

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**DEVLET ORMANLARINDA YAPILAN DİKİLİ AĞAÇ SATIŞININ
PAYDAŞLAR AÇISINDAN İRDELENMESİ
(TRABZON ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Orman Müh. Nurdan İSLAMOĞLU

**ŞUBAT 2010
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**DEVLET ORMANLARINDA YAPILAN DİKİLİ AĞAÇ SATIŞININ
PAYDAŞLAR AÇISINDAN İRDELENMESİ
(TRABZON ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ)**

Orman. Müh. Nurdan İSLAMOĞLU

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
“ Orman Yüksek Mühendisi “
Unvanı Verilmesi için Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 28. 12. 2009
Tezin Savunma Tarihi : 02. 02. 2010**

**Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AYZAZ
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ
Jüri Üyesi : Yrd.Doç. Dr. Hasan AYYILDIZ**

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Salih TERZİOĞLU

Trabzon 2010

ÖNSÖZ

“Devlet Ormanlarında Yapılan Dikili Ağaç Satışının Paydaşlar Açısından İrdelenmesi” adlı bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Araştırma konusunun seçiminde ve çalışmanın yürütülmesinde değerli bilgi, deneyimleri yardım ve desteğini esirgemeyen Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AYZAZ’ a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın anket kısmındaki yardımlarından ötürü Sayın Yrd. Doç. Dr. Hasan AYYILDIZ ’a teşekkür ederim. Ayrıca, Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ’ e ve Doç. Dr. Devlet TOKSOY’ a, Araştırma Görevlisi Tarık GEDİK’ e, Araştırma Görevlisi İlker ERCANLI’ ya ve Araştırma Görevlisi Derya KÜÇÜKER’ e teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmasında yardım ve desteğini esirgemeyen Zigana Orman İşletme Şefi Gülistan ERDEM’ e, Sarıçdağı Orman İşletme Şefi Bülent ŞAHİN’ e, Torul Orman İşletme Şefi Bilal EYÜBOĞLU’na, Örümcek Orman İşletme Şefi Osman ZENGİN’e, Çatak Orman İşletme Şefi Hülya BİRTÜRK’e, Çaykara Orman İşletme Şefi Sait DEMİR’e, Düzköy Orman İşletme Şefi Faruk AKSU’ ya, Şalpazarı Orman İşletme Şefi Osman BAYRAK’ a, Rize Orman İşletme Şefi Numan KURTULMUŞ’ a, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü İşletme ve Pazarlama Mühendislerine ve arazi çalışmalarında bana yardımcı olan herkese teşekkür ederim.

Kredi ve Yurtlar Kurumu’nda kaldığım dönemde bana destek veren İşletme bölümü öğrencisi Leyla KORKMAZ’ a, Ekonometri mezunu Ünzile YILMAZ’ a, İngilizce Öğretmeni Ayşe ÇETİN’ e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, tezin bitmesinde bana yardımcı olan ve destekleyen eşim Engin İSLAMOĞLU ’na, her zaman yanımda olan ailemin tüm üyelerine, özellikle desteklerini hiç esirgemeyen sevgili anneme ve kız kardeşime teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın ülke ormancılığına katkı sağlaması ve bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutmasını dilerim.

Nurdan İSLAMOĞLU
Trabzon 2010

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	VI
SUMMARY.....	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	IX
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Odun Üretimi ve Hasat Kavramı.....	4
1.3. Devlet Ormanlarında Üretimin Tarihçesi.....	4
1.3.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Ormanlarda Üretim.....	4
1.3.1.1. Arazi Kanunnamesi.....	7
1.3.1.2. Orman Nizamnamesi.....	7
1.3.2. Cumhuriyet Dönemi Öncesinde Ormanlarda Üretim.....	9
1.3.3. Cumhuriyet Döneminde Ormanlarda Üretim.....	11
1.3.3.1. 3116 Sayılı Orman Yasası.....	14
1.3.3.2. 6831 Sayılı Orman Yasası.....	17
1.3.4. Anayasalarda Ormanların İşletilmesi.....	19
1.3.5. Devlet Orman İşletmeciliğinde Satış Yöntemleri.....	20
1.3.5.1. Üretimden Sonra Satış.....	21
1.3.5.1.1. Açık Artırmalı Satışlar.....	21
1.3.5.1.2. Tahsisli Satışlar.....	21
1.3.5.1.3. Pazarlıklı Satış Yöntemi.....	22
1.3.5.1.4. Kapalı Zarf Yöntemi (Teklif usulü-Gizli artırmalı satış).....	22
1.3.5.2. Üretimden Önce Satış.....	22
1.3.5.2.1. Dikili Ağaç Satışları.....	23
1.3.5.2.2. Alivrelili Satışlar.....	23
1.3.6. Dikili Satış Yönteminin Diğer Yöntemlerle Karşılaştırılması.....	24
1.3.6.1. Dikili Satış ile Alivrelili Satış Metodunun Karşılaştırılması.....	24
1.3.6.2. Dikili Ağaç Satış ile Geleneksel Üretim Metodunun Karşılaştırılması.....	24
1.3.7. Dünyadaki Ormancılık Uygulamaları.....	26

1.3.8.	Türkiye’de Dikili Ağaç Satışı.....	27
1.3.8.1.	Dikili Ağaç Satışı Yöntemleri.....	33
1.3.8.1.1.	Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satışı Yöntemi.....	33
1.3.8.1.2.	Tahsisli Dikili Ağaç Satış Yöntemi.....	34
1.3.8.2.	Dikili Ağaç Satışı Yönteminin Uygulanması.....	35
1.3.9.	Araştırma Bölgesinde Dikili Ağaç Satışı.....	35
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	39
2.1.	Materyal.....	39
2.2.	Yöntem.....	39
2.2.1.	Araştırma Alanının Seçimi.....	39
2.2.2.	Araştırma Alanının Tanıtımı.....	41
2.2.3.	Örnek Büyüklüğünün Hesaplanması.....	41
2.2.4.	Anket Sorularının Hazırlanması ve Denetlenmesi.....	43
2.2.5.	Veri Değerlendirme Yöntemi.....	44
3.	BULGULAR.....	45
3.1.	Devlet Orman İşletmesi Yöneticilerinin Genel Özellikleri.....	45
3.1.1.	Dikili Ağaç Satışının Algılanması.....	46
3.1.2.	Dikili Ağaç Satışında Orman İşletmelerinin Karşılaştıkları Sorunlar.....	48
3.1.3.	Dikili Ağaç Satışının Faydalarının Değerlendirilmesi.....	50
3.1.4.	Satış Yöntemlerinin Gelir Açısından Karşılaştırılması.....	52
3.1.5.	Dikili Ağaç Satışının Ülke Açısından Değerlendirilmesi.....	52
3.1.6.	Dikili Ağaç Satışının Orman Suçları Üzerindeki Etkisi.....	54
3.1.7.	Dikili Ağaç Satışının Orman İşletmeleri- Orman Köylüsü İlişkilerine Etkisi.....	55
3.1.8.	Dikili Ağaç Satışında Orman Köylüsü-İstihdam İlişkisi.....	56
3.1.9.	Dikili Ağaç Satışının Orman Köylülerince Yapılma İsteği.....	56
3.1.10.	Dikili Ağaç Satışına Yönelik Talepler.....	57
3.1.11.	Ormanların İşletilmesine Yönelik Görüşler.....	59
3.2.	Orman Köylülerine Yönelik Anket Bulguları.....	60
3.2.1.	Orman Köylülerine Yönelik Genel Özellikler.....	60
3.2.2.	Dikili Ağaç Satışına İlişkin Bulgular.....	63
3.3.	Kooperatiflere Yönelik Anket Bulguları.....	65
3.3.1.	Kooperatiflerin Dikili Ağaç Satışına Bakış Açıları.....	65

3.4.	Odun Kökenli Ürün İşleyicilerine İlişkin Bulgular.....	68
3.4.1.	Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Kişisel Bilgileri	68
3.4.2.	Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Dikili Ağaç Satışına Bakış Açılıarı	71
4.	TARTIŞMA VE SONUÇ.....	75
5.	ÖNERİLER	90
6.	KAYNAKLAR.....	92
7.	EKLER.....	96
	ÖZGEÇMİŞ	

ÖZET

Orman varlığının tamamına yakınının devlete ait olduğu ülkemizde, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden itibaren planlı üretime geçiş için çaba sarf edildiği görülmektedir. Planlı üretim öncelikle mültezimler eliyle gerçekleştirilmek istenmiştir. Bu dönemde gerekli denetimin yapılamaması sonucu yoğun orman tahribatı yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte orman tahribatı durdurulmak istenmiş ve iltizam ormancılığına son verilmiş, devlet ormanlarından üretimin devlet tarafından yapılması politikası benimsenmiştir. Devlet ormanlarından yapılan üretim işlerinde orman köylülerine ve bu köylüler tarafından kurulmuş kooperatiflere öncelik verilmiştir. Orman ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin kaldırılmasından sonra Orman Genel Müdürlüğü orman ürünleri üzerindeki tekel konumunu ve iç piyasadaki pazar payını yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır. Ürünlerin pazarlanmasında sorunların yaşanması ile birlikte üretim maliyetlerini azaltma çabasına girilmiş, bu bağlamda 1996'dan itibaren alternatif bir yöntem olarak dikili ağaç satışı uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, araştırma alanı olarak Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü seçilmiştir. Orman İşletme Müdürlüklerinde müdür, müdür yardımcısı ve işletme şefleri, orman köylüleri ve odun kökenli ürün işleyicileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, dikili ağaç satışlarının işletme masraflarını azaltıcı, sosyal baskılı alanları azaltıcı, üretimde çalışan orman köylüsünü sigorta kapsamına alması, ormanlar üzerinde önemli bir tahrip edici etkisinin olmaması, orman ürünlerinin orman depolarında beklemesiyle ortaya çıkan kalite düşüklüğünün ortadan kalkması gibi faydalar sağladığı tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra, orman köylülerinin işçilik gelirlerini azaltan, orman köylülerinin gelirlerinin az olması nedeniyle dikili satışı almada zorlandıkları, geleneksel üretim metodunda kooperatiflere verilen hakların dikili satışta verilmemesi nedeniyle kooperatiflerin üretim işinin dışında durması, orman ürünlerinin satışının temelini oluşturan verim yüzdesinde gerçekçi olunamadığı takdirde orman köylüsü ve odun kökenli ürün işleyicilerinin orman işletmeleri ile ilişkilerinin zedelenmesine neden olması, büyük miktarlarda üretim işlerinin aynı kişiler tarafından yapılıyor olması ile üretim işlerinin sayılı kişiler elinde toplanabileceği gibi olumsuz etkilerinin de olduğu saptanmıştır. Bu olumsuzlukların giderilmesi için uygulamanın yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ormanların Planlı İşletilmesi, Dikili Ağaç Satışı, Orman Ürünlerinin Pazarlanması, Orman köylüsü.

SUMMARY

In The State Forests, To Investigation In Terms Of Stakeholders Of Standing Sales (Instance Of Trabzon Forest Regional Directorate)

The state-owned assets to the substantially all of forest near the end of the Ottoman Empire period in our country since the effort was planned for the transition to production can be seen. Were asked to be carried out first hand leaseholder of planned production. During this period can not be done as a result of the necessary inspection of dense forest destruction has occurred. Turkey with the founding of the republic of forest destruction be stopped and requested an end to forestry taxfarming given by the state canceled the production of the state forest policy has been adopted. State forests in the manufacturing business founded by the forest villagers and the villagers have been given priority to cooperatives. The removal of customs duties applied to forest products after the general directorate of forests, forest products in the domestic market over a monopoly position and that has begun to lose market share slowly. marketing of the products with problems experienced in efforts to reduce production costs to be entered, began to apply as an alternative method of standing sales of trees.

In this study, the research area was selected as the regional offices trabzon forest. Forest Administration in the Directorate manager, deputy director and business chief, forests and wood origin villagers face to face with product handlers have been. Research results, the sewn tree sales operating costs of mitigating the social-printed areas of reducing production running in the forest, the peasant insurance subsumption, the forests a significant destructive effect to the lack of forest products forest in warehouses waiting emerging low quality of the disappeared, such as benefits that have been identified. These, as well as forests of peasant labor income reduce the forest of peasant income less because sewn for sale in al they were difficult, traditional production method of co-operative the rights granted sewn sales given for failure to co-production of business outside of the stand, forest product sales of the underlying percentage yield realistic case can not be in the forest, the peasant and wood origin, forest product processing business relationships with users of the injury causing the production of large amounts of work done by the same person is to be produced by business in the hands of the few people who can gather such negative effects were found to be at. To remove this negativity is necessary to reconsider the application.

Key Words : Forest planned operation, standing sales, marketing of forest products, forest villagers.

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Şalpazarı'nda kurumuş ağaçların ve yol çalışmasının yapıldığı alanlarda dikili ağaç satışı.....	33
Şekil 2. Şalpazarı'nda açık artırmalı dikili satış ile üretim yaptırılmış bir alan.....	34
Şekil 3. Şalpazarı'nda tahsisli dikili ağaç satışı.....	38
Şekil 4. Araştırma alanının gösterimi.....	40

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1.	Orman genel müdürlüğü dikili ağaç satışı miktarları	29
Tablo 2.	Orman genel müdürlüğü gelir gider tablosu.....	29
Tablo 3.	Trabzon orman bölge müdürlüğü dikili satış miktarları.....	36
Tablo 4.	Trabzon orman bölge müdürlüğünde orman işletme şefliklerinin suç dağılımı	36
Tablo 5.	Rize ve sürmene orman işletme müdürlüklerinin gelir- gider tablosu.....	37
Tablo 6.	Çalışılan birime göre “dikili ağaç satışı, üretim maliyetlerini azaltmakta” görüşünün incelenmesi.....	46
Tablo 7.	Çalışılan birime göre “ dikili ağaç satışı, sosyal baskıyı azaltmakta” görüşünün incelenmesi.....	46
Tablo 8.	Çalışılan birime göre “ dikili ağaç satışı, ürünlerin orman depolarında beklemesiyle oluşan olumsuz koşulları önlemekte” görüşünün incelenmesi.....	47
Tablo 9.	Çalışılan birime göre “ dikili ağaç satışı ile piyasa isteklerine uygun ürün sağlamak” görüşünün incelenmesi.....	47
Tablo 10.	Çalışılan birime göre “ dikili ağaç satışı ile özel şahısların ormanlardan faydalanma isteği” görüşünün incelenmesi.....	47
Tablo 11.	Dikili ağaç satışında orman işletmelerinin karşılaştıkları sorunlar.....	49
Tablo 12.	Dikili ağaç satışının faydaları.....	50
Tablo 13.	Çalışılan birim ile “ dikili ağaç satışı, orman köylülerine yeni iş imkanları açmakta” görüşünün incelenmesi.....	51
Tablo 14.	Dikili ağaç satışı ile geleneksel üretim yönteminin karşılaştırılması.....	52
Tablo 15.	Çalışılan birime göre ” dikili ağaç satışı tamiminin devam ettirilmesi” görüşünün incelenmesi	53
Tablo 16.	Dikili ağaç satışının ülke açısından değerlendirilmesi.....	53

Tablo 17.	Dikili ağaç satışının orman suçlarına etkisi.....	55
Tablo 18.	Dikili ağaç satışının orman işletmesi-orman köylüleri ilişkileri üzerine etkileri.....	55
Tablo 19.	Dikili ağaç satışında orman köylüsünün istihdamı.....	56
Tablo 20.	Dikili ağaç satışı orman köylülerinin yapma isteği.....	57
Tablo 21.	Dikili satışa talebin kimlerden geldiği.....	57
Tablo 22.	Sınır ihtilaflarının olduğu yerlerde dikili ağaç satışının alıcıları.....	58
Tablo 23.	Köy içindeki ihtilaflarda dikili ağaç satışının alıcıları.....	58
Tablo 24.	Orman işletmesi yöneticilerinin dikili satış tercihi	58
Tablo 25.	Orman işletme yöneticilerinin ormanların işletilmesine ilişkin görüşleri.....	59
Tablo 26.	Anketin yapıldığı illerin sayısı	60
Tablo 27.	Katılımcıların yaş gruplarına dağılımı.....	60
Tablo 28.	Katılımcıların öğrenim durumuna göre dağılımları.....	61
Tablo 29.	Katılımcıların gelir gruplarına göre dağılımı.....	61
Tablo 30.	Oturma süreleri ile dikili satışın bilinmesi arasındaki ilişki.....	62
Tablo 31.	Ormancılıktan gelir elde edenlerin dağılımı	62
Tablo 32.	Orman köylüsünün ormancılık faaliyetlerine göre dağılımı.....	62
Tablo 33.	Dikili ağaç satışının orman köylülerince bilinmesi.....	63
Tablo 34.	Başkasının yaptığı dikili ağaç satışından ürün alınması.....	63
Tablo 35.	Dikili satışa başvuru yapılması – gelir ilişkisi.....	64
Tablo 36.	Dikili ağaç satışının orman köylülerinin gelirlerine etkisi	64
Tablo 37.	Dikili Ağaç Satışına Başvurma Amacı	64
Tablo 38.	Köy mülki hudutları içerisinde odun kökenli ürün işleyicilerinin dikili ağaç satışı yapmasına orman köylülerinin bakışı	65

Tablo 39.	Dikili ağaç satışına başvuru yapması.....	66
Tablo 40.	Dikili ağaç satışının kooperatiflerce tercih edilmeme nedenleri.....	66
Tablo 41.	Kooperatiflerin dikili ağaç satışında karşılaştıkları sorunlar.....	67
Tablo 42.	Kooperatiflerin verim yüzdesi hakkındaki görüşleri.....	67
Tablo 43.	Kooperatiflerin ürünleri kimlere pazarladıkları.....	67
Tablo 44.	Odun kökenli ürün işleyicilerinin yaş gruplarına dağılımı.....	68
Tablo 45.	Odun kökenli ürün işleyicilerinin öğrenim durumları.....	69
Tablo 46.	Odun kökenli ürün işleyicilerinin gelir durumları.....	69
Tablo 47.	Odun hammaddesinin nereden ve ne miktarda temin edildiği.....	69
Tablo 48.	Odun kökenli ürün işleyicilerinin başkasının yaptığı dikili ağaç satışından ürün alması.....	70
Tablo 49.	Odun kökenli ürün işleyicilerinin kimlerden ürün aldıkları.....	70
Tablo 50.	Odun kökenli ürün işleyicilerinin dikili ağaç satışı ihalesini almaları.....	70
Tablo 51.	Odun kökenli ürün işleyicisi – yer ilişkisi.....	71
Tablo 52.	Dikili ağaç satışına başvurma nedenleri.....	71
Tablo 53.	Dikili satışta çalışacak işgücünün nereden ve nasıl temin edildiği.....	72
Tablo 54.	Dikili ağaç satışında karşılaşılan sorunlar	73
Tablo 55.	Dikili ağaç satışı için hesaplanan verim yüzdesine ilişkin görüşler.....	74
Tablo 56.	Ormanların odun kökenli ürün işleyicileri tarafından işletilmesi.....	74

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

İnsanlar küçük topluluklar oluşturarak bir arada yaşamaya başladıkları dönemlerde, deniz kıyısında, akarsu boylarında ve orman kenarında yerleşmişlerdir. Uzun yıllar boyunca, ormanlar bol, insan nüfusu da az olduğundan, insan faktörünün ormanlar üzerinde önemsenecek bir olumsuz etkisi görülmemiştir. Zaman içinde orman alanlarının artmamasına karşılık, insan nüfusu katlanarak çoğalmıştır. Bu durum asırlarca sürmüştür. İnsan nüfusunun artması, doğal dengenin bozulması nedeniyle, yaşam koşullarında meydana gelen değişiklikler sonucu, ortaya çıkan göçler, devletlerin kurulması, çeşitli sebeplerle, aralarında çıkan savaşlar ve meydana gelen yangınlar, insan-orman ilişkisini etkileyerek, giderek durumun olumsuz yönde bozulmasına neden olmuştur (Eler, 2009).

21. yüzyıla yaklaşırken üretim ve taşıma işlerinden sorumlu ormancılar için mücadele edilecek temel unsur, bir taraftan gittikçe artan endüstriyel odun talebini karşılarken diğer taraftan bu işlerin, işletmeye açılmış ormanların uzun dönemde devamlılığına ilişkin olarak gittikçe artan taleplere cevap verecek biçimde yürütüldüğüne güvence vermek olacaktır. Zamanla bir taraftan dünyadaki tüm toplumlar, ormanların ekolojik bütünlüğünü korumanın önemini görmeye başlarken; bir taraftan da her geçen gün büyük bir hızla artan nüfus dolayısıyla ev yapımı, yakacak ve diğer orman ürünlerine olan gittikçe artan talebe ayak uydurmak için her yıl gerek duyulan orman ürünleri miktarı çok önemli bir biçimde artmakta (Dykstra ve Heinrich, 1997) ve artmaya da devam etmektedir.

Tanzimat'tan önce, Osmanlı Devletinde ormanlar, ordunun ve donanmanın odun ve kereste ihtiyacının sağlanması, sürülerin beslenmesi, avlanma gibi sebeplerle devleti ilgilendirmiş, bunun dışında, ülke çapındaki ormanlarla devlet tamamen ilgisiz kalmıştır (Diker, 1947). 19. yüzyılda sanayinin gelişmesi, milletlerarası ticaretin ihtiyaçları ve ormanların ülke ekonomisindeki yerleri açıkça fark edilmeye başlanmış ve bu nedenle ormanların belli bir hukuki düzene kavuşturulması ve bu düzenin kurallarına göre işletilmesi zorunluluğu hissedilmiştir (Cin, 1978). Bunu takiben, 1869 yılında çıkarılan Orman Nizamnamesi, ormanlardaki üretim işlerinin mültezimler tarafından yapılmasını kapsamaktadır. Üretim işlerinin yerli mültezimlerin yapması yanında, Devlet eliyle

yabancı şirketler ve tüccarlar da ormanlardan üretim ihalesini almaya başlamışlardır. 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı yasa ile ormanların işletilmesi artık devlet tarafından yapılacağı hükmü getirilmiştir. Yine aynı yıl yürürlüğe giren Orman İşletme Talimatnamesiyle, ormanların fiilen devlet eli ile işletilmesine geçilmiştir. 1974 yılına kadar devlet ormanlarında yapılan üretim, orman köylülerine yaptırılmaktaydı. 1974 yılından sonra 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 34. maddesinde yapılan değişiklik ile orman köyleri kalkındırma kooperatifleri vasıtasıyla da devlet ormanlarından üretim yapılmaya başlanmıştır. 1983 yılında 6831 sayılı Orman Kanununun 40. maddesinde yapılan değişiklikle, devlet ormanlarında yapılacak orman işlerinin kooperatiflerin ve köylülerin iş güçlerinin yeterli bulunmadığı, aşırı fiyat istedikleri veya çözülmesi mümkün olmayan ihtilaflar çıkarması gibi durumlarda bu işlerin, işyerine civar olmayan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya köylülere yaptırabileceği gibi taahhüt yolu ile de yaptırabileceği hükmü yasada yer almaktadır.

1990'lı yıllarda, Avrupa Birliği ülkeleriyle gümrük birliğine girme sürecini kolaylaştırmayı amaçlayan ithalat rejimi değişikliklerine eş zamanlı olarak, özellikle dağılan "Doğu Bloku" ülkelerinden ülkemize kıyı ve sınır ticareti yoluyla da bol miktarda ve düşük fiyatla orman ürünleri girmeye başlamıştır. Bu süreçte, üretim maliyetleri yüksek ve çok sayıda vergi, resim ve fonlarla yüklenmiş olan Orman Genel Müdürlüğü, ayrıca birçok tahsis yükümlülüğünü taşıması nedeniyle, odun hammaddesi piyasasında tek el durumunu kaybetmiş, oluşan eksik rekabet şartları piyasasında rekabette zorlanılır hale gelmiş ve sonuçta da ürünlerini de eskiden olduğu gibi rahatça pazarlayamaz duruma düşmüştür (Türker, 1997). Maliyetlerin düşürülmesi yönünde yapılan çalışmalar sonucunda önce alivrelil¹ açık artırmalı satışlar (Karakaya, 2006) ve ardından da geleneksel olarak bu zamana kadar uyguladığımız işletmecilik şeklini değiştirerek orman kooperatif ve köylüleri ile birlikte, müşteri talep ve beklentilerini ön planda tutan üretimde kalite ve kantite kayıplarını azaltan, en az maliyetle rasyonel ve verimli çağdaş bir işletmecilik modeli olan dikili satışları gündeme getirmiştir (Kaplan, 2005).

Bu çalışmada, 1996 yılında yürürlüğe giren Dikili Ağaç Satışı'nın uygulamadaki etki ve sonuçları araştırılmaktadır. Dikili ağaç satışı ile orman varlığı, orman köylüsü, orman işletmeleri ve odun kökenli ürün işleyicileri üzerindeki etkileri irdelenmek istenmiştir. Bu amaçla, ormancılık örgütü çalışanlarının, orman köylüsünün, kooperatiflerin ve odun

¹ Alivre; Satıcının bir ürünün belli bir vade içinde teslimini taahhüt etmesidir (Bozkurt ve Göker, 1996).

kökenli ürün işleyicilerinin uygulamaya bakış açıları, görüş ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada çalışma alanı olarak, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü seçilmiştir. İstatistikî yeterlilik açısından 45 tane 31. madde² orman köyüne gidilip, 380 orman köylüsü ile görüşmeler yapılmıştır. Yine aynı yöntemle, 42 tane odun kökenli ürün işleyicisi ile görüşülmüştür. Trabzon Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı 6 tane Orman İşletme Müdürlüklerinde görev yapan Orman İşletme Müdürleri, Orman İşletme Müdür Yardımcıları, Orman İşletme Şefleri ve araştırma bölgesinde yer alan 17 kooperatifin yönetici kadrosundan birer kişiye anket uygulanmıştır.

Bu araştırmanın varsayımları aşağıda sıralanmıştır;

— Geleneksel üretim yönteminde orman ürünleri tüketiciye ulaşıncaya kadar bekleme nedeniyle bozulmakta ve değer kaybetmektedir. Dikili satış, orman ürünlerinin değer kaybetmesine meydan vermeden ürünlerin tüketim merkezlerine kısa sürede, kaliteli ve taze olarak ulaşmaları sağlar.

— Orman ürünlerinin kesme- sürütme- taşıma ve satış depolarına getirdikten sonra, orman işletmelerini ikinci bir külfete sokan satış depolarında tekrarlanan depolama, yükleme, boşaltma, istif ve tasnif işleri orman işletmelerinin giderlerini artırmaktadır. Dikili satış ile orman ürünlerinin kesme – sürütme- taşıma işleri orman köylüsüne veya OKÜİ verildiği için, orman işletmesinin giderlerini artıran bu işlemlerle uğraşılmayacaktır. Dolayısıyla, dikili satış, işletmenin gelirlerini artırıp, giderlerini azaltacaktır.

— Orman köylüleri kimi yerde kendi aralarında kimi yerde de çevre köylerle anlaşmazlığa düşerek köylerinin çevrelerindeki devlet ormanlarında üretim yapılmasına izin vermemektedirler. Dikili ağaç satışı ile hem köylerinin etrafındaki ormanlarda bulunan kırılmış, kurumuş vb. olağandışı üretime konu ağaçları temizlemek hem de kar amaçlı olmayan, yakacak ve yapacak ürün ihtiyaçlarını karşılamak için orman köylüleri dikili ağaç satışına talipli olmaktadır. Bu nedenledir ki, dikili ağaç satışı, ormanlar üzerindeki sosyal baskıyı bir nebze olsun azaltacaktır.

—Geçmişten günümüze ormanlardan yapılan faydalanmalara bakıldığında, orman köylüsü ormanlardan sınırsız bir şekilde faydalanabilmekteydi. Geçen zaman zarfında ormanların azalması, ormanlardan gelir elde etmek ve orman köylülerinin ormanlardan

---

² 31. madde; 6831 sayılı Orman Kanununun 31. maddesinde, “Mülki hudutları içinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerde köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan ihtiyaç sahibi hane reisleri ile köy halkının müşterek ihtiyacı olan yapacak emval bu ormanlar civarındaki istif veya satış istif yerlerinden tarife bedeli ile bir defaya mahsus olmak üzere verilir” denilmektedir.

yararlanmasının bir düzene bağlanması amacıyla yasalar çıkarılmıştır. İşte bu noktada, orman köylüsünün alışlagelmiş yararlanmalarından ayrılmaları istenmiş, fakat büyük çapta tahribatlar yaşanmıştır. Günümüze değin ormanlardan faydalanma eskiden olduğu gibi sürmese de, orman köylüsü gerekli yakacak ve yapacak ihtiyaçlarını yasal olmayan yollardan ormandan sağlamaktadır. Dikili Satış ile hem orman köylülerinin ihtiyaçlarını yasal yollardan karşılayabilecek hem de ürettikleri ürünleri piyasada satarak gelirlerinde bir artış olacaktır. Bu nedenle, orman köylülerinin ormanlardan gelişigüzel faydalanmalarında azalma olacaktır.

1.2. Odun Üretimi ve Hasat Kavramı

Kıt malların miktar ve faydalılık derecelerini artırmak için ekonomide yapılan tüm çabalar üretim olarak değerlendirilebilir (Türker, 2000). Bağ, bahçe veya tarlada olgunlaşan ürünlerin kesilerek, koparılarak, biçilerek veya sökülerek toplanma işlemi veya sürecine ise hasat denilmektedir (URL-1, 2009).

Ormancılıkta odun üretim sürecinin kapsamı hakkında iki farklı anlayış söz konusudur. Bunlardan birincisinde üretim, tohumun toprağa düşüp çimlenmeye başlamasından, olgunlaşmış ağacın pazarda değerlendirilmesine kadar ki süreçtir. Bu süreçte, ağacın olgunlaştığı zamana kadar olan biyolojik evre ve kesilip, üretimi yapılarak hazırlanıp bölmeden çıkarılarak tüketiciye arz edilene kadar olan teknik evre olmak üzere iki aşamadan oluşur. İkinci görüş ise, sadece biyolojik üretimi ormancılık üretimi olarak kabul eden ve uygulayan görüştür. Buna göre üretim faaliyetleri, ormandan çıkartılacak ağaçların belirtilmesiyle son bulmaktadır (Türker, 2000). Dikili satış, ağacın kesilip pazarda değerlendirilmesi evresini kapsamaktadır. Hasat ise daha çok, bir yıllık veya çok yıllık bahçe bitkilerinin toplanma süreci olduğundan, hasat pazarlama sürecini kapsamamaktadır. Bu nedenle, orman ürünlerinin kesilip pazarda değerlendirilmesi hasat olarak tanımlanmamaktadır. Ormancılıkta bu evre odun üretim süreci olarak nitelendirilmektedir.

1.3. Devlet Ormanlarında Üretimin Tarihçesi

1.3.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Ormanlarda Üretim

Osmanlı Devleti'nin ormanlarla olan ilk ilgisinin, Fatih Sultan Mehmet'in, İstanbul'u fethinden sonra İstanbul ve çevresi ormanlarıyla ilgili olarak "Ormanlarımdan

bir dal kesenin başını keserim” koruyucu buyruğundan ayrı olarak, imparatorluk dahilinde pazar vb. yerlerde satılan odun, kömür, zift, pedavra, çıra vb. ürünlerden belirli bir vergi alma uygulamaları ile başladığı görülmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti’nin kurucusu Gazi Osman Han’ın ilk kanunnamelerinden birinde : ”Her kim bazara bir yük getüre sata iki akçe versin, satmasa hiç nesne virmesun ve her kim bu kanunu boza Allah-ü Teala anıp din ve dünyasını bozsun...” denildiği görülmektedir. Daha sonra bu gibi vergilerle ilişkili her dönemde pek çok kanun, fetva vs. yayınlanmış, vergi miktarı ürünün türüne ve günün koşullarına göre ayarlanmıştır (Günay, 2003).

Tanzimat (1839) öncesi dönemde ormanlar, toprağın dışında ayrı bir varlık olarak ele alınmamış ve bu amaçla işlevlendirilmiş kurumlar ve türel düzenlemeler oluşturulmamıştır (Çağlar, 1979). Osmanlı Devleti’nin ülke ormanları ve ormancılığı konusunda belli bir politika ve kanun düzenlemesinin olmadığı, Tersane ve Tophane-i Amire ’nin, tersanelerde gemi yapımı için özel kereste, direk, zift, reçine vs., tophanede de top dökümü ve barut yapımı için yüksek enerjili odun, odun kömürü vs., yine Osmanlı Ordusunun günlük odun, kömür, kereste vs ihtiyaçlarını karşılamak, ayrıca başta İstanbul olmak üzere Saray’ın ve bu arada şüphesiz halkın da yapacak ve yakacak odun ihtiyacını karşılama ve yine bu arada orman ürünlerinden bir vergi alarak devlet hazinesine gelir elde etme dışında ormanlarla fazla ilgilenmediği ve genelde ormanlardan herkesin rahatça yararlandığı “Cibali Mübaha” sisteminin geçerli olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılmaktadır (Bingöl, 1990).

Toprağın temel üretim aracı olduğu ve imparatorluğa özgü üretim ilişkilerinin bu üretim aracı üzerindeki iyeliğin niteliğine göre biçimlendiği göz önüne alındığında, ormanların kullanımında da bu oluşuma koşut bir niteliğin olacağı kolayca kestirilebilir. Bu dönemde ormanlar, iyelikleri bakımından 4’e ayrılmıştır.

- Devlet ormanları (Miri ormanlar)
  - İyeliği sultanın olan ormanlar (Koruyu hümayun)
  - Devlet ormanları (Miri korular)
  - Tersane ve Tophane ormanları
  - Serbest dağlardaki ormanlar
- Özel ormanlar
- Vakıf ormanları
- Köy tüzel kişiliğine ait ormanlar olmak üzere 4 öbeğe ayrılmıştır (Çağlar, 1979).

Ormancılık konusuyla ilgili ilk girişimler 1839 yılında çıkarılan Tanzimat Reformu ile başlamıştır. Tanzimatın öngördüğü amaçlardan bir tanesi de Devletin içinde bulunduğu mali kriz nedeniyle ülkenin doğal kaynaklarının değerlendirilmesi ve hazineye gelir sağlanmasıdır. Bu amaçla, ormanlar da bir gelir kaynağı olarak düşünülmüş ve devlet ormanlarından çıkarılacak kereste, odun ve kömürden alınacak vergileri toplamak üzere 1839– 1840 yılında Ticaret Bakanlığına bağlı olarak merkezi İstanbul’da olan bir “Orman Müdürlüğü” kurulmuştur. Bunu taşrada diğer müdürlükler takip etmiştir. Aynı yıl bu müdürlüklerin görevlerini belirleyen talimatname yayınlanmıştır (Bingöl, 1990). Orman Müdürlüğü’nün faaliyetleri sonucunda eski uygulamalarla kıyaslanamayacak önemli başarılar elde edilmesine rağmen (Koç, 2005) bu kuruluşların yarar- çıkar çatışması, görevli kişilerin tüm güçlüklerle karşın ormanları korumaya çalışmaları, usulsüz kesimlere göz yummaları ve “miri” ormanlardan kaçak yapılan kesimlere el koymaya çalışmaları ve genelde vergi tahsilinden rahatsız olunması vb. nedenlerle 1841 yılında bu Müdürlükler kaldırılmıştır (Günay, 2003).

1838 Ticaret Sözleşmesi’ni izleyen dönemlerde, imparatorlukta pek çok yenilikçi girişimlerle sömürgeleşmeyi pekiştiren borçlanmaların, yabancılara tanınan yeni ayrıcalıkların bir koşutluk gösterdiği gözlenmektedir. İngiliz, Fransız ve Almanya arasında hızlı bir yarışa dönüşen imparatorluğa yönelik sermaye akımı, dönemselsel olarak bu ülkelerden bir ya da ikisinin etkinliği altında, özellikle de demiryolu yapımında yoğunlaşmıştır (Çağlar, 1979).

Kırım savaşından sonra yerli sermayedarlara borcunu ödeyemez hale gelmiş olan Osmanlı İmparatorluğu’nun artan savaş ve saray giderlerini karşılayabilmek için yabancı ülkelere yaptığı borçlanmalar da büyük bir hızla artmıştır (Erol, 1999). 1856 Paris Antlaşması’nın hemen ertesinde imparatorluk, Avrupa devletleri kuruluşuna girmiş olmaktadır. Ancak devlet hayatında ve geniş alanlarda köklü tedbirlere girişilmesinde de başarılı olunması gerekmektedir. Süre gelen uygulamalar ilerlemenin kösteği halinde görülmektedir. Batının bilgi ve tekniğinden faydalanma zorunlu sayılmaktadır. Yeni hamlelere girişmek için kuruluştaki bir yenileme gelir kaynaklarını en iyi halde değerlendirme ön plana alınmaktadır (Bingöl, 1990). Bunları takiben, 1881 yılında Düyun-u Umumiye (Osmanlı Borçları Yönetimi) kurulmuştur. Düyun-u Umumiye yalnızca gelirlerin toplanması ile ilgilenmemiş, aynı zamanda borçların ödenmesinin garanti edilmesi için gerektiğinde kaynaklara el koyma ve hatta yabancı sermayenin kamu hizmetleri alanında imtiyaz almasına aracılık etmiştir (Erol, 1999). İnşaat ayrıcalığı

alanlara, demiryolu güzergâhının iki tarafında 20 km. kadar olan sahalardaki ormanların işletme hakkı da verilmiştir (Bingöl, 1990).

1.3.1.1. Arazi Kanunnamesi

1858 tarihli bu kanunda, arazi ile ilgili bütün işlemler ilk defa olarak yazılı bir yasa halinde uygulama alanı bulmuştur. Bu kanunname, yalnızca devlet topraklarının kullanım biçimini düzenleme amacıyla çıkarılmıştır (Çağlar, 1979). Ormanların mülkiyeti açısından bir ayrıma gidilmemiş, toprağın mülkiyeti ile ormanın mülkiyeti özdeş kabul edilmiştir.

Ormanların mülkiyet yönünden ayrımında kimi yazarlar arazi sınıflamasını (Arazi-i Memlüke, Arazi-i Miriye, Arazi-i Mevkufe, Arazi-i metruke, Arazi-i Mevat) “üzerindeki ormanlar” terimini ekleyerek aynen sıralamaktadırlar. Burada ormanların mülkiyeti toprağinki ile özdeş kabul edilmiştir (Ayaz, 2004). Arazi kanunnamesinin 104. maddesinde “Cibal-i mübaha olan ormanlardan herkes odun ve kereste kesebilir. Bu tür ormanların kullanımından dolayı vergi istenmez. Ancak, bu yerler şahıs korusu haline getirilemez.” denilerek kayıtsız şartsız faydalanmayı sağlayan Cibal-i Mübaha’nın terkine gayret edilmiştir (Çağlar, 1979).

1.3.1.2. Orman Nizamnamesi

Ormancılık tarihinin ilk yasal düzenlemesi olan Orman Nizamnamesinin en önemli özelliği ormanlardan yapılan gelişigüzel faydalanma (Cibali mübaha) anlayışına son vermeye çalışan bir yasa olmasıdır (Gümüş, 2004). 1861 yılında devlete ait (miri) ormanların idaresine ilişkin 68 maddelik bir Orman Nizamnamesi ile devlete ait ormanlarda “iltizam”, “imtiyaz” yoluyla üretim yapacakların tabi olacakları esasları belirleyen 41 maddelik Teknik ve İdari Şartname’nin yayınlandığı, ormancılık uygulamalarında devletin ağırlığını hissettiren köklü adımlar atılmaya başlandığı görülmektedir (Günay, 2003). Yukarıda adı geçen bu düzenlemeler 1869’da çıkarılacak olan Orman Nizamnamesinin birer taslağı olup, “Nizamname” yalnızca devlet iyeliğinde bulunan ormanları, kasaba ve köylere ayrılmış ormanlarla serbest dağlardaki ormanların dışında kalan devlet ormanlarının gözetimi ve yönetimine ilişkin yaptırımları içermektedir (Çağlar, 1979). Şahıslara ait ormanların hukuki statüleri ve tasarrufa ilişkin esaslar 1858

Arazi Kanunnamesi'nde yer aldığı için, Nizamname'de bu tür ormanlara ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiş, sadece -sahibinin izni alınmak kaydıyla- devlet ihtiyaçları için kesim yapılabileceğine ilişkin bir kayıt düşülmüştür (Koç, 2005). "Şartname" ise devlet ormanlarından "iltizam", "taahhüt" ya da bir "ayrıcalık" ile ağaç kesme hakkı alanların uyacakları kurallardan oluşmaktadır.

Söz konusu Nizamname, orman idaresi görevlileri tarafından ormanların korunmasında doğrudan doğruya, işletilmesinde ise denetim ve gözetim göreviyle yükümlü tutulmuştur. Her yıl kesilecek ağaçların işaretlenmesi ve özel defterlere kaydedilmesi öngörülmüş, ayrıca satışların dikili ağaç olarak yapılacağını, fakat bedel tayininin işlenmiş miktar üzerinden hesaplanacağını kabul etmiştir (Gülen ve Özdönmez, 1981).

Nizamnamenin yaptığı sınıflandırmaya göre ormanlar (Günay, 2003) :

- Devlete ait ormanlar
- Evkafa ait ormanlar
- Kasaba ve köylere ait ormanlar
- Şahıslara ait ormanlar olarak tanımlanmıştır.

Koruyu Hümayun, Tersane ve Tophane ormanları, Miri orman, Cibali mübaha adları ile ayrı usullerle idareleri süregelen ormanlar devlet ormanları adı altında toplanmış, bilhassa Cibali mübaha anlayışı hukuken tarihe mal edilmiştir. Ağaç kesimi ve kereste temini artık yalnız orman idaresine bırakılmıştır (Bingöl, 1990). Devlete ait ormanlardan yapacak ve yakacak olarak yerel köy ve kasaba insanları için "zati ihtiyaç" parasız kılınmış, ticari amaçla ve Orman İdaresi'nin kontrolünde yapılacak kesim vb. yararlanmalar belli bir vergiye bağlanmıştır (Günay, 2003).

Ormanların işletilmesindeki durgunluğun giderilmesi için gerekli yatırımları yapabilecek paralı müteahhitlerle uzun vadeli ihaleler yapılması öngörülmekteydi. Hükümet ise, iki seneden uzun süreli teklifleri mahzurlu görerek reddetmişti. Bu sebeple de, orman ticaretinin mühim bir kısmı çok basit bir halde yürüyen, köylü eliyle üretim şeklinde sürdürülmekteydi (Bingöl, 1990).

1876'da, Ormanlardan çıkarılan kereste, odun ve kömürden alınacak vergi ile buna ilişkin kullanılacak tezkere, pul vb. belgelerin düzenlenmesi ve kontrolü esaslarını getiren 16 maddelik bir Talimatname yürürlüğe girmiştir. Aynı yıl, Bugünkü "Tarife Bedeli" karşılığı "Orman Hakkı Tarifesi" uygulaması başlamıştır (Günay, 2003).

Orman Nizamnamesinin altı ile dokuzuncu maddeleri, Osmanlı ormancılığının planlı ve bilinçli bir döneme girdiğini, öncesinde her cins ağaç her mevsimde kesilebilirken,

işleme kolaylığı nedeniyle zaman içinde yüksek fiyatlı kereste verebilecek küçük ağaçlar özellikle meşe hedef alınmaktaydı. Bu da ormanlık alanların verimsizleşmesine neden olmaktaydı. Nizamname ile kesim yapılabilecek nitelikteki ağaçlar her sene özel olarak işaretlenecek ve işaretlenen ağaçların cins ve miktarları bir deftere kaydedilecekti. Odun ve kömür elde edilecek alanlar kullanıma başlanmadan önce tespit edilecek, ağaçların kesim ve nakillerinde orman idaresinden resmi izin alınacaktı. Kesimler, orman memurlarının denetiminde herkese açık olan ihale ile yapılabilecek, bu izni alan kimselerin gerek kendileri gerekse çalıştırdıkları işçiler için sözleşme dışı davranışlarında, tazminat sistemi işletilerek haksız kullanımlar önlenecekti (Koç, 2005).

1.3.2. Cumhuriyet Dönemi Öncesinde Ormanlarda Üretim

Tanzimat'tan sonra devlet ormanlarından yapılan yararlanmalarla ilgili vergileri, öteki ürünlerin üretiminde olduğu gibi "öşür" almak üzere maliyeye bırakılmıştır. Maliye ise ormanları vergileri karşılığında artırmayla mültezimlere ihale etmekteydi. Mültezimler üzerlerine aldıkları ormanları serbestçe keserek üretimi vergi memurlarının denetimi altında gidecekleri yere götürmekteydiler (Çağlar, 1979).

İmparatorluğun geniş bir alana yayılmış olması ve orman teşkilatı ve orman işletmeciliğinin henüz gelişmemiş olması, ülkenin odun hammaddesi ihtiyacının mültezimler ya da müteahhitler gibi bazı eller aracılığıyla karşılanması zorunluluğunu doğurmuştur. Müteahhit ve Şirket eliyle maden, taş ocağı ve ormanların işletilmesi hakkı ilk kez kapsamlı bir şekilde yapılan bir mukavele ile Osmanlı Devleti adına zamanın Bayındırlık Bakanı Davut Paşa ile Baron Mösyö Morris de Hirsh arasında 1868 yılında yapılmıştır. Ayrıca Mersin-Adana demiryolu (1900–1908) ve Bağdat demiryolu (1899–1910) inşaatlarıyla ilgili mukavelelerde de yabancı şirketlere yol güzergâhı boyunca ormanlardan ağaç kesme imtiyazları tanınmıştır. Bu imtiyazlar, yol güzergâhları üzerinde veya en yakın ormanlarda en geniş ve istismarcı bir şekilde kullanılmış ve ormanlarda önemli tahribatlara neden olmuştur. Büyük sermaye ve yatırım gerektirmesi nedeniyle, müteahhitler, uzak ve sarp yerlerdeki ormanlara pek itibar etmemekte, üretim ve taşınması kolay ve yüksek kaliteli ormanları işletmeye talip olmaktaydılar (Günay, 2003).

"Miri ve Hususi Orman Rüsümünün Sureti İdaresi" adlı talimatnamede her müracaat karşısında yapılmakta olan izin ve tasdik işlemleri kaldırılmış tek muamele haline getirilmişti. İlk keşif sırasında yapılmakta olan dikili damga işi satışın sonuna

ertelenmişti. Bu tedbirlerle de büyük orman tahriplerine sebep olan orman müteahhitleri müessesinin ıslahına çalışılmasına rağmen başarı sağlanamamıştır. 1917 yılında ilk amenajman heyeti kurulmuştu. İlk amenajman planı, Türkiye’de ormanlardan planlı faydalanmanın başlangıcı olmuş, plansız devre ile planlı devreyi birbirinden ayıran bir dönüm noktası sayılmıştı (Bingöl, 1990).

1917 yılında çıkarılan “Ormanların Usulü İdarei Fenniyeleri Hakkındaki Kanun”, ülkede bulunan ormanları işletilme biçimleri yönünden “Koru” ve “Baltalık” olmak üzere iki kısma ayırmakta, kişiler ve köylerin iyeliğinde bulunan ormanların dışında kalan koru ve baltalıkların işletilmesi için “İşletme Planlarının” düzenlenmesi, bu planların, Ticaret ve Tarım bakanlığı tarafından hazırlanacak işletme yönergesine göre, görevlilerce hazırlanması ve Bakanlık tarafından onaylanması, kesin işletme planları düzenleninceye değin, satılacak ormanların bakanlık tarafından hazırlanacak geçici işletme planlarına göre yapılmasını getirmektedir (Çağlar, 1979). Ormanların Usulü İdarei Fenniyeleri Kanunu’nun getirdiği ortamda; isteklisine damga yapılarak dikili ağaç teslimi yanında, ormanlık sahalar ayrılarak uzun sürelerde işletilmesi maksadı ile müteahhidine teslimi usulü de yer almaktaydı. Büyük sermaye yatırımı gerektirmesi sebebiyle uzak ve sarp yerlerdeki bakir ormanları işletilmesine müteahhitler pek ilgi göstermemekteydi. Bu sahaların boş ve verimsiz bırakılmalarını bertaraf etmek üzere, bu tür ormanların şirketler tarafından işletilmesi düşünülmüştü (Bingöl, 1990).

1919 tarihinde” Devlet Ormanlarına Ait Amenajman Talimatnamesi” dönemin ormancılığına ilişkin önemli bir düzenlemedir (Çağlar, 1979). Bu talimatname de, ormanlar; işletme ve muhafaza karakterli olarak ayrılmış, işletme ormanları da baltalık ve koru olarak iki türde tarif olunmuştur (Bingöl, 1990).

1910’lardan itibaren yaygınlaşan uzun süreli ve ayrıcalıklı müteahhit ve şirketler eliyle ormanların işletilmesinden ayrı olarak imparatorluk ormanlarında üretim ve satış işleri 3 şekilde yürütülmekteydi. Bunlar (Günay, 2003);

1- Ormanda üretim yapacaklar, isteklerini ve bu üretimi hangi ormanda yapacaklarını bir dilekçeyle vali, mutasarrıf veya kaymakama müracaat ederek, onların havalesi ile dilekçe ilgili Ser Müfettiş veya Müfettiş’e iletilmekteydi. Beş gün içerisinde bu Müfettişler Orman Fen Memurları ile birlikte ormana “keşfe gitmekte, ağaç kesmek, kereste elde etmek isteyen ormanın sınırlarını belirlemekte, kesilecek ağaçların dikili damgasını yapmakta, dikili damga zaptını düzenlemektedir. Rapor ilgili makamca onaylandıktan sonra ilan edilen bu tarihte ve belirli bir bedel üzerinden yerel idare meclisi

tarafından açık artırmaya çıkartılmaktaydı. Artırmada en yüksek bedeli verene üretim ihale edilmekteydi. Bu ihale Yerel İdare Meclisi ve nezaret'in tasdikinden ve ihaleyi alanla yapılan sözleşmeden sonra yürürlüğe girmektedir. Buna "Kontratl Kesim" denilmektedir.

2- Orman içi ve orman kenarı köylülerin ticaret amacıyla ormanlardan yapacakları kereste, yakacak odun, odun kömürü ve toplayacakları diğer tali ürünler konusunda sınırları belirlenmiş ormanlarda yapılan üretimle ilgili olmaktadır. Satış yerlerinde ormana olan uzaklık ve nakliyeye göre bir "Orman hakkı= Tarife bedeli" ve "Pul Resmi" alınmak kaydıyla, yine yerel idare meclislerinin onayı üzerine orman müfettişlerince ruhsatname verilmektedir. Buna da "Ruhsatlı kesim" denilmektedir.

3- Birkaç defayla sınırlı olmak üzere, hiçbir kayda ve ruhsata tabi olmaksızın Pazar yerine veya iskeleye getirilen ürünün belli bir tarife dahilinde Ondalık Memurlar tarafından bir kesim/üretim belgesine bağlanması olayıdır. Buna da "Perakende Kesim" denilmektedir.

1.3.3. Cumhuriyet Döneminde Ormanlarda Üretim

1920 Tarihli 39 Sayılı Baltalık Kanunu, Orman Nizamnamesinin 5. maddesi ile köylülere tanınan Devlet Ormanlarından yararlanma haklarının geniş ölçüde şikâyetlere neden olan uygulamasını yeniden düzenleme amacını gütmektedir. Bu amaçla öteden beri odunculuk, kömürcülük ve kerestecilikle uğraşan ve büyük ormanlara en çok 20 km uzaklıkta bulunan köylülere hane başına ikişer hektar hesabıyla baltalık verilmesi yoluna gidilmiştir. Böylece, Orman Nizamnamesinin bütün köylere tanımış olduğu kişisel yapacak ve yakacak odun yararlanma hakkının sınırlandırılması sağlanmıştır (Gülen ve Özdönmez, 1981). Baltalık Yasası ile "vatanı vatan için istismar etmek "anlayışı ile hareket edildiğini ve bu anlamda yorgun ve fakir vatandaşı memnun etmek, fakir halkın ormanlardan yararlanmasına olanak sağlama, iş ve geçim sahası bulmalarına yardımcı olma gibi amaçların güdüldüğüne yer vermektedir (Diker, 1947). Bu yasa ile halkın şikayetleri bir ölçüde giderilmekte ve durumdan memnun kalanların savaşa gitmelerinin kolaylaşmakta olduğu da ifade edilmektedir (Ayanoğlu, 1987).

Baltalık Yasası'nın sakıncalarının ortadan kaldırılması için bu yasanın yürürlükten kaldırılmasına ve yerine geçmek üzere 15 Nisan 1924 tarihinde 484 Sayılı " Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu" çıkarılmıştır. 11 maddeden oluşan bu

yasa ile köylülerin veya köy yapısındaki kentlerin Devlet ormanlarından karşılıksız yararlanması olanaklı hale getirilmiştir (Gümüş, 2004). Bu kanunla, evvelce kendilerine baltalık tahsis edilmiş bulunan köyler yanında, tüm köyler halkına, devlet ormanlarından parasız faydalanma hakkı verilmiştir (Bingöl, 1990).

Kapitalist kalkınmanın öncelikli koşulu olan sermaye birikiminin sağlanması ve ulusal burjuvazinin güçlendirilmesine ilişkin yolların aranıp bulunması, bu yolların siyasal iktidara gösterilmesi amacıyla dönemin en önemli oluşumlarından biri olan, 1923 yılında toplanan “Türkiye İktisat Kongresi’nde” çeşitli sınıf ve katmanların ormancılık kesimine ilişkin istemleri bir bakıma ormancılık politikasını yönlendirmiştir (Çağlar, 1979).

1924–1937 yılları arasında Türk ormancılığının karakteri, ormanlardan faydalanmaya devam ve diğer yandan da inceleme ve araştırma şeklinde formüle edilebilmektedir. Harap olmuş ülkenin imar zarureti, ormanlardan faydalanma zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Ormanlar uzun ve kısa vadeli mukavelelerle satılmaya başlanıp, yerli ve yabancı özel teşekküller bu sayede ormanları sömürmüşlerdir (Cin, 1978).

1924 tarihinde ormancılığımızda önemli köklü değişiklikler getiren 504 sayılı “Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usul-ü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanun “ çıkarılarak yürürlüğe konulmuştur. Yasanın birinci maddesinde “ Devlet, kişiler, ortaklıklar, dernek, kurum ve köylere ilişkin tüm ormanlar, koru ve baltalıklarda yapılacak kesim, işletme planlarının düzenlenmesiyle olanaklıdır“ diyerek üretimi orman amenajman planlarına bağlamaktadır. 2. maddede “ Kesin işletme planlarının en geç üç yıl içinde düzenlenmesi koşuluyla üretimin geçici planlarla yapılabileceği” hükmünü getirmekte idi. 7. maddede ise “ulaşılamayacak kadar uzaklarda olduğundan dolayı işletilmeyen devlet ormanlarının artırmaz ve pazarlıkla Türk özel girişimcisi kişi, ortaklık ve kurumlara Bakanlar Kurulu kararıyla satılabileceği” koşulunu getirmiştir (Çağlar, 1979). 504 sayılı yasa, ormancılık tekniğine ilişkin gereklerin yerine getirilmesini öngören ilk yasa olarak ele alınabilir. Ne var ki, yüzyıllardır devam eden başıboş faydalanmanın yarattığı alışkanlık bu kanunla dizginlenemedi. Yükselen sayısız şikâyetler üzerine Devlet kanunun şiddetini 526, 582 sayılı eklerle hafifletmek zorunda kalmıştır (Diker, 1947).

1924 tarihli Orman yönetmeliği, 1869 tarihli Orman Nizamnamesini, 1871, 1876 ve 1879 tarihli yönetmelikler, Bakanlar Kurulu kararıyla uygulana gelen türel düzenlemeler “Devlet Ormanlarından Köylülerin Yararlanma Hakkı” ve Türkiye’deki Tüm Ormanların Teknik Yöntemlerle Yönetimi ve İşletilmeleri” ne ilişkin yasaların kimi maddelerinin

yürürlükten kaldıran, kimilerini değiştiren 18 Haziran 1924 tarihli 33 maddeden oluşan “Orman Nizamnamesi (Yönetmeliği’nde)” temelde, yürürlükteki orman işletmeciliğinin teknik yönlerden yetkinleştirilmesine yöneliktir. Bu yasa ile kesim, satış, ihale vb. hepsi kesin bir şekli ile değerlendirilmiş ve Artırma ve Kapalı zarf usulü açıklanmıştır (Bingöl, 1990).

Ulusal Kurtuluş Savaşını izleyen ilk on yılda özel girişimciliğin devletin tüm desteğiyle geliştirilmesi ve ulusal burjuvazinin oluşturulması çabalarının bir sonuç vermemesi, kapitalist gelişmenin öncelikli koşulu olan sermaye birikiminin yeterince sağlanamaması, kapitalizmin büyük bunalımının etkileri, ülkede uygulanmakta olan genel ekonomik politikada kimi biçimsel değişiklikler daha açık bir söyleyişle devletçilik uygulamalarını gündeme getirmiştir (Çağlar, 1979). Yasalaştırma hareketleri ve tüm çabalara rağmen orman tahriplerinin sürmesi yeni arayışlara gidilmesine sebep olmuştur. 1930 tarihli İzmir İktisat Kongresinde ormanların gereği gibi korunamadığı ve gittikçe azalmakta olduğuna dikkat çekilerek zaman geçirilmeden Devlet ormancılığının kurulmasının gereği vurgulanmıştır. 1930’lu yıllarda orman meselesinin halledilmesinde temel koşulların, mülkiyet ve koruma meselelerinin halledilmesiyle devlet işletmeciliğinin uygulanmasının olduğu yolunda görüşler ağırlık kazanmıştı (Bingöl, 1990).

Türkiye’de devletçilik uygulamalarının yaygınlaştırılmasının nedenleri şöylece sıralanabilir :

- Devletin desteğine karşın özel girişim kapitalist gelişiminin öncelikli koşulu olan sermaye birikimini yeterince sağlayamaması
- Gümrüklerden sağlanan kamu gelirlerinin azalması yanında aşarın kaldırılması, devletin gelir sağlama olanaklarını önemli ölçüde kısıtlaması
- Büyük kapitalist bunalım nedeniyle paranın değerini hızla yitirmesi tarım ürünlerinin fiyatlarının düşmesine yol açmış bu da tarım kesiminin sanayi ürünleri istemini azaltması, tüm bu içsel ve dışsal etkilemeler, ülkede cumhuriyetin kuruluşundan beri uygulana gelmekte olan ekonomik politikada köktenci girişimleri zorunlu kılmıştır (Çağlar, 1979).

Yund 1987’e göre, mevcudu korumak ve dengeyi sağlamak üzere ormanların devlet eline alınarak idare ve işletilmesinin temini; ciddi bir zorunluluk olarak kabul edilmekteydi. Ayrıca ormanların işletilmesinde ürünün alınmasının sürecinin çok uzun olması, yatırılan sermaye ve emeğin bu uzun süreyi atıl halde bekleyişi, kişilerin ömürleri

içinde sonuç almak arzusu ile sabırsızlık gösterisi, lüzumsuz müdahalelere girmelerinin önlenmesi mecburiyetinin bulunuşu sebebi ile bunların vadeli çalışmalara dayanabilen, özel girişim yoluyla kalkınamayan, ilk hareketi sağlayamayan Türkiye, Dünya ekonomik krizinden de etkilenerak 1930'dan itibaren yönünü devletçiliğe doğru çevirip (Ayaz, 2004), sürekliliğe sahip devlet işletmeleri haline getirilmeleri zorunlu bulunuyordu.

1933'de toplanan İktisat Meclisi Âlisi'nde; Ormancılığın yurttaki seyri ele alınmıştır. Devletin ormanlarındaki üretimle ilgili iki safhadan birincisinde; istife kadar getirilme safhasında çalışması; bundan sonraki safhanın hususi teşebbüse terki suretiyle bir kazanç sahası açılması uygun görülmüştü (Bingöl, 1990).

1.3.3.1. 3116 Sayılı Orman Yasasında Üretim

3116 sayılı orman kanununun en belirgin karakteri, ormanları milli ekonominin önemli kaynaklarından biri olarak kabul etmesi ve tüm toplumun yararına olacak bir biçimde devlet eliyle işletilmesini öngörmesidir. Bu kanun, Devlet ormanlarından parasız yararlanmayı ilke olarak kaldırmış, fakat belirli koşullarda bir kısım köylülere Devlet Ormanlarının ürünlerinden düşük bedellerle yararlanma hakkını saklı tutmuştur (Gülen ve Özdönmez, 1981). 3116 Sayılı Orman Kanunu, gerek orman işletme biçimine ilişkin köktenci içeriği gerekse ormancılık tekniği ile orman köylüsü kütlenin ormanlardan yararlanmasının kısıtlanmasıyla ilgili yaptırımları yönünden Türkiye ormancılık politikası içinde önemli bir konuma sahiptir (Çağlar, 1979).

Ormanlar 3116 sayılı Orman Kanununun 31. maddesindeki “Devlet Ormanları Devlet Tarafından İşletilir” hükmü gereğince 1937 yılından beri devletçe işletilmeye başlanmıştır. 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, 131. maddenin ikinci fıkrasındaki” Devlet ormanları, kanuna göre devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz...” hükmü devlet orman işletmeciliğini daha sağlam esasa dayatmıştır (Miraboğlu, 1982).

Yasanın 32. maddesi ise, “ Orman işleri ve her türlü işletmeleri Ziraat Bakanlığınca bağlı ve katma bütçe ile idare edilen Orman Müdürlüğü tarafından yapılır” denmiştir. Böylece, ülkemizde ilk defa Devlet Orman İşletmeciliği benimsenmiştir. 33. maddede ise kesilecek ağaçların numaralandırılması, diplerinin devlet çekici ile damgalanması ile ilgili olup, 36. maddede parası verilmeden ve nakliye tezkeresi alınmadan orman ürünlerinin nakliyesinin yapılmayacağı hakkında, 38. madde ise ormanların koru ve baltalık yöntemine

göre amenajman planlarına göre işletilebileceği ve üretimin gündelikli işçiler tarafından yapılacağını, 39. madde ise amenajman planlarının orman işletmeleri tarafından yapıldığını ve tomruk istihsalinden sonra arta kalan üretim artıklarının orman idaresinin bilgisi altında orman köylülerince toplanmasını açıklamaktadır.

Yasanın devlet ormanları üzerindeki etkinliğini artıran en önemli yaptırımları geçici maddelerle ele alınmıştır. Geçici 5.madde “Yasanın yürürlüğe girişinden önce, gerçek ya da tüzel kişiler, sözleşmeyle işlettikleri devlet ormanlarını, sözleşme süreleri henüz bitmemişse, Bakanlar Kurulu kararıyla on yıl daha işletebileceklerdir”. Geçici altıncı maddesi, Devlet işletmesinin hemen kurulamadığı yerlerde, ülkenin ya da yörenin kereste ve yakacak gereksinimlerinin karşılanabilmesi için verim gücü uygun olan ormanlardan geçici plan ve raporlara dayandırılmak koşuluyla ve kısa süreli sözleşmelerle kerestelik ya da yakacak ağaçlar satılabilmesine” olanak vermektedir. Kırkıncı maddeye göre; Büyük ölçekte ve önemli donanımı gerektirecek olan ormanlar bakanlar kurulu kararıyla orman yönetimiyle ulusal sermayeli Türk şirketleri ya da ulusal bankalar tarafından ortaklaşa olarak işletilebilecektir (Çağlar, 1979).

3116 sayılı Kanun uygulamalarının ormanlarda ve civarında oturan köylülere zorluklar getirdiğinden şikayetle bu kanunun bazı maddelerinde değişiklik öngören 3444 Sayılı Ek Kanun 1938 tarihinde kabul edilmiştir (Günay, 2003). Bu yasanın 18. maddesinin d fıkrası şöyledir. “Köylünün orman yönetimi hesabına piyasa satışları için kesip istif yerlerine taşıdıkları orman mallarının, istediklerinde % 25 kadarı, pazar yerine götürerek satmak koşuluyla orman yönetiminin saptayacağı istiflerde üretimi yapan bu köylülere satış bedeliyle, artırmaz olarak verilir”. Bu oran odun ve kömür istiflerinde % 100 kadar çıkarılabilir. Böylece “Pazar satışı” olarak anıla gelen ve bir yönüyle yöresel tefeci – orman ağalarının oluşmasına katkıda bulunmaktan ve kaynak savurganlığı olmaktan öte bir sonuç vermeyen uygulama başlatılmış olmaktadır (Çağlar, 1979).

Heske’ye göre, bakımlı ve ihtimamlı orman işletmeciliği ve orman durumunun sistemli bir şekilde ıslahı alanında atılmış olan önemli bir adım, Devlet ormanlarından faydalanmanın ve bu ormanların idaresinin bizzat devlet tarafından ele alınması ve dünyanın hemen her tarafında ormanlar için zararlı ve tahripkar olduğu kabul edilmiş olan eski müteahhit sisteminin kaldırılmış olmasıdır (Görecelioğlu, 1993).

1937 yılında yürürlüğe giren Orman İşletme Talimatnamesinde, Devlet Orman İşletmelerinin görevleri, yetkileri, işletme sermayesi, çalıştırma kadroları, taşıma araçları, oturma yerleri ve demirbaşlarına ait hükümler yer almıştır. Orman işletmeleri bu

talimatname ile ormanların artık fiilen devlet eli ile işletilmesine geçilmekteydi (Bingöl, 1990). Aynı talimatnamede, “ Devlet orman işletmeleri, kereste yapımıyla uğraşmayıp, üretimi ham olarak satışa çıkarır, gerekli durumlarda üretimini yarı işlenmiş duruma getirir” denilmektedir (Çağlar, 1979). Ancak bundan 1.5 yıl sonra, talimatnamenin bu maddesi değiştirilerek OGM’ nin gerekli gördüğü durumlarda fabrikalar kurarak her türden ve boyutta kereste yapabilmesine olanak verilmiştir (Bingöl, 1990).

Devletin iyeliğindeki ormanlarda işletmeler tarafından ürünün birimi için belirlenen ve bir tür yarı parça başı-yarı götürü bir ücret biçimi olan “vahidi fiyat, yasal olarak ilk kez 1937 ve 1939 tarihli Orman İşletmeleri Yönetmeliklerinde gündeme getirilen bir ücret biçimi olup, ormanların özel kişi ya da şirketler tarafından kesildiği dönemlerden kalma bir uygulamadır. Yine 1939 tarihli yönetmelikte yapılan değişiklikle, Devlet Orman İşletmelerinin ürettiği ürünlerinin satışını açık artırmayla yapması temel alınmıştır (Çağlar, 1979).

Ülkede mevcut ormanlık alanın olması gerekenden çok daha az miktarlarda olduğu, mevcut ormanların korunması ve verimli olarak ülke yararına işletilmesinin ancak devlet eliyle olabileceği, ormanların birinci dereceden kamuya ait olduğu, ormanlarda özel mülk tesisinin bir emek ve sermaye harcamadan genellikle sebepsiz işgallerin sürdürülmesi ile kazanılan tescillerden doğmuş olması, açılmış çeşitli mülkiyet iddiası davalarının ciddi huzursuzluklara sebep olması, hususi ormanlarda yenilerinin yetiştirmek bir yana, mevcut bulunanların bile bakımdan mahrum bulunması, buralarda teknik usullerin uygulanamaması, hepsinden ileri bu ormanların, devlet ormanlarını istismar etme maksadı ile kullanılması tüm ormanların tamamıyla devletin hüküm ve tasarrufu altında olması gerektiği savunulmaya başlanmıştır (Bingöl, 1990).

Ülkemizde orman varlığının tamamına yakınının devlet mülkiyetine geçişini sağlayan 1945 tarihli 4785 Sayılı Yasa “Devletleştirme Yasası” olarak isimlendirilmiştir. Yine devletleştirilen ormanların bir kısmının geri verilmesini sağlayan 1950 tarih ve 5658 Sayılı Yasa’da “İade Yasası” olarak ifade edilmiştir. Kabul edilen 3116 sayılı yasa, daha öncesinde ormanların tahribi yok olmaya yüz tutması ve sadece gelir teminine yönelik bir mal olarak görülerek sömürülmesine tepki olarak hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Yasada tek taraflı görüşe saptanılmış, halk ile devlet karşı karşıya getirilmiştir. Vatandaş hiç alışmadığı hayat şartlarıyla karşı karşıya bırakılmıştır. Sonuçta, ormanlar da tahribattan kurtarılamamıştır. Ayrıca, mutlak bir devletçilik anlayışı ile tüm ormanlar devletleştirilmiş sonrada bundan kısmen vazgeçilmiştir (Ayaz, 2004). 4785 sayılı yasada tüm ormanlar

devletleştirilerek bu ormanların işletilmeleri ve üretim yapılması devlete geçmiştir. Bu ormanlardan Tarım Bakanlığının izni olmadan tesis meydana getirmek ve her çeşit faydalanmalarda bulunmak yasaklanmıştır.

Önceleri Orman İşletmelerinin orman köylüsü ve diğer vatandaşlara orman depolarından perakende tomruk vs. satış olanağı getirilmiş iken, Tarım Bakanlığı'nın 24 Ağustos 1946 tarihli bir emri ile hem halka perakende satış kaldırılmış, hem de işletmelerin kent ve kasaba kenarlarında kurulmuş odun ve kömür depolarının kaldırılarak bu gibi işlerin özel girişimciler eliyle sağlanması istenmiştir (Çağlar, 1979).

3116 sayılı yasanın bazı maddeleri 1950 yılında yürürlüğe giren 5653 sayılı yasa ile değiştirilmiştir. Bu yasa, “Devlet orman işletmeleri yalnız hammadde istihsal eder ve bunları kendi istif yerlerine naklederler. Ormancılık tekniği ve kıymetlendirme icapları ekonomik zorunluluk olmadıkça mamul ve yarı mamul mal yapamaz ve taşıyamazlar”. Aynı yasada “Orman işleri orman civarında oturup geçimini öteden beri ormanda çalışmakla temin eden köylülere tercihen gördürülür” denilmiş ve yasanın geçici maddesinde “ İşletmelerin elinde bulunan fabrika ve imalathaneler satış imkanı hasıl oldukça tasfiye edilirler” (Bingöl, 1990) denilerek orman köylülerinin istihsal işini yapmaları yasada belirtilmiş ve devlet orman işletmeleri orman dışı çalışma olan sanayi alanından çekilmeye başlamış ve işletmenin elinde bulunan fabrika ve imalathaneler satış imkanı bulundukça özel girişimcilere tasfiye edilebileceği belirtilmiştir.

1.3.3.2. 6831 Sayılı Orman Yasasında Üretim

3116 sayılı orman yasası ve özellikle 4785 sayılı yasanın yaptırımlarına göre, yurdumuzda uygulanmakta olan ormancılık tutucu bir devlet işletmeciliği ilkesine bağlı kalmış ve yurdun hiçbir yanında bireysel girişime olanak verilmemiştir. 3116 sayılı yasanın yürürlüğe konmasına değin kesim yeri göstermek yoluyla, dikili ağaç olarak özel girişim eliyle yapılan üretim, ormanların korunmasından çok karlılık ilkesiyle çalışıldığından gerçekte, önemli yıkımlara yol açmıştır. Bu nedenle, yapılan uygulama, ülkede haklı yakınmalara neden olmuş ve orman yıkımlarının önüne geçememiştir (Çağlar, 1979). Yasaya ilişkin tasarıda bu gibi nedenler sıralanmış ve bunu takiben 1956 yılında 6831 sayılı Orman Kanunu yürürlüğe konulmuştur. 6831 sayılı yasa ile ormanların işletilmesine hiçbir köklü değişiklik getirmemesine rağmen, burada üretim ile alakalı yasa metinlerinin verilmesi uygun olacaktır.

3373 Sayılı Kanunla değişik 6831 sayılı Orman Kanununun 6. maddesinde “Devlet ormanlarına ve Devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır ve yaptırılır.” maddesi yer almaktadır. 6831 sayılı Orman Kanununun 2896 sayılı yasa ile değişik 26. maddesinde “Devlet ormanlarından yapılacak istihsal, Tarım ve Orman Bakanlığınca tespit olunacak esaslar dairesinde ve amenajman planlarına göre Devlet tarafından yapılır veya 40. madde hükümleri dairesinde yaptırılabilir” denilmektedir. 2896 sayılı yasa ile değiştirilmiş 40. madde ise “Devlet ormanlarında ağaçlama, bakım, imar, yol yapımı, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işleri; işyerinin ve işyerinde çalışacakların hangi mülki hudut ve orman teşkilatı hudutları içerisinde kaldığına bakılmaksızın, öncelikle işyerinde veya civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve işyerindeki köylülere veya işyeri civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere, işyerine olan mesafeleri ile iş güçleri dikkate alınarak gördürülür” ve “Devlet ormanlarında yapılacak orman işlerinin kooperatiflerin ve köylülerin iş güçlerinin yeterli bulunmadığı, aşırı fiyat istedikleri veya çözülmesi mümkün olmayan ihtilaflar çıkarması gibi durumlarda bu işlerin, işyerine civar olmayan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya köylülere yaptırabileceği gibi taahhüt yolu ile de yaptırabileceği maddesi yasada yer almaktadır.

2896 sayılı yasa ile değiştirilmiş 27. madde ise Devlet ormanından kesilecek ağaçların belirlenmesi, bunların kimler tarafından damgalanacağı, orman ürünlerinin kesme, toplama, koruma, nakil, istif ve ölçme işleri, nakliye tezkerelerinin tanzim ve kullanılmasına ait şekil ve esasların Orman Genel Müdürlüğünce belirleneceği hakkında olup, 28. maddede ise zorunluluk olmadıkça Orman Genel Müdürlüğünce ürünler mamul ya da yarı mamul haline getirilmeyeceği ve orman dışındaki yerlerde fabrika, depo ve satış yerlerinin tesis olamayacağını belirtmektedir. 29. madde Devlet ormanlarından elde edilecek orman ürünlerinin tarife bedellerine ilişkindir.

Orman kanununun 2896 sayılı kanunla değişik 30. maddesinde “Devlet ormanlarından elde edilen ürünlerin piyasa satışlarında açık artırma esastır. Kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaçları ile lüzum ve fayda görülen veya acele olarak satış yapılmasını gerektiren hallerde, her türlü orman ürünü piyasa fiyatı üzerinden tahsisen satılabilir” denilerek kanunda orman ürünlerinin satışlarında açık artırmalı satışları zorunlu, tahsisli satış ise istisnaidir. 3373 sayılı yasa ile değişik 31. maddede Mülki hudutları içinde verimli devlet ormanı bulunan köylerde köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan ihtiyaç sahibi hane reislerinin ve köy halkının orman ürünleri müşterek ihtiyaçlarının tarife bedeli

ile verilmesi hakkında olup, 3373 sayılı yasa ile değişik 32. maddesinde Mülki hudutları içinde verimsiz devlet ormanı bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan hane reisleri ile, hudutları içinde verimli devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2500'den aşığı olan kasabaların muhtaç halkına kendi ihtiyaçları ve köy müşterek ihtiyaçlarının en yakın satış istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri karşılığında verilmesine ilişkindir.

4570 sayılı kanunun değişik 34. maddesi ise “Üretimin Orman İdaresi tarafından yapılması halinde, sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabalarda o yer nüfusuna kayıtlı olarak ikamet eden gerçek kişilerin veya sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabaların her birinde hane adedinin çoğunluğu tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin baltalık ormanlarından birim fiyat (vahidi fiyat) usulü ile kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları yakacak odunların yüzde yüzüne kadarı idarece tayin edilecek süre içinde, istedikleri takdirde kendilerine maliyet bedeli üzerinden verilir” denilmekle bu maddede, üretimin orman idaresi tarafından artık yapılmayacağı nedeniyle orman kalkındırma kooperatiflerinin haklarının ortadan kalkmasına neden olmuştur. Ayrıca aynı yasanın 1975 yılında çıkarılan 1744 sayılı kanunla yapılan değişiklik sonucu 34. maddesinde “Hane adedinin en az yüzde elli biri tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin birim fiyat usulü ile kesip satış istifa yerlerine taşıdıkları .....” denilerek orman köyleri kalkındırma kooperatifleri vasıtasıyla da ormanlarda üretim yaptırılmaya başlanılmıştır.

Yürürlükte bulunan Orman Kanununun 2896 sayılı kanunla değiştirilmiş 37. maddesinde Devlet ormanlarından yıllık üretim programına alınmış orman ürünlerinin dışındaki her nevi orman ürün ve artıklarının toplanmasında öncelik sırasına göre 40 ıncı maddede belirlenen orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya işyerindeki veya civarındaki köylülere ilanen duyurulmak suretiyle ve tarife bedelini ödemeleri şartıyla izin verilmektedir.

1.3.4. Anayasalarda Ormanların İşletilmesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Anayasası olan 1924 Anayasası'nın ilk metninde doğrudan ormancılıkla ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Ormancılığı ilgilendiren bir hükmün anayasada yer alması ilk kez 1937 yılında çıkarılan 3115 sayılı Yasa ile gerçekleştirilmiştir. Değişiklik yapılan bu hüküm, Devlet tarafından istimlak edilecek ormanların istimlak bedelleri ve bunların nasıl ödeneceğinin özel yasalarla belirleneceğini açıklamaktadır. Bu anayasada ormanların işletilmesiyle ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.

1961 Anayasasında ise ormancılıkla ilgili 3 madde bulunmaktadır. Bunlardan; 37. madde topraksız çiftçilere toprak dağıtımını yapılmasına ilişkin, 38. madde kamulaştırma ile ilgili olup, 131. madde ise ormanların korunması ve geliştirilmesiyle ilgili olup, 6 fıkradan oluşmaktadır. 131. maddenin 1. fıkrası “Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir”. Bundan sonra yer alan hükümler ise, bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılması ve yapılmaması gereken hususlarla ilgilidir. 2. fıkrası ise “Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz.” (Gümüş, 2004).

1982 Anayasasında, 35, 56 ve 63. maddeler ormancılıkla dolaylı olarak, 169. ve 170. maddeleri ise doğrudan alakalı olup, 170. madde orman köylülerinin korunması, 169. madde ise ormanların korunması ve geliştirilmesiyle ilgilidir. 1982 Anayasasının 169. maddesinin 1. fıkrası “Devlet ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir” ve 2. fıkrasında ise “Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz” (Gümüş, 2004) denilmektedir.

1.3.5. Devlet Orman İşletmeciliğinde Satış Yöntemleri

Devlet Orman İşletmeciliğinde satış yöntemleri üçe ayrılmaktadır. Bunlar; Açık Artırmalı Satışlar, Tahsisli Satışlar ve Özel Mevzuatı uyarınca yapılan satışlardır (OGM, 2007). Başka bir sınıflandırmaya göre ise satış yöntemleri, satışın zamanına göre, üretimden önce satış ve üretimden sonra satış olarak ikiye ayrılmaktadır. Burada satış zamanından kasıt, satışın yıl veya ay içinde ne zaman yapıldığı önemli değildir. Satışın odun üretiminden önce veya sonra yapıldığını gösteren bir kavramdır. Yani, satışın üretimin hangi aşamasında gerçekleştiğini göstermektedir (Bozkurt ve Göker, 1996).

Üretimden Sonra Satış;

- Açık artırmalı satış
  - Yükselterek Açık Artırmalı Satış
  - Eksilterek Açık Artırmalı Satış
- Teklif usulü-Gizli artırmalı (kapalı zarf) Satış
- Pazarlıklı Satış
- Tahsisli Satış

Üretimden Önce Satış;

- Alivrelili Satışlar
- Dikili Ağaç Satışları

1.3.5.1. Üretimden Sonra Satış

Alıcılar satıcının belirlediği ve piyasaya sunduğu ürün ve çeşitlerini almak ve bunlardan üretimlerini sağlamak zorundadır. Bu yöntemde ormandan kesilen ağaçlar, kesim, hazırlama, çeşitlerine ayırma, bölmeden çıkarma, depoya nakletme, depoda standartlara göre partiler halinde istifleme ve satışa sunma işlerini kapsar. Ülkemizde ağırlıklı olarak kullanılan yöntemdir (URL- 2).

1.3.5.1.1. Açık Artırmalı Satışlar

Orman ürünlerinin pazarlanmasını düzenleyen 6831 sayılı Orman Kanununun 2856 sayılı kanun ile değişik 30'ncü maddesindeki "Devlet ormanlarından elde edilen emvalin piyasa satışlarında açık artırma esastır " hükmü ve Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre orman ürünlerinin piyasa şartlarında açık artırmalı satış usulünü ana ilke olarak kabul etmiştir. Açık artırmalı satışlar,

- Yükselterek Açık Artırmalı Satışlar
- Eksilterek Açık Artırmalı Satışlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Yükselterek satışta artırmalar muhammen bedele dayandırılmaktadır. Eksilterek satışta ise eksiltmeler piyasa satış fiyatının üzerindeki bir tutardan başlamaktadır. Yani taban fiyat yerine tavan fiyattan işe başlanmıştır. Ülkemizde orman ürünlerinin piyasa satışlarında Yükselterek Açık Artırmalı Satışlar uygulanmaktadır.

1.3.5.1.2. Tahsisli Satışlar

Orman ürünlerinin pazarlanmasını düzenleyen 6831 sayılı Orman Kanununun 2856 sayılı kanun ile değişik 30'ncü maddesinde tahsisli satışlar düzenlenmiştir. Bu satış şekli ile, kamu kurum ve kuruluş ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla veya ekonomik ve ticari kriterler bakımından lüzum ve fayda görülen ya da acele olarak satış yapılması gereken durumlarda, piyasa fiyatı üzerinden tahsisen satış yapılmasına olanak sağlanmıştır (Anonim, 2009). Bu satışlarda esas, önceden bir temel fiyatın belirlenmesidir. Ormandan elde edilecek ürünler belirlenen bir fiyat üzerinden daha önceden bilinen alıcılara

satılmaktadır. Bu usulde piyasa ekonomisinden önemli ölçüde ayrılmakta ve serbest rekabet söz konusu olmamaktadır.

1.3.5.1.3. Pazarlıklı Satış Yöntemi

Pazarlıklı satışlar, 6831 Sayılı Orman Kanununun 30. maddesi gereğince 05.06.1998 gün ve 98/11303 Sayılı kararname ile yapılmaktadır. Açık artırma ile yapılan satışlarda yapılan ihalelerde alıcı çıkmaması durumunda ve ikinci bir ihale şansı yoksa bu yöntem kullanılmaktadır. Özellikle odunu bozulan kayın ve gürgen için bu satışların önemi büyüktür. Bu yöntemin esası, alıcı ve satıcı yüz yüze görüşmekte alıcı istediği fiyatı belirtmekte satıcı da teklifini sunmaktadır. Her iki taraf için uygun bir fiyat için anlaşılmakta ya da anlaşma olmamaktadır. Bilinen en eski yöntemdir.

1.3.5.1.4. Kapalı Zarf Yöntemi (Teklif usulü-Gizli artırmalı satış)

Satışı yapılacak malın nitelikleri ve satış sözleşmesinde aranan koşullar ilan edilir. Alıcılar mal için önerdikleri fiyatı bir zarfa koyarak gerekli belgelerle birlikte satıcıya teslim eder. İlanda belirtilen sürenin bitiminde satış komisyonu teklif verenlerin huzurunda zarfları açar. Teklifler öncelikle satış için istenen gerekli koşulların sağlanıp sağlanmaması bakımından incelenir, belgeleri tamam olan teklifler arasında fiyat bakımından değerlendirme yapılır. En yüksek fiyatı veren alıcıya satış yapılır. Yöntem ülkemizde uygulanmamaktadır (URL-2).

1.3.5.2. Üretimden Önce Satış

Ağaç daha kesilip, istif edilmeden dikili halde yapılan satıştır. Bu satış alivrelili satışlar ve dikili satışlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. 2 çeşit uygulaması vardır.

- 1•Kesilmesine karar verilen bölme veya ağaçların satışı
- 2•Kesilmesine karar verilen ağaçların satışı (ülkemizde son zamanlarda yaygınlaşan yöntem) (URL- 2).

Birinci tip uygulama, Kesilecek ağaçların belirlenmesi ve planlarının yapılması, üretim için gerekli yol, vb alt yapının tesisi işlemleri alıcı tarafından gerçekleştirilmek koşuluyla geniş sahalarda yapılabilen uygulamalardır. Bütün plan ve alt yapının alıcı

tarafından yapılması (1. Yol) daha çok az gelişmiş ülkelerde görülmektedir. Plan yapımı için gerekli bilgi birikimine sahip olmayan ve alt yapı olanakları geliştirmek için finansal olanakları sınırlı olan ülkeler bu yola başvurur (URL- 2). Orman sahibini dikili satışa sevk eden sebepler, piyasa durumunun emniyetsizliği, piyasanın istediği odun sınıfları ve boyutlarının malum olmayışı ve elde kâfi miktarda orman işçisinin bulunmayışıdır. Ülkemizde de bu yöntemi denenmiş (çangal ve zindan ormanlarının işletilmesi) başarılı olunamadığı için vazgeçilmiştir (Bozkurt ve Göker, 1996).

İkinci tip uygulamaya ise, Küçük sahalarda, ormandaki dikili hacmin bilindiği ve Amenajman planlarına göre satıcı tarafından belirlenen ağaçların yine satıcı tarafından oluşturulmuş mevcut alt yapı olanakları yardımıyla alıcı tarafından kesilmesi şeklinde yapılabilmektedir. 1996 yılında yürürlüğe konan Dikili Satışlar buna örnek olarak verilebilir (URL- 2).

1.3.5.2.1. Dikili Ağaç Satışları

Dikili Ağaç Satışı ülkemizde 1996 yılında 5038 sayılı tamim ile uygulanmaya başlanmıştır. Açık Artırmalı Dikili Satışlar ve Tahsisli satışlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Uygulamada, orman alanındaki dikili hacmi bilinen ve amenajman planlarına göre üretimi yapılması gereken ağaçlar satılmaktadır. Ağaçlar satıcı tarafından işaretlenir. Alıcı ise bu ağaçları kalan ağaçlara zarar vermeden, istediği boyutta kesip, pazarlayabilmektedir.

1.3.5.2.2. Alivrelili Satışlar

Alivre veya önceden satış, satıcının bir ürünü belli bir vade içinde teslimini taahhüt etmesidir. Alivrelili satış yöntemi, satışın zamanı ile ilgili şeklidir. Orman işletmelerinde uygulanan alivrelili satışlar, açık artırmalı satış yöntemi şeklinde gerçekleştirilir (Bozkurt ve Göker, 1996). Kayın ve gürgen odununun özellikleri göz önünde bulundurularak; nitelik kaybına uğramadan ve zamanında değerlendirilmesi için açık artırmalı satışlar veya alivrelili satışlar şeklinde ürünler satılmaktadır. Ürünlerin piyasaya taze olarak sunulması, açık artırmalı satış ihale hazırlık süresinin kısaltılması suretiyle değer kaybının önlenmesi, işletmenin nakit sirkülasyonunun hızlandırılması, kabuk böceği tehlikesi olan yerlerde

emvalin biran önce satılması için satış ilanları global olarak da yapılabilir. Bu satış şekline de alivrelili satışlar denilmektedir (Anonim, 2009). Bu satış şeklinde alıcılar mevcut fabrika ve tesislerindeki kapasitelere göre ihalelere katılarak orman ürünlerini istihalden önce alabilmektedirler. Satıştan sonra işletme, ormandan kesim yaparak odun sınıflarına ayırır ve depoya taşıyarak kısa sürede alıcıya malını teslim eder (Bozkurt ve Göker, 1996).

1.3.6. Dikili Ağaç Satışının Diğer Yöntemlerle Karşılaştırılması

Dikili satış yöntemlerinin diğer yöntemlerle karıştırmamak için farklı yönleri ifade edilmiştir. Bu başlık altında Dikili satış- Alivrelili satış, Dikili satış-Geleneksel üretim metodu karşılaştırılmıştır.

1.3.6.1. Dikili Ağaç Satışı ile Alivrelili Satışların Karşılaştırılması

—Dikili Ağaç satışında üretim, alıcı tarafından isteğine göre yapılırken, alivrelili satışlarda ise orman ürünü alıcının isteklerine göre satıcı tarafından üretilmektedir.

—Dikili Ağaç satışında satıcı, satış tarihi ile üretim tarihi arasındaki artım ve kayıplardan etkilenmezken, alivrelili satışlarda ise satıcı ormanda üretime kadar olan artım ve kayıplardan etkilenmektedir.

— Dikili Ağaç satışında alıcı, alım tarihinden sonra en yakın zamanda alanda üretime başlar ve sahayı şartnamede belirtilen süre sonunda satıcıya teslim ederken, alivrelili satış yönteminde ise üretim tarihi ve teslim tarihi şartnamede belirtilir ve alıcı üretim ve teslim tarihini beklemek zorundadır.

1.3.6.2. Dikili Ağaç Satışı ile Geleneksel Üretim Yönteminin Karşılaştırılması

—Orman kanununun 40. maddesi gereği; geleneksel üretim yönteminde çalışan orman kooperatif ve köylülerinin vahidi fiyat usulüyle yaptıkları üretim ve taşıma işleri sonucu 34. madde ile baltalıklardan maliyet bedeliyle yakacak odun satışı, kooperatiflere % 25 tomruk ve sanayi odunu satışı veya bedel farkı ile kooperatif ve köylülere % 10 istihkak

fazlalığı hakları verilmektedir. Buna karşılık, dikili satış uygulamasında bu haklar bulunmamaktadır (Kaplan, 2005).

—Geleneksel üretim yönteminde, orman kanununun ilgili maddeleri gereğince orman üretimi işyerinde veya civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ve işyerindeki köylüler veya işyeri etrafında orman işlerinde çalışan köylüler tarafından yapılıp ve son depoya kadar taşınmaktadır. Ayrıca, üretimi yapan orman köylüsü emeğinin karşılığını ürettiği ürün başına belirlenen vahidi fiyat (parça başına üretim) karşılığı almaktadır. Dikili Ağaç Satışı Yönteminde ise vahidi fiyat usulü uygulanmayıp, kesilecek ağaçlar orman idaresinden dikili halde satın alınıp, üretimi yapılarak piyasaya sunulmaktadır.

—Geleneksel üretim yönteminde, emeğinin karşılığını üretimden sonra vahidi fiyat sistemine göre alan orman köylüsü, dikili ağaç satışında ise işin tamamını bitmesini beklemeksizin üretim periyodunun ara dönemlerinde gelir elde edebilmektedir. Bununla beraber orman kooperatifleri de dikili ağaç olarak satın aldığı üretilecek ağaçları üretime başlamadan önce de tüccara pazarlayabilmektedir.

—Dikili Satış üretim işini kooperatif, orman köylüsü ve odun kökenli ürün işleyicileri yapabilirken, geleneksel üretim yönteminde ise üretim işini öncelikle köylü ve kooperatifler yapabilmektedir.

—Dikili Satışı alan köylü, kooperatif veya odun kökenli ürün işleyicileri, elde ettiği envali istediği şekilde boyutlandırıp istediği kişiye satabilirken, geleneksel üretim yönteminde ise elde edilen enval OGM' nin standartlarına uygun olarak üretilip orman depolarına götürülmektedir.

—Dikili satışı alan şahıs ağacın tamamının parasını ödediği için istediği taktirde ağacın kesiminden sonra ormanda kalan, yakacak olarak kullanılabilen üretim artıklarını köylüye verebilirken, geleneksel üretim yönteminde ağacın yapacak ürün olarak satılabilen kısmı son depoya taşınırken, üretim artıkları ormanda bırakılmakta ve 6831 sayılı Orman Kanununun 40. madde hükümlerine göre civardaki köylü ve kooperatiflere verilebilmektedir.

—Geleneksel üretim yönteminde orman köylüsü orman işçisi olarak çalışırken, dikili satış yönteminde ise orman köylüsü, odun kökenli ürün işleyicilerine ve kooperatiflerin aldığı dikili satışta orman işçisi olarak çalışabilirken aynı zamanda dikili satışı alabildiği ölçüde kendi işinde çalışabilmektedir.

—Geleneksel üretim yönteminde orman işçisi ağacın kesilmesinde yüksek zayıyata neden olabiliyorken, dikili satışı alan şahıs, köylü ve kooperatifler üretimi kendileri için yapmaları nedeniyle yapılan kesimde zayıyat azalmaktadır.

—Geleneksel üretim yönteminde üretim işçiliği vahidi fiyatla yaptırıldığı için orman köylüleri sosyal güvenlik kapsamına alınmamaktadır. Dikili ağaç satışında ise üretimde çalıştırılacak orman işçilerinin sigortalı olması zorunluluğu getirilmiştir. Bu nedenle, orman köylüleri sosyal güvenlikten yararlanabileceklerdir.

—Geleneksel üretim ve pazarlama yönteminde önce üretim yapılıp sonra üretilen ürünlere müşteri aranmaktadır. Dikili satışta ise amenajman planlarında üretime verilecek bölme/ bölmecik ihaleye çıkarılıp, ihaleyi kazanana bırakılmaktadır. Tahsisli dikili satışlar ile üretim yapmak isteyen orman köylüsü orman işletmesine talep etmektedirler.

—Geleneksel üretim yönteminde çalışan orman köylüsü ve kooperatifler alandan ne kadar ürün çıkacağıyla ilgilenmemekte, sadece üretimi yapıp, ürünleri son depoya taşımakta ve vahidi fiyat usulü ile ücretini almaktadır. Son depoya getirilen ürünlerin orman işletmelerince satışı yapılmakta ve elde edilen gelir orman işletmesinin gelir hanesine yazılmaktadır. Bu nedenle, geleneksel üretim yönteminde bölmeden çıkacak emval miktarı işletme açısından önemli olmaktadır. Dikili satışta ise, Amenajman planlarında üretime verilen alanları alan orman köylüsü, OKÜİ, kooperatif aldığı alanda üretim yapmakta ve çıkan ürünleri kendileri pazarlamaktadır. Orman işletmesi ise ürünlerin pazarlanması ve teknik araç- gereç eksikliği gibi üreticilerin çok zor kaldığı durumların dışında, alanın üretime verilmesi, alanın korunması ve üretim bittikten sonra alanın alınması ile ilgilenmektedir. Denilebilir ki, dikili satışla bölmeden çıkacak ürün miktarı OKÜİ, orman köylüsü ve kooperatif açısından önemli olmaktadır.

1.3.7. Dünyadaki Ormancılık Uygulamaları

Dikili satışlar, Uzun zamandan beri yurt dışında (Amerika, Almanya, İngiltere, Rusya gibi ülkelerde) uygulanmaktadır (Ünal ve Karakaya, 2002). Gelişmiş ve gelişmekte olan bütün dünya ülkelerinde orman ürünleri satışları dikili halde veya orman içinde satılmakta ve kullanım alanına en kısa yoldan ulaştırılmaktadır (Anonim, 1998).

Dünyadaki ormancılık uygulamalarının nasıl olduğunu anlamak için Avusturya, Finlandiya, İngiltere, Litvanya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin ormancılık durumlarına bakılmıştır. Avusturya'da yapacak odun kaynağının % 63 ihracat, % 33 özel

ormanlardan ve % 4 ise devlet ormanlarından karşılanmaktadır. Avusturya'daki özel ormanlardan yapılan satışların % 80- 90 alivrelili satışlar olarak yapılmaktadır. Dikili satış ise 200 ha. büyük işletmelerde az miktarda yapılmaktadır (Puwein, 2007).

Finlandiya'daki ormancılık uygulamalarına bakacak olursak, odun üretiminin % 85 endüstriyel olmayan özel orman işletmelerinden, % 9 devlet işletmelerinden ve % 6 endüstriyel olan özel işletmelerden elde edilmektedir. Her yıl Finlandiya' da ticari yuvarlak odun olarak 55 milyon m³ ihracatının 47 milyon m³ dikili satış şeklinde olmakta geriye kalan 8 milyon m³ alivrelili satışlar şeklinde olmaktadır (Halinen, 2007).

Litvanya' da hem devlet hem de özel ormanlarda odun üretiminin tamamına yakını özel müteahhit şirketler tarafından yürütülmektedir (Gaizutis, 2005). Orman ürünlerinin satışında iki satış tipi mevcuttur. Devlet orman işletmelerindeki satışların % 90 'ını alivrelili satışların oluşturmaktadır. Geri kalan % 10'luk kısmı ise dikili satışlar oluşturmaktadır (URL-3).

Gelişmemiş ülkelerden Demokratik Kongo Cumhuriyetinde ise ormanların tamamı devlete aittir. 110 milyon ha kaplayan Demokratik Kongo Cumhuriyeti ormanlarında 25 milyon ha orman ayrıcalıkları ile şirketlere/müteahhitlere verilmiştir (Counsell, 2006). Ayrıca, ormanlarında amenajman planları mevcut değildir. Kongo'lu yetkililer, ayrıcalıklı işletmelerle bölge halkının haklarının ihmal edileceğini ve öncelik hakkının endüstriyel kerestecilere verileceğinden endişe duymaktadırlar (URL-4).

İngiltere'de dikili ağaç satışı ya alan üzerinde yer alan ağaçların işaretlenmesi ya da hem arazi sınırı hem de fertlerin teker teker işaretlenmesi suretiyle kesilerek yapılmaktadır. Satış, ağacın cinsine göre iki parça halinde, büyük alanda parsel satışı yapılabildiği gibi, daha küçük alanda da yapılabilmektedir. Göğüs çapının ölçülmesi ve toplam hacmin her bir sınıf için belirlenmesi, satışta her iki taraf içinde önem arz etmektedir. Dikili ağaçların hacimlerinin belirlenmesinde eğer üreticiler sağlıklı hacim belirlemesi yapamıyorlarsa, o takdirde Ormancılık Başvuru Servisine veya Yetiştiriciler Organizasyonuna başvurmak zorundadırlar. Burada amaç ticari riski en aza indirmektir (İnaç ve Eker, 2005).

1.3.8. Türkiye'de Dikili Ağaç Satışı

1990'lı yıllardan itibaren eski Sovyetler Birliği ülkelerinin dağılmasının ve Avrupa Birliği ülkeleri ile Gümrük Birliği'ne girilmesinin bir sonucu olarak, ülkemize kıyı ve sınır ticareti yoluyla bol miktarda ve düşük fiyatlı orman ürünlerinin girmesi, kamusal

sorumlulukları fazla ve üretim maliyetleri yüksek olan Orman Genel Müdürlüğü'nün odun hammaddesi satış fiyatlarına % 25 oranında vergi ve fon payının yüklenmiş olması ve birçok tahsis yükümlülüğünü taşıması nedeniyle OGM' nin odun hammaddesi piyasasında monopol olma özelliğini kaybetmesine, dolayısıyla ürünlerini kolayca pazarlayamaz duruma gelmesine neden olmuştur (Türker,1997; Daşdemir, 2003; Karakaya, 2006; Sağkaya, 2006; Kaplan, 2005).

OGM' nin orman ürünlerini üretim, sınıflandırma ve depolama işlemlerinin mevcut mevzuat ve kamu sektörü olmanın getirdiği mecburiyetler nedeniyle ekonomik ve rasyonel bir şekilde yapılamaması, ağaçların kesimi ile elde edilen ürünlerin satılması arasında çok uzun bir süre geçmesi, uzun üretim pazarlama sürecine bağlı olarak ürünlerde çatlama, renklenme, ardaklanma, böcek, mantar gibi etkenlerden kalite kayıpları olması nedeniyle orman ürünlerinin taze ve kaliteli olarak piyasaya verilememesi, depolama, istifleme ve taşıma gibi işlemlerin yüksek maliyete sebep olması, bozulan ve kalitesi düşen orman ürünlerinin değerlendirme imkanlarının azalması, satış gelirlerinde azalmaya neden olmaktadır.

Daşdemir, (2003) 'e göre, Türkiye'de 1990'lı yıllardan itibaren fasilalı ve 2000'li yıllardan itibaren sürekli halde yaşanan ekonomik krizlerden DOI'leri de etkilenmiş olup eksik rekabet ortamının oluşmasından dolayı talebin azalması ve uygulanan hatalı maliyet ve fiyat politikaları sonucu orman işletmeleri odun hammaddesi satışlarından istenilen geliri elde edememiş maliyet artışları ile birlikte yaşanan nakit sıkıntısı orman işletmelerinin ekonomik sürdürülebilirliğini tehdit eder duruma gelmiştir. Bu sürecin sonunda tüketici taleplerini ve davranışlarını ön planda tutan, üretimde kalite ve kantite kayıplarını azaltan, maliyet minimizasyonuna önem veren, iktisadilik, verimlilik ve rekabet esasına dayalı bir pazarlama anlayışının uygulanması noktasına gelinmiştir (Ayyıldız ve Toksoy, 2006). Bu amaçla, orman ürünlerinin satışında yeni bir pazarlama anlayışı olan dikili ağaç satışı 1996 yılında 5038 sayılı tamimle yürürlüğe girmiştir. Bu yöntemde, orman ürünleri satışları dikili halde orman içerisinde yapılarak kullanım alanına en kısa yoldan ulaştırılması amaçlanmaktadır.

Tablo 1. Orman Genel Müdürlüğü Dikili Ağaç Satışı Miktarları

YILI	D.K.G.H. (000)	DİKİLİ SATIŞ		Toplam üretilen %
		MİKTAR (000 m ³)	TUTAR (000 TL)	
1998	8 333	117	1 186	1,4
2000	8 880	222	3 613	2,5
2002	9 521	294	10 287	3,1
2004	9 984	313	20 218	3,0
2005	10 060	524	35 656	5,0
2006	11 812	758	54 779	6,4
2007	12573	1003	72 267	8,0
2008	13467	1274	91 780	9,5

Kaynak: OGM, 2008

Görüldüğü üzere yıllar itibariyle her sene dikili ağaç satışı ile üretilen miktar artmaktadır ve dikili ağaç satışı Orman Genel Müdürlüğüne teşvik edilerek artırılmasına çalışılmaktadır.

Tablo 2. Orman Genel Müdürlüğü'nün Gelir- Gider Durumu

Yıllar	Gelir (000 TL)	Gider (000 TL)
2003	676 617	556 700
2004	1 052 782	875 442
2005	937 954	797 268
2006	1 119 927	958 697
2007	1 298 000	1 144 000
2008	1 399 808	1 368 379

Kaynak: OGM, 2008

Orman Genel Müdürlüğü'nün 2003- 2008 yılları arasında gelir- gider durumu verilmiştir. Tabloya göre, orman genel müdürlüğü'nün yıllara göre gelirleri giderlerinden az da olsa fazladır.

Dikili satışların, Açık Artırmalı Dikili Satışlar ve Tahsisli Dikili Satışlar olmak üzere iki şekli mevcuttur. 5038 sayılı ilk tamimim öngördüğü açık artırmalı dikili satış, kooperatifleri başvuracaklar listesine almaması ve bu nedenle orman köylüsünü devreden çıkardığı için uygulamada yeterli başarı sağlayamamıştır. Bu tamimde görülen eksikliklerin giderilmesi amacıyla 1998 yılında 6057 sayılı tamim yürürlüğe girmiştir.

Tahsisli dikili ağaç satışlarına işlerlik kazandırılmasına katkı amacıyla çıkartılan kooperatifler de kapsam içine alınmıştır. Tamimdeki Tahsisli Dikili Ağaç Satışı yöntemiyle orman köylüsü kesilecek ağaçları dikili halde satın alarak üretimini yapıp, piyasaya sunma olanağına (Ünal ve Karakaya, 2002) kavuşmuştur. Tamimin ikinci değişikliği 2004 yılında 6350 no'lu tamimle son değişikliği ise 2007 yılında 6521 sayılı tamimle gerçekleşmiştir. 6521 sayılı dikili satış tamiminin genel esaslar kısmı EK-6'da verilmiştir.

Orman ürünlerinin değerlendirilmesinde yaşanan sorunların aşılması için bazı bölgelerde dikili ağaç satışının ilk uygulanmasına başlanılmıştır. Ancak, istenildiği şekilde yaygınlaştırılamamıştır. Bunun nedenleri olarak, Mevcut haliyle dikili satış uygulaması; bazı orman müdürlüklerinde idarenin koruma, takip, kontrol açısından endişeleri ve civar köylerin sosyo ekonomik mülahazalarla çekingelerinden dolayı gelişmemiş, müşteri yönünden; dikili fiyatının ve verim yüzdesinin tespitindeki çekingelerle üretim- taşımada karşılaşılabilecek zorluklar, başkaları tarafından alınan dikili satış üretiminin kime yaptırılacağı belirsiz olması nedeniyle dikili satış uygulaması orman köylü ve kooperatiflerinin ağırlıkta bulunduğu bölgelerde çıkan ürün çeşitlerinin hepsinin nasıl değerlendirileceği gibi belirsizlikler nedeniyle yeterince itibar görmemiştir (Kaplan, 2005). Yukarıda verilen eksikliklerin giderilmesi içinde tamimde değişikliğe gidilmiş ve 2007 yılında tamim tekrar düzenlenip çıkarılmıştır.

2007 yılında çıkarılan tamimdeki eklemeleri ve değiştirmeleri verilmek gerekirse; Genel esaslar kısmınının 1. maddesinde “Bölmedeki dikili satış miktarının az ve bölmelerin benzer olduğu, tespit, kontrol ve kayıtlara alınmada hiçbir sorunun olmayacağı anlaşılan zorunlu durumlarda birden fazla bölme birleştirilerek satış partisi oluşturulabilecektir” denilerek tamime ekleme yapılmıştır. 2. maddesinde “Deneme Ağacı ve Verim Yüzdesi Tespit Tutanağı alıcıları bilgilendirmek açısından satış dosyasına konulacak, ancak bunun satış sonrası çıkacak emval için hiçbir şekilde bağlayıcı olmadığı belirtilecektir” denilerek ekleme yapılmıştır. 3. madde de 2004 tamiminde tarife bedeli, verim oranlarına göre bulunacak ürün miktarları üzerinden tahakkuk ettirilirken, 2007 tamiminde dikili kabuklu gövde hacmi üzerinden tahakkuk ettirilecek diye değiştirilmiştir. 5. madde de ise “Peyderpey satış veya parçalı ölçüm yapılması halinde; satışı yapılan dikili gövde hacminden çıkabilecek ürün miktarı gözetilerek toplam dikili miktarın % 75’ne kadarının nakline izin verilecektir. Dikili miktarın % 25’inden az olmamak üzere kalan miktar öncekilerle birlikte işletme şefliğince değerlendirilerek dikili kabuklu gövde hacminden

veya yüzde yüzün üzerinde verim yüzdesi tespiti yapılmış ise bu miktardan az olması durumunda işletme şefliğince nakline müsaade edilecektir. Dikili satış işleminin her aşaması idarece kontrol edilerek, tüm ölçü tespit tutanaklarının birer nüshası İşletme Müdürlüğüne gönderilecektir.” maddesi tamime eklenmiştir. 10. madde ise üretimin süresi için oluşturulmuş ve satış miktarına göre daha kısa bir süre belirlenebilecektir cümlesi tamime eklenmiştir. 14. maddeye “Orman Kalkındırma Kooperatiflerinin tahsisli dikili ağaç satışlarında üretim işçiliği üyelerince yapılacağı yazılı beyan edilmesi halinde sigorta mevzuatı yönünden sorumlulukları kendilerine ait olmak üzere SSK’ na bildirimde bulunulmayacaktır” cümlesi eklenmiştir. 16. maddenin sonuna dikili satışın yapılacağı yörede orman kooperatifleri ve köylülerin öncelikle dikili satış talebi olup olmadığı yapılacak duyuru ile tespit edilmesi eklenmiştir.

Alıcının diğer sorumlulukları ile olağanüstü durumlar başlığı altında ise; 35, 36 ve 37. maddesinde “Normal kış şartları dışında, ürünlerin piyasaya arzını engelleyecek; toprak kayması, sel, yangın, yolların bozulması vb. gibi durumlarda alıcının olayın meydana gelmesinden itibaren 7 gün içinde orman işletmesine müracaat ederek üretim için ek süre isteyebilir. Aynı zamanda, üretim ve sürütmesi yapılarak rampaya getirilen emvalin orman dışına taşınmasında; taşınacak emvalin fazlalığı, yeterli araç olmaması, alıcının pazarlama sorunları gibi durumlarda, alıcının nakliyat süresi bitmeden müracaat etmesi ve idarenin başta kabuk böceği tehlikesi olmak üzere koruma ve diğer hususlarda herhangi bir sakınca görmeyip talebi uygun görmesi halinde 30 güne kadar Orman İşletme Müdürlüğüne, 30 günü aşan sürelerde ise Orman Bölge Müdürlüğüne taşıma için ek süre verilebilir” hükmü metne eklenmiştir. Üretime engel teşkil eden şartlar ortadan kalkmasa bile satış için hiçbir şekilde iki aydan uzun bir ek süre verilmemektedir.

Tahsisli ve Açık Artırmalı Dikili Satış Şartnamesinin bazı maddeleri ise şöyledir; Sınırları içinde Devlet Ormanı bulunan köylerde ve nüfusu 2.500 den aşağı olan kasabalarda, orman köylerini kalkındırma kooperatifleri, köy ve belediye tüzel kişilikleri veya köy nüfusuna kayıtlı ve o köyde oturan gerçek kişilere amenajman ve silvikültür planlarına göre ormanlardan çıkarılacak dikili ağaçların tahsisen satılabileceği hükmü getirilmiştir. Tahsisli Dikili Satışlarda, Tahsis fiyatının Bölge Müdürlüğüne onayının işletmeye ulaşmasına müteakip tahsis en geç beş iş günü içinde alıcıya imzası alınmak suretiyle bildirilir veya iadeli taahhütlü mektupla tebligat adresine postalanır. Alıcı tahsisin tebliğ tarihini müteakip 15 gün içinde kati teminatı yatırıp, şartnameyi imzalayarak dikili ağaç ölçü tutanağının bir örneğini ve dikili satışa konu maktayı teslim almaya mecburdur.

Tahsisin kesinleşip alıcıya tebliğ tarihini takip eden 60. gün en son bedel yatırma tarihi olup, alıcı bu süre içinde dikili ağacın satışını yaptırabilir.

Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satışı ihalelerine; Gerçek kişi olması halinde, son yıl içinde alınmış Ticaret ve/veya Sanayi Odası veya Meslek Odasına kayıtlı olduğunu gösterir belge, isteklinin tüzel kişilik olması halinde; tüzel kişiliğin siciline kayıtlı olduğu Ticaret Odası, Sanayi Odası veya idare merkezinin bulunduğu yer mahkemesinden veya benzeri bir makamdan alacakları faaliyet belgesini, ortaklığın sirkülerini veya vekillerine ait vekâletnameleri ibraz etmek, yabancı uyruklu isteklilerin ayrıca, 10 seneden beri Türkiye’de oturduklarına veya kaldıklarına ve Ticaret Siciline kayıtlı bulduklarına dair belgeyi ibraz etmesi, şartnameyi okuyup hükümlerini kabul ettiğine dair ilgili bölümünü imzalamak ve % 3 geçici teminatı yatırmak şartıyla ihale yasağı olmayan her türlü istekli katılabilir. Açık artırmalı dikili satışlarda geçici ihale, artırma sonucunda sürülen peyin satış komisyonu tarafından uygun görülerek artırma tutanağının imzalanması ile gerçekleşmiş olur ve Orman Bölge Müdürlüğüne uygun görülerek onaylandığında kesinlik kazanır. Orman Bölge Müdürlüğüne onaylanan geçici ihale kararları orman işletmesine ulaştıktan 5 gün içerisinde alıcısına bildirilir veya iadeli taahhütlü mektupla tebligat adresine postalanır. Tebliğ tarihini müteakip 15 gün içinde alıcı geçici teminatını kat’i teminata çevirmeye mecburdur.

Açık artırmalı dikili ağaç satışında ve tahsisli dikili ağaç satışında, alıcının kesim işine hiç başlamadan önce taahhüdünden dönmesi durumunda, dikili satışın tekrarlanabileceği gibi idarece üretimi yapıp değerlendirilmesi yoluna gidilebilir. Alıcının üretim işini kısmen yaptıktan sonra taahhüdünden dönmesi durumunda, idare kalan üretim işini yaptırarak elde edilen ürünleri pazarlamaktadır. Üretim işinin kısmen yapılmış olması durumunda taahhüdünden dönen alıcıya üretim işine ait herhangi bir ödeme yapılmaz. Alıcı yüksek kesim yapmamak şartıyla dilediği boyda emval üretmekte serbesttir. Alıcı tarafından ekonomik değer taşıyan gövde artıkları ve dalları da (sırık, çubuk, lif-yonga odunu veya yakacak odun vs. gibi) istediği boyutta üretilebilir.

“Alıcı, üretim işini yaptıktan sonra ürettiği emvali istediği gibi pazarlamada serbesttir. Fakat üretim işini yapmadan tahsisen aldığı dikili ağaçları üçüncü şahıslara devredemez ve satamaz. Alıcının ürünleri satması veya devretmesi halinde hiçbir mahkemedен hüküm almaksızın taahhüdünden dönmüş sayılır.“ denilmekte, ”Alıcı, tahsisen almış olduğu dikili ağaçların üretiminden sonra, elde edilen ürünlerin azlığından

şikayet ederek hiçbir hak talebinde bulunamaz” ifadesi ile şikayetlerin önüne geçilmek istenmiştir.

Şekil 1. Şalpazarı’nda kurumuş ağaçların ve yol çalışmasının yapıldığı alanlarda dikili ağaç satışı

1.3.8.1. Dikili Ağaç Satışı Yöntemleri

Dikili Ağaç Satışı Yöntemi ikiye ayrılmaktadır. Bunlar açık artırmalı dikili satışlar ve tahsisli dikili satışlar olmaktadır.

1.3.8.1.1. Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satışı Yöntemi

Dikili ağaç Satışı şekillerinden biri olan Açık Artırmalı Dikili Satış ihalesini gerçek ve tüzel kişilikler ile belirli şartlar içerisinde yabancı şirketler alabilmektedir. Kooperatif ve köylülerin işgüçlerinin yeterli olmadığı, işe rağbet etmedikleri, aşırı fiyat istedikleri, işin

yapılmasını engelleyici ihtilaflar çıkardıkları yerlerde öncelikle uygulanması düşünülmüştür. Bu yöntemde, ürün cins ve nevilerinin en son düzenlenen fiyat protokolündeki muhammen bedellerinden, tespit edilecek kesme, sürütme, yükleme ve taşıma birim fiyat toplamı ile bu toplamların % 10 oranındaki istihkak fazlası tutarı ve ayrıca satış depolarında istif, tasnif, depolama işleri yapılmayacağından bunlara ait bütçe ile verilen birim fiyatlar da düşülmektedir. Bulunan değerler tespit edilen verim oranları ile çarpılarak çıkan TL/m³ değerleri toplanmakta ve 1 m³ D.K.G.H'ndeki ağacın muhammen bedeli tespit edilerek bu fiyat üzerinden ihaleye çıkarılmaktadır (Ünal ve Karakaya, 2002).

Şekil 2. Şalpazarı'nda Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satışı ile Üretim Yaptırılmış Bir Alan

1.3.8.1.2. Tahsisli Dikili Ağaç Satışı Yöntemi

Tahsisli Dikili Ağaç Satışı yönteminde “Sınırları içinde Devlet Ormanı bulunan köylerde ve nüfusu 2.500 den aşağı olan kasabalarda, orman köylerini kalkındırma kooperatifleri, köy ve belediye tüzel kişilikleri ile köylerdeki gerçek kişilere amenajman ve silvikültür planlarına göre ormanlardan çıkarılacak dikili ağaçların tahsisen satılabileceği”

hükmü getirilmiştir (Anonim, 2007). Tahsisli Dikili Ağaç Satışı yöntemi, ancak orman köylüsünün veya varsa kooperatifinin talebinin olduğu yerlerde uygulanabilir.

1.3.8.2. Dikili Ağaç Satışı Yönteminin Uygulanması

Amenajman planlarında üretime verilecek olan damgalı dikili ağaçlar Orman idaresi tarafından belirlendikten sonra, idarece üretim birim fiyatları hesaplanarak ilk önce ilgili köy muhtarlığı veya orman köylerinin kalkındırma kooperatifine ilan edilmektedir. Köy muhtarlığı veya orman kooperatifi yapılacak üretimi dikili olarak satın almak istediğinde Orman idaresine başvurusunu yapmaktadır. Daha sonra ilgili işletmenin işletme müdür yardımcısı başkanlığında, orman işletme şefi ve ölçü kesim memurundan oluşan üçlü komisyon tarafından Dikili Ağaç Satışı Muhammen bedeli belirlenmektedir. Bunu tespit etmek için üretimi yapılacak bölmeyi en iyi temsil edecek çap ve boydaki ağaçlardan deneme ağaçları alınarak standardizasyon esaslarına göre üretimi yapılmaktadır. Çıkan ürünler m³ ve ster olarak ölçümlendirilerek, elde edilen ürün çeşitlerinin miktarı, D.K.G.H.'ne oranlanarak her cins ve nevideki verim yüzdeleri hesaplanmaktadır.

Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satışı ile Tahsisli Dikili Ağaç Satışı yöntemi, verim yüzdesinin hesaplanmasına kadar aynı yöntemle ortaya çıkmakta, sadece dikili fiyatın belirlenmesinde bir farklılık görülmektedir. Bu farklılık ise, Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satışı yönteminde fiyat protokolündeki muhammen bedel kullanılırken, Tahsisli Dikili Ağaç Satışı yönteminde üretilecek ürün cins ve nevilerinin son açık artırmalı satış fiyatları esas alınmaktadır.

1.3.9. Araştırma Bölgesinde Dikili Ağaç Satışı

Araştırma Bölgesinde dikili ağaç satışının ne düzeyde olduğu ve yıllar içerisinde değişimin nasıl olduğu aşağıda verilmiştir.

Trabzon Orman Bölge Müdürlüğünde 2005- 2009 yılları arasında toplam damganın dikili satış damgasına oranları verilecek olursa; 2005- 2006 yıllarında bölge müdürlüğünün dikili satış miktarı % 35 olmakta, 2007- 2008 yıllarında % 43 ve 2009 yılında dikili satış miktarı % 60 olmuştur (Anonim, 2010).

Tablo 3. Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü Dikili Satış Miktarları

Orman İşletme Müdürlüğü	Toplam Damga (m ³)	Dikili Ağaç Satışı Damgası (m ³)	%
Trabzon	19 449	18 005	92
Torul	49 000	5 139	10
Rize	14 528	14 528	100
Pazar	4 343	3 106	72
Maçka	32 000	5 259	16
Sürmene	10 056	10 056	100
Toplam	129 376	56 093	43.3

Kaynak: Orman İşletme Müdürlükleri, 2007

Bu tablodaki % değerler, her işletme müdürlüğünce ayrı olarak hesaplanmıştır. Trabzon Orman Bölge müdürlüğünde Rize ve Sürmene Orman İşletme Müdürlükleri tam olarak dikili satışa geçmiş bulunmakta, Trabzon ve Pazar Orman İşletme Müdürlükleri dikili satış oranlarını büyük oranda artırmış ve diğer geleneksel depo üretim biçiminden de ürün elde etmektedir. Ormancılık çalışmalarının yoğun bir şekilde yapıldığı Maçka ve Torul Orman İşletme Müdürlükleri geleneksel üretim biçimi olan depo üretimini daha fazla yapmaktadır ve dikili satış oranları düşük bir düzeyde kalmaktadır. Trabzon Orman Bölge müdürlüğünde dikili satışın toplam satışlar içindeki oranı % 43.3 olmaktadır. Görülmektedir ki, araştırma bölgesinde toplam damganın yarısına yakını dikili ağaç damgası olmaktadır.

Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü bazında gerçekleşen dikili satışlar çoğunlukla olağanüstü hasılat etası olarak üretime verilmektedir. Örneğin, Torul Orman işletme Müdürlüğü üretim- pazarlama kayıtlarına bakıldığında, 2006 yılında Tahsisli Dikili satışlarda 5173 Dikili Kabuklu Gövde Hacmi (D.K.G.H), açık artırmalı dikili satışlarda ise 4790 D.K.G.H' nin teknik müdahale olarak olağanüstü hasılat etası şeklinde üretime verilmiştir. Bunun sebebi olarak, büyük oranda böcek zararı, yangın, yol ve baraj yapımı olduğu söylenebilir.

Dikili ağaç satışının yapılması ile orman suçları dağılımı arasında bir değişiklik olup olmadığını belirlemek amacıyla yıllar itibariyle suç dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.Trabzon Orman Bölge Müdürlüğünde Orman İşletme Şefliklerinde Suç Dağılımı

Şeflik/Orman Suçları	Yıllar									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Çamlıhemşin	17	6	15	6	8	6	7	34	22	4
Çayeli	12	5	15	8	5	21	11	4	9	9
Akçaabat	81	83	101	78	54	56	37	45	53	34
Şalpazarı	14	28	25	21	28	15	16	30	20	17
Maçka	25	29	12	7	3	17	9	3	9	1
Hamsiköy	34	28	8	10	22	16	6	5	2	7
Vakfikebir	25	20	18	40	35	44	33	18	25	17
Kürtün	30	47	24	29	13	5	3	7	2	6
Torul	31	16	6	18	24	18	7	17	6	3
Sarıçdağı	24	16	22	71	16	21	13	13	13	11
Zigana	17	11	4	13	4	6	5	10	6	2
Örümcek	12	47	20	45	19	13	12	20	7	4
Çaykara	86	73	84	89	81	78	34	24	9	15
Toplam	408	409	354	435	312	316	193	230	183	130

Trabzon Orman Bölge Müdürlüğünde Orman İşletme Şefliklerinde 1998- 2007 yılları arasında toplam suç sayılarına bakıldığında, yıllar itibariyle orman suçlarında azalma olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Rize ve Sürmene Orman İşletme Müdürlükleri Gelir- Gider Tablosu

YIL	RİZE ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ		SÜRME NE ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	
	Gelir (TL)	Gider (TL)	Gelir (TL)	Gider (TL)
2003	396 012, 51	433 920, 14	372 159, 51	1 004 206, 47
2004	546 439, 68	719 699, 92	596 594, 85	657 957, 79
2007	1 204 288, 96	783 573, 30	1 033 686, 25	926 041, 63

Rize ve Sürmene Orman İşletme Müdürlüklerinin gelir- gider durumuna bakıldığında, 2004 yılında iki orman işletme müdürlüğü de bütün üretim faaliyetlerini dikili ağaç satışı ile yapmaya başlamıştır. 2003 yılında Rize ve Sürmene orman işletme müdürlükleri zarar ediyorken, 2007 yılında orman işletmelerinin kar ettiği görülmektedir.

Şekil 3. Şalpazarı'nda Tahsisli Dikili Ağaç Satışı

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Araştırma kapsamında yapılan çalışmalar materyal ve yöntem olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca yöntem kısmı da beş alt başlığa ayrılmıştır. Bunlar; Araştırma Alanının Seçimi, Araştırma Alanının Tanıtımı, Örnek Büyüklüğünün Hesaplanması, Anket Sorularının Hazırlanması ve Denetlenmesi ve Veri Değerlendirme Yöntemi olmaktadır.

2.1. Materyal

Materyal toplamada, araştırma konusu ile ilgili olarak KTÜ Kütüphanesi, Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Kütüphanesi, YÖK veritabanı, ORKOOP Merkez Birliği Teşkilatı, ORKÖY Kayıtları, DİE Müdürlüğü Kayıtları, Süreli Yayınlar, Orman Genel Müdürlüğü Kayıtları, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü Kayıtları, Orman İşletmeleri suç takip dosyaları incelenmiştir. Konuyla ilgili Orman Bakanlığının yasal düzenlemelerine ulaşılması için ise çeşitli tarihlerde yürürlüğe girmiş yasa ve tamimlerden yararlanılmıştır. Araştırma ile ilgili gerekli temel veriler toplandıktan sonra orman işletmelerinde görev yapan orman mühendislerine, odun kökenli ürün işleyicilerine, orman köylü ve kooperatiflerine uygulanan anketler araştırmanın materyali olarak kullanılmıştır.

2.2.Yöntem

Ormanlarda gerçekleştirilen üretim yönteminin yeni bir şekli olan dikili ağaç satışının her geçen yıl sürekli bir şekilde artması Orman Genel Müdürlüğü emirleri gereğince. Bu yeni düzenlemeye neden gerek duyulduğu, orman köylüsü, orman işletmeleri ve odun kökenli ürün işleyicilerine üzerinde nasıl bir etkisi olduğu / olabileceği konularının anketler ve gözlemler yardımıyla, bir alan seçilerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Araştırma Alanının Seçimi

Araştırma kapsamında 31. madde orman köyleri anket yapılması için seçilmiştir. 31. madde kapsamında devamlı orman köyünde oturan orman köylülerinin geçim kaynağı olarak tarım, hayvancılık ve ormancılık dışında, çoğunlukla bir gelir kaynağından yoksun

olması ve planlı orman ürünü üretim faaliyetlerinin durmaksızın devam etmesi nedeniyle anket çalışmasının bu köylerde yapılması düşünülmüştür.

Araştırma alanı olarak Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü (Trabzon, Rize, Gümüşhane ve Bayburt illeri) seçilmiştir. Seçilme nedeni olarak ise; 2007 yılı Doğu Karadeniz Bölgesi Orman Bölge Müdürlüklerinde toplam üretimin dikili satışlara oranı; Trabzon Orman Bölge Müdürlüğünde % 43, Artvin Orman Bölge Müdürlüğünde % 13 ve Giresun Orman Bölge Müdürlüğünde ise % 23 olarak hesaplanmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde halkın baskısı nedeniyle işletilemeyen orman alanları ve alınamayan eta yadsınamayacak düzeydedir. Trabzon Orman Bölge Müdürlüğünün faaliyet gösterdiği ormanlık alanın toplamı 523 523 ha olup bunun 220 080 ha' ında (% 42) sosyal baskı söz konusudur (Mazlum ve ark., 1997). Eroğlu (1998)'na göre, 290 129,5 ha ormanlık alanda faaliyet yürüten Giresun Orman Bölge Müdürlüğü ormanlarının 72 715,5 ha'ında (% 25) aynı sorun yaşanmaktadır (Alkan ve Toksoy, 2006). Koçak (1998)'a göre, Artvin Orman Bölge Müdürlüğü, Arhavi Orman İşletme Müdürlüğü'nün 28 178 ha olan ormanlık alanının 9178 ha' ı (% 32) sosyal baskı nedeniyle işletilememektedir (Alkan ve Toksoy, 2006). Bir başka neden ise, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı orman işletmelerinin yakın olması ve ulaşılabilirliğinin yüksek olmasıdır.

Şekil 4. Araştırma Alanının Gösterimi

2.2.2. Araştırma Alanının Tanıtılması

Türkiye'nin toplam genel alanı 81 457 800 ha olup (URL- 5), araştırma bölgesi (1 959 346) Türkiye toplam alanının % 2.2 'sini kaplamaktadır. Türkiye orman varlığının % 2.5'u araştırma bölgesi olan Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içerisinde bulunmaktadır (URL- 6).

Araştırma bölgesinin toplam ormanlık alanı 2008 yılı sonu itibariyle yenilenen amenajman planları sonrası 541 358 ha olup, araştırma bölgesinin ormanlık alanı araştırma bölgesinin genel alanının % 29' unu kaplamaktadır (URL- 6).

Çalışma alanının nüfusu 1 903 000 kişi olup, ülke nüfusunun yaklaşık % 2.2' si kadardır (URL- 7). Çalışma alanındaki nüfusun % 51' i kırsalda yaşamaktadır. Trabzon Orman Bölge Müdürlüğünden elde edilen bilgilere göre; 31. ve 32. madde orman köylerinin sayısı 473 tanedir. 31. madde orman köyleri 283 tane olup nüfusu 90280 kişidir. Geri kalan 190 orman köyleri ise 32. madde orman köyleri kapsamındadır (Anonim, 2008).

2007 OGM verilerine göre; çalışma bölgesinde yapılan dikili satışın (56 093 m³), ülkedeki toplam dikili satışa (1 003 000 m³) oranı % 6 'dır.

2.2.3. Örnek Büyüklüğünün Hesaplanması

Araştırmalar kapsadıkları birimin sayısına göre tam sayım araştırmaları ve örneklem araştırmaları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadırlar. Tam sayım araştırmalarda toplumdaki tüm birimlerden veri toplanmaktadır. Bu tür araştırmalar; para, zaman, araç-gereç ve uzman yetersizliği nedeniyle her zaman yapılamazlar. Bu nedenle, topluma ilişkin bilgilerin elde edilmesi için sınırlı sayıdaki örnek/grup birimde örneklem araştırmaları yapılmaktadır (Özdamar, 1997).

Çalışmanın yapıldığı Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü verilerine göre; 84 tane 31. madde orman köyünde, dikili satış uygulamasının yapıldığı bilinmektedir. Örneklem büyüklüğünü belirlemek için, hedef kitledeki birey sayısı biliniyorsa ve değişkenlerin sayımla elde edilecek olması nedeniyle örneklem büyüklüğü (Alkan, 2007; Baş, 2008);

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{(N-1) \cdot d^2 + t^2 \cdot p \cdot q}$$

formülü kullanılarak hesaplanır. Formülde;

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örneklem alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı(gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Güven düzeyi (% 95, katsayısı 1,96)

d: Hata payı

31. madde orman köylerinden kaçına anket yapılacağı yukarıdaki formülle hesaplanmıştır. (N=84, t=1.96, p=0.5, q=0.5, d=0.1). Bu hesaplama sonucunda, istatistik anlamda ana kütleyi temsil edebilecek 45 tane 31. madde orman köyü anket çalışması yapılması için belirlenmiştir. Bayburt'ta dikili satış uygulaması olmadığı için anket kapsamı dışında tutulmuştur.

Kaç köyde anket yapılacağı belirlendikten sonra bu köylerde toplam kaç kişiyle görüşüleceğinin belirlenmesi yukarıdaki formüle göre yapılacaktır. Dikili satışı alan orman köy nüfusunun toplamı 41 647 kişidir. (N=41647, t= 1.96, p=0.5, q=0.5, d=0.05) Yapılan hesaplama sonucunda ana kütleyi temsil etmek üzere % 95 güven düzeyi ve % 5 hata payı içerisinde 380 anket çalışmasının yapılması belirlenmiştir.

Çalışma alanında aktif olarak bulunan 17 kooperatifin yönetici kadrosunda bulunan birer kişiyle görüşülmüştür.

Gidilen her bir köyde rasgele seçilen kişilerle görüşülmüş, görüşülen kişilerin 16 yaşından büyük bireyler olmasına dikkat edilmiştir. Çalışma kapsamında kadınlara da anket yapılması planlanmışken, kadınların gelirleri ile ilgili bilgi verme konusundaki isteksizlikleri nedeniyle kadınlarla görüşme yapılmamıştır.

Anket formları tesadüfi olarak seçilen orman köylerinde yine tesadüfi olarak seçilen orman köylüleriyle yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Araştırma alanı olan 31. madde orman köylerinde yapılacak görüşmelere 2008 yılının temmuz ayında başlanıp aynı yılın Aralık ayının sonuna doğru anket formları tamamlanmıştır.

Çalışma alanı olan Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü kapsamında bulunan illerden, ticaret ve sanayi odalarından orman ürünleri işiyle uğraşanların listesi alınıp ana kütle bunun üzerinden oluşturulmuştur. Listede yer alan 88 orman ürünlerinin ticareti ile uğraşanlardan örneklem büyüklüğü oluşturmak için formülden yararlanılmıştır. Formül sonucunda (N=88, p=0.5, q=0.5, t=% 90, d=0.1) n=38 kişi olarak hesaplanmıştır. Ancak, hesaplanan örneklem büyüklüğünden daha fazla sayıda kişi ile görüşülmüş ve araştırmanın

verimliliği artırılmak istenmiştir. Bu kapsamda 42 odun kökenli ürün işleyicisi ile görüşülmüştür. Bu tez kapsamında odun kökenli ürün işleyicileri, küçük ve büyük sermayeli keresteciler ve marangozlar olmaktadır.

Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü kapsamında 6 adet Orman İşletme Müdürlüğünde yer alan ormancılık örgütü yöneticilerine yönelik hazırlanan anket uygulaması, orman işletme müdürleri, orman işletme müdür yardımcıları ve orman işletme şeflerine yönelik düzenlenmiştir.

2.2.4. Anket Sorularının Hazırlanması ve Denetlenmesi

Kusursuz, istenen tüm verilerin elde edilmesini sağlayabilecek nitelikte bir soru formu geliştirmek mümkün değildir. Bu nedenle bilgi ve tecrübenizi kullanarak en iyi soruları hazırlamaya çalışmalı ve soruları daha iyiye götürmek için çevreden yardım alınmalıdır (Baş, 2008). Konuyla ilgili literatür kaynağının az olması sebebiyle, konunun uygulamada ne düzeyde olduğunu öğrenmek için, Düzköy, Rize ve Çaykara Orman İşletme Şefliklerinden konu ile ilgili bilgiler alınmıştır.

Geliştirilen anket formlarını uygulamaya geçirmeden önce, 2 orman köyünde yapılan ön görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre, aksayan bazı sorular anket formundan çıkartılırken bazı sorularda düzenlemeye gidilmiş ve anket formu son halini almıştır.

Karşılıklı görüşme, yüksek işgücü maliyetleri ve ulaşım harcamaları karşılıklı görüşme yönteminin, posta ve telefon anketlerinden daha fazla masraflı olmasına yol açmaktadır. Eğer yüz yüze görüşmenin sağlayacağı yararların yapılan harcamalara değeceği düşünülüyorsa, hedef kitleyi oluşturan insanların diğer anket türlerine cevap vermeyeceği/ veremeyeceği (Baş, 2008) beklenmektedir. Orman köylülerinin eğitim düzeylerinin düşük olması, sorulan soruların doğru değerlendirilmesi ve uygulama ve alan hakkında daha çok bilgiye sahip olmak amacıyla orman köylüleriyle yüz yüze anket yolu tercih edilmiştir ve başta hesaplanan örneklem büyüklüğü olan 380 sayısına ulaşılmıştır. Anket formlarının doldurulması aşamasında orman köylerine gitmek için orman işletmelerinden gerekli yardım alınmıştır. Anket sorularına verilen yanıtlarda kişilerin samimi olması fikirleri olması gereği her görüşmede hatırlatılarak olabildiğince tarafsız kalınmaya çalışılmıştır. Anket formları köyün içinde değişik yerlerde evde, bahçede, camide ve kahvehanede tesadüfî olarak seçilen kişilere uygulanmıştır. Toplu olarak bulunan yerlerde anket formlarının doldurulmasına özellikle dikkat edilmiştir. Kişilerin

birbirinden etkilenmelerini önlemek için mümkün olduğunca teke tek görüşme yapılmaya çalışılmıştır.

Ormancılık örgütü yöneticilerine uygulanacak olan anket formu da orman işletmelerinde görev yapan 3 orman mühendisine uygulanmıştır. Eksik ve aksayan sorular düzeltilip anket formları hazır hale getirilmiştir. Araştırma kapsamında görüşme çalışmalarına eş zamanlı olarak, anket çalışmaları da yürütülmüştür. Anket formları, işletme müdürlüklerine bırakılıp belli bir zaman sonra alınmaya gidilmiştir. Ormancılık örgütü amirlerine bırakılan 40 anket formundan 36'sı geri alınabilmiştir. Anket formlarının cevaplanma oranı % 90 olmuştur.

Odun kökenli ürün işleyicilerine uygulanacak olan anket formları da Trabzon Değirmendere' deki 3 orman ürünü işleyicisine uygulatılarak anket formlarının son şekli verilmiştir. Yapılan anket çalışması ve görüşmeler tek elden yürütülmüştür. Anket formları tesadüfî olarak seçilen odun kökenli ürün işleyicisine uygulanmıştır. Orman ürünü işleyicilerinin isteksizlikleri ve iş hacimlerinin fazla olması nedeniyle yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır.

Araştırmada uygun soru formatı olarak "Likert Tipi" sayısal ölçek (1= Kesinlikle katılıyorum..... 5=Kesinlikle Katılmıyorum), "Evet/ Hayır " formatı ya da çoktan seçmeli şeklinde olabilir. Anket formlarında açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Ancak, katılımcıların çoğu, yorum içeren açık uçlu soruları doldurmaktan kaçınmışlardır.

2.2.5. Veri Değerlendirme Yöntemi

Araştırma alanından elde edilen veriler, anket çalışması bittikten sonra bilgisayara aktarılmıştır. Yaş, Gelir, Geçim Kaynağı ve Meslek soruları ilk önce açık uçlu sorularak, verilen yanıtlara göre yanıt seçenekleri oluşturulmuştur. Yanıt seçeneklerinden benzer sınıflandırma yapılarak veriler kodlamaya uygun hale getirilmiştir. Anket formlarından elde edilen veriler için bir kodlama sistemi oluşturulup Microsoft Excel programına aktarılmış, ardından da bu veriler SPSS 11.5 istatistik paket programına geçilmiştir. SPSS paket programında verilerin frekans dağılımları alınarak frekans ve çapraz tablolar oluşturulmuştur. Analiz sonucunda elde edilen önem düzeyi değeri, seçilen önem düzeyine ($\alpha = 0.05$) eşit ya da küçükse, iki sınıfsal değişken arasında bir ilişki olmadığını H_0 hipotezi reddedilerek, incelenen iki sınıfsal değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade eden H_1 hipotezi kabul (Özdamar, 1997) edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma alanından elde edilen bulgular 3 farklı grupta toplanabilir. Birinci grupta orman işletmeleri yöneticilerine, ikinci grupta 31. madde orman köylülerine ve son grupta ise odun kökenli ürün işleyicileri yönelik bulgular elde edilmiştir.

Orman işletmesi yöneticilerine yönelik hazırlanmış olan anketlere ait bulgular dört bölüm altında toplanmıştır. Birinci bölümde, anket cevaplayıcısının genel özellikleri yer almakta, ikinci bölümde ise, dikili ağaç satışını algılama ve dikili satışın orman işletmelerince değerlendirilmesi bulguları, üçüncü bölümde, dikili satışın ormanlar ve orman köylüleri üzerine etkileri bulguları verildikten sonra, son bölümde ise dikili satış yönteminin uygulayıcıları ile ilgili bulgular yer almaktadır. Orman köylüleri ve odun kökenli ürün işleyicilerine hazırlanan anketlere ait bulgular iki başlık altında toplanmıştır. Birinci bölümde orman köylüleri ve odun kökenli ürün işleyicilerine ilişkin genel bilgiler yer alırken ikinci bölümde ise orman köylüleri ve odun kökenli ürün işleyicilerinin dikili ağaç satışı ile ilgili görüşleri yer almaktadır.

3.1. Devlet Orman İşletmesi Yöneticilerinin Genel Özellikleri

Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü kapsamında 6 Orman İşletme Müdürlüğü yer almaktadır. Araştırma bölgesinde yer alan orman işletme müdürlüklerinde ise 6 orman işletme müdürü, 6 orman işletme müdür yardımcısı ve 29 orman işletme şefi yer almaktadır. Bu orman işletme müdürlüklerinde; 5 orman işletme müdürüne, 6 orman işletme müdür yardımcısına ve 25 orman işletme şefine anket uygulanmıştır. Çalışma alanı olarak seçilen Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içerisinde çalışmaya konu olan altı Orman İşletme Müdürlüğü'nün yönetici kadrosundan toplam 36 orman mühendisine anket yapılarak sonuçları değerlendirmeye alınmıştır. Böylece çalışma sonuçlarına ait bulgular elde edilmiştir.

Orman işletmeleri yöneticilerinin mesleki deneyimleri 1-22 yıl arasında değişmektedir. Bu bakımdan meslekte uzun zaman çalışanlar ile yeni işletme şefi olarak çalışmaya başlayanlar anket kapsamındadır. 36 orman işletme yöneticisinin mesleki çalışma zamanları yıl olarak; 3-6 yıl arasında 19 kişi, 7-10 yıl arası 2 kişi, 11-14 yıl arası 3

kişi, 15-18 yıl arası 8 kişi ve 19- 22 yıl deneyime sahip 4 orman işletmesinde çalışan orman mühendisi bulunmaktadır.

3.1.1. Dikili Ağaç Satışının Algılanması

Dikili ağaç satışından ne amaçlandığını ölçmek için sorulmuştur. Verilen önermelerin orman işletmeleri yöneticileri tarafından değerlendirilmesiyle elde edilen sonuçlar Tablo 6, 7, 8, 9, 10’da verilmiştir.

Tablo 6. Çalışılan Birime Göre “Dikili Ağaç Satışı, Üretim Maliyetlerini Azaltmakta” Görüşünün İncelenmesi

Çalışılan Birim		Dikili Ağaç Satışı Üretim Maliyetlerini Azaltmakta					Toplam
		Tam Katılım	Kısmen Katılım	Kararsız	Kısmen Katılmıyorum	Tam Red	
Müdür	Sayı	2	2	1	0	0	5
	%	40	40	20	0	0	100
Müdür Yrd.	Sayı	3	1	0	1	1	6
	%	50	16.7	0	16.7	16.7	100
Şef	Sayı	21	4	0	0	0	25
	%	84	4.9	0	0	0	100
Toplam	Sayı	26	7	1	1	1	36
	%	72.2	19.4	2.8	2.8	2.8	100

Ki-kare= 13,907, df= 8, P= 0.084

Tablo 7. Çalışılan Birime Göre “ Dikili Ağaç Satışı, Sosyal Baskıyı Azaltmakta” Görüşünün İncelenmesi

Çalışılan Birim		Dikili ağaç satışı ile sosyal baskılı sahaların üretime verilmesi					Toplam
		Tam Katılım	Kısmen Katılım	Kararsız	Kısmen Katılmıyorum	Tam Red	
Müdür	Sayı	0	4	1	0	0	5
	%	0	80	20	0	0	100
Müdür Yrd.	Sayı	2	2	1	1	0	6
	%	33.3	33.3	16.7	16.7	0	100
Şef	Sayı	7	7	6	1	4	25
	%	28	28	24	4	16	100
Toplam	Sayı	9	13	8	2	4	36
	%	25	36.1	22.2	5.6	11.1	100

Ki-kare= 9,814, df=8, P= 0.278

Tablo 8. Çalışılan Birime Göre “ Dikili Ağaç Satışı, Ürünlerin Orman Depolarında Beklemesiyle Oluşan Olumsuz Koşulları Önlemekte” Görüşünün İncelenmesi

Çalışılan Birim		Dikili Ağaç Satışı Ürünlerin Orman Depolarında Beklemesiyle Oluşan Olumsuz Koşulları Önlemekte					Toplam
		Tam Katılım	Kısmen Katılım	Kararsız	Kısmen Katılmıyorum	Tam Red	
Müdür	Sayı	5	0	0	0	0	5
	%	100	0	0	0	0	100
Müdür Yrd.	Sayı	4	1	1	0	0	6
	%	66.7	16.7	16.7	0	0	100
Şef	Sayı	19	5	0	0	1	25
	%	76	20	0	0	4	100
Toplam	Sayı	28	6	1	0	1	36
	%	77.8	16.7	2.8	0	2.8	100

Ki- kare= 6.537, df=6, P= 0,366

Tablo 9. Çalışılan Birime Göre “ Dikili Ağaç Satışı ile Piyasa İsteklerine Uygun Ürün Sağlamak” Görüşünün İncelenmesi

Çalışılan Birim		Piyasa İsteklerine Uygun Ürün Sağlamak					Toplam
		Tam Katılım	Kısmen Katılım	Kararsız	Kısmen Katılmıyorum	Tam Red	
Müdür	Sayı	5	0	0	0	0	5
	%	100	0	0	0	0	100
Müdür Yrd.	Sayı	3	0	1	1	1	6
	%	50	0	16.7	16.7	16.7	100
Şef	Sayı	12	10	1	2	0	25
	%	48	40	4	8	0	100
Toplam	Sayı	20	10	2	3	1	36
	%	55.6	27.8	5.6	8.3	2.8	100

Ki-kare= 15.377, df= 8, P=0.052

Tablo 10. Çalışılan Birime Göre “ Dikili Ağaç Satışı ile Özel Şahısların Ormanlardan Faydalanma İsteği” Görüşünün İncelenmesi

Çalışılan Birim		Özel Şahısların Ormanlardan Faydalanma İsteği					Toplam
		Tam Katılım	Kısmen Katılım	Kararsız	Kısmen Katılmıyorum	Tam Red	
Müdür	Sayı	0	0	1	0	4	5
	%	0	0	20	0	80	100
Müdür Yrd.	Sayı	0	1	1	1	3	6
	%	0	16.7	16.7	16.7	50	100
Şef	Sayı	5	6	4	3	7	25
	%	20	24	16	12	28	100
Toplam	Sayı	5	7	6	4	14	36
	%	13.9	19.4	16.7	11.1	38.9	100

Ki- kare= 9.854, df= 8, P= 0.275

Tablo 6, 7, 8, 9 ve 10'da görüldüğü üzere dikili ağaç satışları hakkındaki bilgilere bakıldığında, 6. tabloda “Devlet orman işletmelerinin üretim maliyetlerini azaltması” önermesine katılımcıların % 72.2'si tam katıldıkları, % 19.4'ü ise kısmen katıldıkları görülmüştür. Bu soruya kararsızların, kısmen katılmayanların ve bu görüşü reddedenler ise % 2.8 olarak kalmıştır.

7. tabloda verilen önermeye bakıldığında, “Sosyal baskılı sahaların üretime verilmesi” ne bakıldığında ise katılımcıların % 36.1'i bu görüşe kısmen katıldıklarını, % 25'i tam katıldıklarını, % 22.2'sinin kararsız olduğu, % 11.1'i bu görüşü tam reddederken, en son olarak ta % 5.6'sı kısmen katılmadıklarını belirtmişlerdir.

8. tabloda yer alan “Ürünlerin orman depolarında beklemesinden doğan olumsuz koşulların önlenmesi “ önermesine ormancılık örgütü çalışanlarının verdiği cevap ile % 77.8'i tam katıldıklarını, % 16.7'si kısmen katıldıklarını, % 2.8'i katılımcıların bu görüş için kararsız kaldıkları ve reddettikleri görülmektedir.

9. tabloda yer alan “Piyasa isteklerine uygun taze mal arzı sağlamak” görüşüne katılımcıların % 55.6'sı tam katıldıkları, % 27.8'i kısmen katıldıklarını, % 8.3'ü bu görüşe kısmen katılmadıklarını, % 5.6'sı kararsız kaldıklarını ve son olarak ta % 2.8'i ise bu görüşü reddetmiştir.

10. tablodaki önerme olan “Özel şahısların ormanlardan yararlanma isteği” ne katılımcıların verdikleri cevaplar şöyledir. % 38.9'u bu önermeyi katılımcıların tam reddettikleri, % 19.4'ü kısmen kabul ettiklerini, % 16.7'si deneklerin konu hakkında kararsız kaldıklarını, % 13.9'u bu önermeye tam katıldıklarını ve en son olarak ta % 11.1'i ise kısmen katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışılan birim (orman işletme müdürü, müdür yardımcısı ve işletme şefi) açısından sorulara verilen cevaplara istatistiki olarak bakıldığında; Tablo 6, 7, 8, 9, 10'da verilen çalışılan birim bazında görüşlerde önemli bir farklılık göze çarpmamaktadır.

3.1.2. Dikili Ağaç Satışında Orman İşletmelerinin Karşılaştıkları Sorunlar

Dikili ağaç satışında orman işletmeleri yöneticilerinin konuyla ilgili olarak karşılaştıkları sorunların ne düzeyde olduğu araştırılmak istenmiştir. Verilen cevapların seçeneklere dağılımı ve yüzde ağırlıkları Tablo 11' de gösterilmiştir.

Tablo 11. Dikili Ağaç Satışında Orman İşletmelerinin Karşılaştıkları Sorunlar

Dikili Ağaç satışında aşağıdaki sorunlarla ne derece karşılaştığınızı <u>her bir değişkeni tek tek değerlendirir misiniz? Değerlendirmede;</u> 1=Her zaman, 2=Sıklıkla, 3=Bazen, 4=Seyrek, 5=Asla											
Değişkenler	Değerlendirme										Toplam
	1		2		3		4		5		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
OKÜİ / Köylü /Kooperatiflerin zamanında ormandan çıkamaması	3	8.3	12	33.3	12	33.3	6	16.7	3	8.3	36
OKÜİ /Kooperatiflerin bedel taksitlerinin zamanında yatıramaması	1	2.8	5	13.9	15	41.7	9	25	6	16.7	36
Verim yüzdesinin yüksek hesaplanması	2	5.6	3	8.3	6	16.7	18	50	7	19.4	36
Sigortanın ödenmesinde zorluklar	7	19.4	11	30.6	3	8.3	8	22.2	7	19.4	36
Üretimin köylüler arasında paylaşılması	2	5.6	5	13.9	10	27.8	15	41.7	4	11.1	36

Tabloda görüldüğü gibi dikili ağaç satışında karşılaşılan sorunlar beş gruba ayrılıp, her bir soru tek tek değerlendirilmiştir. İlk sorun olarak verilen “ Odun kökenli ürün işleyicileri /Köylülerin zamanında ormandan çıkamaması” na cevap olarak % 33.3’ü ile katılımcıların ortak bir oranla, sıklıkla ve bazen bu sorunlar ortaya çıkabiliyor derken, %16.7’si ile bunun kısmen bir sorun oluşturmadığını , % 8.3’ü ile katılımcıların ortak bir oranla hem bu görüşün her zaman olduğunu hem de asla görülmediğini ifade etmektedirler.

İkinci sorun olan “ Orman köylülerinin ve odun kökenli ürün işleyicilerin bedel taksitlerinin zamanında yatıramamasında” verilen cevaplar ise % 41.7’si bazen olabiliyorken, % 25’i ile seyrek olarak bu sorun yaşanmakta, % 16.7’si ile asla yaşanmamakta, % 13.9’u ile sıklıkla yaşanıyor denmekte iken % 2.8 ‘lik bir kısım ise her zaman bu sorun yaşanmamaktadır.

Üçüncü sorun olarak, “Verim yüzdesinin yüksek hesaplanması” nda katılımcıların % 50’ si bu sorunların seyrek olarak yaşandığını belirtirken, % 19.4’ü ise verim yüzdesiyle ilgili sorunlarla asla karşılaşmadıklarını, % 16.7’si ile bazen karşılaştıklarını, % 8.3’ü ile sıklıkla karşılaştıklarını, deneklerin % 5.6’sı ‘sı ise bu sorunla her zaman karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

“Sigortanın ödenmesinde zorluklar “ önermesine katılımcıların % 30.6’sı ile sıklıkla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. % 22.2’si ile katılımcıların sigorta sorunuyla

seyrek olarak karşılaştıklarını belirtirken, % 19.4'ü ile ortak bir oran ile katılımcılar hem her zaman görüldüğünü hem de asla bu sorunla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Son sorun olarak verilen “Üretimin köylüler arasında paylaştırılmasında” katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında, % 41.7'si ile bu sorunla seyrek karşılaştığını, % 27.8'i ile bazen karşılaştığını, % 13.9'u ile sıklıkla karşılaştığını belirtirken, % 11.1'i ise deneklerin verdiği cevaplarda asla karşılaşmadıklarını belirtirken, % 5.6'sı ile her zaman karşılaştıklarını beyan etmişlerdir.

3.1.3. Dikili Ağaç Satışının Faydalarının Değerlendirilmesi

Dikili ağaç satışından sağlanan faydalar araştırılmıştır. Verilen cevapların seçeneklere dağılımı ve yüzde ağırlıkları Tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12. Dikili Ağaç Satışının Faydaları

Dikili ağaç satışının faydaları açısından <u>her bir</u> değişkeni tek tek değerlendirir misiniz? Değerlendirmede; 1=Tam katılım, 2=Kısmen Katılım, 3= Kararsızım, 4=Kısmen katılmıyorum 5= Tam Red												
Değişkenler	Değerlendirme											Toplam
	1		2		3		4		5			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
İş yoğunluğunu azaltmakta	16	44.3	14	38.9	-	-	1	2.8	5	13.9	36	100
Pazarlama sorunu çözümlenmekte	20	55.5	9	25	3	8.3	1	2.8	1	2.8	34	94.4
Üretime verilmesinde problem yaşanan (Kuru, devrik vb.)alanlarda meydana gelen sorunlar ortadan kalkmakta	15	41.7	12	33.3	3	8.3	4	11.1	2	5.6	36	100

Tablodan görüleceği üzere dikili satışın orman işletmelerine katkı ve kayıpları açısından değerlendirildiğinde, birinci önerme olan “İş yoğunluğunu azaltmakta” önermesine katılımcıların % 44.3'ü ile tam katıldıklarını, % 38.9'u ile kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. % 13.9'u ile verilen cevapların aksine bu görüşü kesin olarak reddettikleri görülmektedir.

“Pazarlama sorunu çözümlenmekte” önermesi ise % 55.5’i ile katılımcıların yarısından fazlası tam katılım göstermekte, % 25’i ise yine kısmen katılım göstermekte, katılımcılar % 8.3’ü ise kararsız kalmaktadır.

“Üretime verilmesinde problem yaşanan (Kuru, devrik vb.) alanlarda meydana gelen sorunların ortadan kaldırılması” önermesine katılımcılar % 41.7 ile kuru, devrik ağaçlar, yangın, ve ağaç zararlıları gibi olumsuzluklar nedeniyle ortaya çıkan hasılatın olağanüstü ete olarak değerlendirmesini belirtiyorken, katılımcıların % 33.3’ü de olağanüstü hasılat etasının bu yolla kısmen değerlendirilebileceğini belirtmekte, % 11.1’i bu görüşe kısmen katılmadıklarını, % 5.6’sı ise az bir oranla kuru, devrik vb. yollarla üretime verilmesi gereken bölmelerin asla dikili ağaç satışıyla değerlendirilmeyeceğini belirtmektedir.

Tablo 13. Çalışılan birim ile “ Dikili Ağaç Satışı, Orman Köylülerine Yeni İş İmkanları Açmakta” Görüşünün İncelenmesi

Çalışılan Birim		Orman Köylülerine Yeni İş İmkanları Açmakta					Toplam
		Tam Katılım	Kısmen Katılım	Kararsız	Kısmen Katılmıyorum	Tam Red	
Müdür	Sayı	1	0	2	1	1	5
	%	20	0	40	20	20	100
Müdür Yrd.	Sayı	0	3	0	0	3	6
	%	0	50	0	0	50	100
Şef	Sayı	10	6	2	4	3	25
	%	40	24	8	16	12	100
Toplam	Sayı	11	9	4	5	7	36
	%	30.6	25	11.1	13.9	19.4	100

Ki-kare= 16,706, df= 8, P= 0.33

“Orman köylülerine yeni iş imkanları açılmaktadır” önermesine verilen cevaplarda katılımcıların % 30.6’sı bu önermeye tam katıldıkları, % 25’ i ise kısmen buna katıldıklarını belirtirken, % 19.4’ü buna asla katılmadıklarını, %13.9’u ise bu görüşe kısmen katılmadıklarını ve son olarak % 11.1’i ise bu konuda karar veremediklerini belirtmişlerdir. Çalışılan birimce bu görüş istatistiki olarak değerlendirildiğinde, orman işletme müdürü, müdür yardımcısı ve şefin görüşlerinde farklılık görülmektedir. Bu farklılık ise istatistiki olarak bakıldığında işletme müdürü ve müdür yardımcısının görüşlerinden kaynaklanmaktadır. İşletme müdürleri bu görüş için kararsız kalmakta, müdür yardımcısı ise bu görüşü reddetmektedirler.

3.1.4. Satış Yöntemlerinin Gelir Açısından Karşılaştırılması

Orman işletmelerinde yapılan üretimlerden dikili ağaç satışı ve normal depo üretiminin karşılaştırılması araştırılmak istenmiştir. Verilen cevapların seçeneklere dağılımı ve yüzde ağırlıkları Tablo 14’ da verilmiştir.

Tablo 14. Dikili Ağaç Satışı ile Geleneksel Üretim Yönteminin Karşılaştırılması

Odun üretimini hem işletmelerce hem de dikili satışla üretirseniz bu iki üretim şekli arasındaki kar durumu ne olur?						
Yargılar	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşletmelerce yapılan üretim daha karlıdır.	4	11.1	28	77.9	32	89
Dikili ağaç satışıyla yapılan üretim daha karlıdır.	26	72.3	6	16.7	32	89

Deneklerin % 77.9’u işletmelerce yapılan üretimin karlı olmayacağı değerlendirmelerinde bulunurken, geri kalan % 11.1’lik kısım işletmelerce yapılan normal depo üretimi yönteminin daha karlı olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

Yine deneklerin % 72.3’ ü dikili satış yönteminin daha karlı bir yöntem olduğunu belirtirken, bu görüşlerin tersine % 16.7’ lik bir kısım ise dikili satışın karlı olmadığı değerlendirmelerinde bulunmuştur. 4 kişi bu iki soruya cevap vermemiştir.

3.1.5. Dikili Ağaç Satışının Ülke Açısından Değerlendirilmesi

Ülke açısından dikili ağaç satışı uygulamasının etkileri konusundaki görüşler Tablo 15 ve 16’da verilmiştir.

Tablo 15. Çalışılan Birime Göre ” Dikili Ağaç Satışı Tamiminin Devam Ettirilmesi” Görüşünün İncelenmesi

Çalışılan birim		Tamimin devam ettirilmesi			Toplam
		Evet	Hayır	Kısmen	
Müdür	Sayı	5	0	0	5
	%	100	0	0	100
Müdür Yrd.	Sayı	5	1	0	6
	%	83.3	16.7	0	100
Şef	Sayı	16	3	6	25
	%	64	12	24	100
Toplam	Sayı	26	4	6	36
	%	72.2	11.1	16.7	100

Ki-kare= 6,466, df= 4, P= 0.167

Tablo 16. Dikili Ağaç Satışının Ülke Açısından Değerlendirilmesi

Uygulanan dikili ağaç satışı yönteminin orman işletmesine sağladığı avantaj / dezavantajlarla ilgili <u>her bir yargıyı</u> tek tek değerlendirir misiniz?								
Yargılar	Değerlendirme							
	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dikili ağaç satışı orman işletmesi açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmış mıdır?	7	19.4	16	44.4	13	36.1	36	100
Uygulamada bulunan "Tamim "den memnun musunuz?	9	25	10	27.8	17	47.2	36	100
Uygulamada bulunan "Tamim "üzerinde değişiklik yapılmalı mıdır?	20	55.6	5	13.9	11	30.6	36	100

“Dikili ağaç satışı devam ettirilmeli midir?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevapların % 72.2’sini oluşturan katılımcıların büyük bir çoğunluğu dikili satış uygulamasının devam ettirilmesi gerektiğini belirtirken , % 11.1’i ise yasanın devam ettirilmemesi gerektiği değerlendirmelerini yapmıştır. Çalışılan birime göre bu görüş istatistiki olarak değerlendirildiğinde, müdür, müdür yardımcısı ve şefin görüşlerinde bir farklılık görülmemektedir.

“Dikili ağaç satışı Yöntemi Orman İşletmesi açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmış mıdır?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplarda %44.4’ü dikili satışın orman işletmeleri açısından olumlu katkılar yaptığını belirtirken, katılımcıların %36.1’i kısmen olumsuzlukların ortaya çıktığı görüşünde olmakta ve geri kalan % 19.4’lük kısım dikili satışın orman işletmeleri açısından olumsuz sonuçların ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Dikili satışın işletmelerde yeni uygulanmaya başlaması ve uygulamanın nasıl yürütüleceği konusundaki tedirginlikler, aynı zamanda, ormanların korunması ve denetlenmesinde zorlukların yaşanabileceği gibi nedenlerle dikili satışların orman işletmeleri açısından olumsuzluklar ortaya çıkaracağı düşünülmektedir.

“Uygulamada bulunan "Tamim "den memnun musunuz?” sorusuna katılımcılar % 47.2 ile kısmen memnun olduklarını, % 27.8’i ile orman işletmesi yöneticilerinin tamimden memnun olmadıklarını ve % 25’i ise tamimden memnun olduklarını hiçbir değişmeye gerek bulunmadığını belirtmişlerdir.

"Tamim "üzerinde değişiklik yapılmalı mıdır?” sorusuna verilen cevaplar ise, katılımcıların % 55.6’sı yürürlükteki tamimden memnun olmayıp üzerinde değişiklik yapılmasını savunurken, %30.6’lık kısım ise tamim üzerinde kısmen düzeltmeye gidilebilir değerlendirmesi yaparken, geri kalan % 13.9’luk kısım ise tamimde değişiklik yapılmasını istememektedir.

Tamimde değişiklik önerileri; “Dikili satışlarda üretim süresinin kısa olması, belli bir D.K.G.H’ nin altındaki satışlarda sürelerin belirlenmesinin Orman İşletme Müdürlüğüne onaylanması, işin süresinin damga miktarına göre düzenlenmesi, ilan süreleri böcek tehlikesi olan yerlerde kısaltılmalı, tahsisli satışlarda nüfus kaydı ile ikametgâh belgesinin istenmemesi, açık artırmalı ve tahsisli satışlarda daha önceki işlerinde olumsuz davranışları görülenlerde kısıtlamaya gidilmesi gerektiği ve 50 m³ ün altındaki bölmelerde ayrı verim yüzdesi hesabı yapılmadan bölge ortalamasına göre tespit edilen birim fiyat üzerinden satışının yapılabilmesine imkan tanınmalıdır” konusunda fikir beyan etmişlerdir.

3.1.6. Dikili Ağaç Satışının Orman Suçları Üzerindeki Etkisi

Dikili ağaç satışının ormanlara yönelik suçlar üzerinde etkisi olup olmadığı araştırılmak amacıyla sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplar ve yüzde ağırlıkları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Dikili Ağaç Satışının Orman Suçlarına Etkisi

Dikili Ağaç satışı uygulamasının orman suçlarına etkileri	Sayı	%
Orman varlığı üzerindeki baskısını azaltmakta, dolayısıyla orman suçlarını da azaltmaktadır.	17	47.2
Ormanları tahrip edenlere özel imkânlar sunması nedeniyle tahriplerin artmasına neden olmaktadır.	3	8.3
Ormanlarda özel kişilerin üretim yapmasına olanak sağlanması, orman köylülerinin yasal olmayan faydalanmalarını artırmaktadır.	1	2.8
Suçlar üzerinde kayda değer bir etkisi yoktur.	15	41.7
Toplam	36	100

Tablodan görüldüğü üzere katılımcıların % 47.2'si dikili ağaç satışının orman suçlarını azalttığı yönde fikir beyan ederken, % 41.7'si uygulamanın etkisiz olduğunu, % 8.3'ü ise suçların arttığı yönde görüş belirtmişlerdir.

3.1.7. Dikili Ağaç Satışının Orman İşletmeleri- Orman Köylüsü İlişkilerine Etkisi

Dikili ağaç satışının başladığı günden bu yana orman işletmeleriyle orman köylüleri arasındaki ilişkileri nasıl etkilediği araştırılmak istenmiştir. Sorulara verilen yanıtlar ve yüzde ağırlıkları Tablo 18' de gösterilmiştir.

Tablo 18. Dikili Ağaç Satışının Orman İşletmesi-Orman Köylüleri İlişkileri Üzerine Etkileri

Birim		Oldukça iyileşme vardır	İyileşme vardır	Az iyileşme vardır	İyileşme Yoktur	Kararsız	Toplam
Müdür	Sayı	1	2	0	2	0	5
	%	20	40	0	40	0	100
Müdür Yrd.	Sayı	0	2	1	2	1	6
	%	0	33.3	16.7	33.3	16.7	100
Şef	Sayı	5	6	4	8	2	25
	%	20	24	16	32	8	100
Toplam	Sayı	6	10	5	12	3	36
	%	16.7	27.8	13.9	33.3	8.3	100

Ki- Kare= 5,417, df= 8, P>0.05

Tabloda görüldüğü üzere ormancılık örgütü yöneticilerinin % 33.3'ü orman işletmesi ile orman halk ilişkilerinde dikili satışlar başladığından beri bir iyileşme olmadığı, % 27.8'i ise iyileşme vardır derken, % 16.7'si orman işletmesi ve orman

köylüsünün ilişkilerinde oldukça iyileşme olduğu görüşünü savunurken, % 13.9'u ilişkilerde az iyileşme var olduğu değerlendirmesini yaparken, % 8.3'ü bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Orman işletmeleri yöneticilerinin çalıştıkları birime göre dikili ağaç satışın orman köylüleri üzerinde etkisine istatistiksel anlamda bakıldığında bir ilişki bulunamamıştır. Orman işletme müdürü, müdür yardımcısı ve şefin görüşlerinde bir farklılık bulunmamaktadır.

3.1.8. Dikili Ağaç Satışında Orman Köylüsü- İstihdam İlişkisi

Orman köylüsünün dikili satışta orman köylüsünün istihdam edilmesi araştırılmak istenmiştir. Soruya verilen cevaplar ve yüzde ağırlıkları Tablo 19'de gösterilmiştir.

Tablo 19. Dikili Ağaç Satışında Orman Köylüsünün İstihdamı

Orman köylüsünün istihdamı	Sayı	%
İşçilerin çok azı köyden temin ediliyor.	5	13.9
İşçilerin yarısı köyden temin ediliyor.	8	22.2
İşçilerin tamamı köyden temin ediliyor.	17	47.2
İşçiler farklı yerlerden getiriliyor.	6	16.7
Toplam	36	100

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların % 47.2'si işçilerin tamamının köylerden temin edildiğini, % 22.2'si ise işçilerin yarısı köylerden temin ediliyor derken, % 13.9'u işçilerin çok azı köylerden temin edildiğini belirtirken, % 16.7'si ise işçilerin yöre dışından getirildikleri değerlendirmelerinde bulunmuşlardır.

3.1.9. Dikili Ağaç Satışının Orman Köylülerince Yapılma İsteği

Yörelerinde yapılmakta olan dikili satış yönteminin orman köylüleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Soruya verilen cevaplar ve yüzde ağırlıkları Tablo 20'de belirtilmiştir.

Tablo 20. Dikili Ağaç Satışını Orman Köylülerinin Yapma İsteği

Dikili ağaç satışını orman köylüsünün yapma isteği	Sayı	%
Dikili ağaç satışıyla üretimi kendileri yapmak istemekteler,	23	63.9
Dikili ağaç satışı üretimini kimin yaptığını önemsememekteler,	4	11.1
Ormanlarında dikili ağaç satışının yapılmasını istememekteler,	5	13.9
Diğer	4	11.1
Toplam	36	100

Tabloda verildiği üzere, katılımcıların verdiği cevapların % 63.9'una göre, orman köylüleri yörelerinde yapılmakta olan dikili satış uygulamasını yapmak istemekte, % 13.9'u ise ormanlarında dikili satışın yapılmamasını istemekte, % 11.1'i ise dikili satışın kimin tarafından yapıldığını önemsemektedir. Diğer olarak belirtilen görüşler ise, orman köylülerinin yeterli işgüçleri varsa kendileri üretimi yapmak istemektedir. Tahsisli satışlarda kendileri üretim yapmak istemekte, ihaleli satışlarda üretimi kimin yaptığını önemsememektedir.

3.1.10. Dikili Ağaç Satışına Yönelik Talepler

Dikili ağaç satışının uygulayıcıları araştırılmak istenmiştir. Soruya verilen cevaplar ve yüzde ağırlıkları aşağıda verilmiştir.

Tablo 21. Dikili Satışa Talebin Kimlerden Geldiği

Dikili satışa talep	Sayı	%
Orman köylüsü	13	36.1
Odun Kökenli Ürün İşleyicileri	17	47.2
Kooperatif	2	5.6
Diğer	4	11.1
Toplam	36	100

Tablodan da anlaşıldığı üzere katılımcıların % 47.2'si dikili satışa en çok odun kökenli ürün işleyicilerinden talep geldiğini belirtmekte, % 36.1'i orman köylülerinden gelmekte, % 5.6'sı ise kooperatif olmaktadır. Diğer olarak belirtilen görüşler ise, uzun zamandır ormancılık işlerini yürüten kişiler, kooperatif ve odun kökenli ürün işleyicileri olmaktadır.

Tablo 22. Sınır İhtilaflarının Olduğu Yerlerde Dikili Ağaç Satışının Alıcıları

Sınır ihtilaflarının olduğu yerlerde dikili ağaç satışının alıcıları	Sayı	%
Köy tüzel kişiliği	7	19.4
Kooperatif	1	2.8
Odun Kökenli Ürün İşleyicileri	14	38.9
Üretim yapılmamakta	12	33.3
Toplam	34	94.4

Tabloda görüldüğü üzere, orman işletme yöneticilerinin % 38.9'u odun kökenli ürün işleyicilerine verildiğini belirtirken, % 33.3'ü üretim yapılmamakta görüşünü savunmaktadır. % 19.4'ü ise köy tüzel kişiliğine verilmesini doğru buluyorken, % 2.8'i ise bu yerlerin üretim işini kooperatiflere verildiğini belirtmektedir. 2 kişi bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 23. Köy İçindeki İhtilaflarda Dikili Ağaç Satışının Alıcıları

Köy içindeki ihtilaflarda dikili ağaç satışının alıcıları	Sayı	%
Köy tüzel kişiliği	11	30.6
Kooperatif	7	19.4
Odun Kökenli Ürün İşleyicileri	7	19.4
Üretim yapılmamakta	9	25
Toplam	34	94.4

Tabloda verildiği üzere orman işletme yöneticilerinin % 30.6'sı köy tüzel kişiliğine verilmekte derken, % 25'i bu yerlerde üretim yapılmadığını belirtirken, % 19.4'ü ise ortak bir oran ile kooperatif ve odun kökenli ürün işleyicilerine verilmekte demektedir. 2 kişi bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 24. Orman İşletmesi Yöneticilerinin Dikili Satış Tercihleri

Dikili satış yöntemlerinin yapılması	Sayı	%
Orman köylüleri	20	55.6
Kooperatifler	4	11.1
Odun Kökenli ürün işleyicileri	11	30.6
Diğer	1	2.8
Toplam	36	100

Tablo 24'de görüldüğü üzere katılımcıların % 55.6'sı dikili satış işini orman köylülerinin yapmasını istemekte, % 30.6'sı ise odun kökenli ürün işleyicilerinin daha iyi olduğu görüşünü savunurken, % 11.1'i kooperatiflerin yapmasını istemektedir. Diğer olarak belirtilen görüş ise sosyal baskılı alanlarda kooperatif veya köylüleri, sosyal baskı

olmayan problemsiz sahalarda ise odun kökenli ürün işleyicilerinin yapmasını istemektedir.

Ormancılık örgütü yöneticilerine işletmeniz açısından dikili satış yöntemlerinden hangisi daha iyi diye sorulduğunda, % 44.4'ü hem tahsisli hem de açık artırmalı yöntemin iyi olduğunu, %30.6'sı Açık artırmalı dikili satışın iyi olduğunu, % 16.7'si tahsisli dikili satışın iyi olduğunu, % 8.3'ü ise hiçbirinin iyi olmadığını ifade etmiştir.

3.1.11. Ormanların İşletilmesine Yönelik Görüşler

Ormanların işletilmesi hakkında alternatifler sunularak ormancılık örgütünün ne düşündüğü araştırılmak istenmiştir. Soruya verilen cevaplar ve yüzde ağırlıkları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Orman İşletme Yöneticilerinin Ormanların İşletilmesine İlişkin Görüşleri

Birim	Ormanların işletilmesi	Devlet denetiminde ormanların özel sektörece işletilmesi	Denetim ve planlamanın devlet tarafından yapılarak ormanların özel sektörece işletilmesi	Dikili ağaç satışı	Ormanların devletçe işletilmesi	Diğer	Toplam
Müdür	Sayı	0	2	3	0	0	5
	%	0	40	60	0	0	100
Müdür Yrd.	Sayı	0	1	3	1	1	6
	%	0	16.7	50	16.7	16.7	100
Şef	Sayı	4	7	8	4	2	25
	%	16	28	32	16	8	100
Toplam	Sayı	4	10	14	5	3	36
	%	11.1	27.8	38.9	13.9	8.3	100

Tablo 25'te verilen cevaplara göre katılımcıların % 38.9'u dikili satışın yeterli bir uygulama olduğunu düşünürken, % 27.8'i denetim ve planlamanın orman idaresi tarafından yapıp süreli olarak özel sektör tarafından işletilebilir derken, % 13.9'u dikili satışın ormanlarımıza zarar verici bir üretim metodu olduğunda normal depo üretim metodu devam ettirilmeli fikrini savunurken, % 11.1'i ise sadece denetleme orman idaresinde kalmak suretiyle ormanların süreli olarak özel sektör tarafından amenajman planları yapılarak işletilmesi fikrini savunmaktadırlar. Ormanların işletilmesine orman işletmesi birim bazında bakıldığında, Müdür, müdür yardımcısı ve işletme şefleri iki maddede yoğunlaşmışlardır. Bunlar, dikili satışın yeterli bir uygulama olması, denetim ve

planlamanın orman idaresi tarafından yapılması suretiyle ormanların özel sektör tarafından işletilmesi olmaktadır. Diğer olarak belirtilen görüşler ise şöyledir; Ormanların tamamı ve süresiz olarak özel sektöre devredilmeli, devlet sadece kontrol yapmalı ve denetim, planlama ve işletilme devlet tarafından yapılmalıdır görüşlerini belirtmişlerdir. Orman işletme yöneticilerinin çalıştığı birim ile ormanların işletilmesi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Ki-kare testi yapılmıştır. (Ki- kare: 7,175; df=8, P>0.05) Analiz sonucunda çalışılan birim ile ormanların işletilmesi arasında istatistiksel anlamda bir farklılık yoktur.

3.2. Orman Köylülerine Yönelik Anket Bulguları

Araştırma alanı olan Trabzon Orman Bölge Müdürlüğündeki 31. madde orman köylülerine uygulanan anket sonucu elde edilen bulgular alt başlıklar halinde verilmiştir.

3.2.1. Orman Köylülerine Yönelik Genel Özellikler

Bu başlık altında hangi illerde çalışma yapıldığı, deneklerin yaş, gelir, eğitim, köyde oturma sıklığı, ormancılık faaliyetleri ve yüzde ağırlıkları verilmiştir.

Tablo 26. Anketin Yapıldığı İllerin Sayısı

Şehir	Sayı	Oran(%)
Gümüşhane	106	27.9
Trabzon	235	61.8
Rize	39	10.3
Toplam	380	100

Anket verilerinin illere göre homojen bir şekilde dağılıp dağılmadığına bakmak için Ki-Kare homojenlik testi yapılmıştır. Teste göre veriler illere göre homojen bir şekilde dağılmıştır.(P<0.05 anlamlılık düzeyinde, df=2, Ki-Kare=156,7)

Tablo 27. Katılımcıların Yaş Gruplarına Dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	Oran(%)
16-26	20	5.3
27-37	60	15.8
38-48	100	26.3
49-59	119	31.3
60+	81	21.3
Toplam	380	100

Tabloda görüldüğü üzere orman köylülerinin yaşları çoğunlukla 38-48 ile 49-59 yaş grupları arasında yoğunlaşmıştır. Bunların oranları sırasıyla % 31.3 ve % 26.3 olmaktadır. Diğer oralar ise % 21.3 ile 49-59 yaş grubu gelmekte ve en son olarak ta % 5.3 ile 16-26 yaş grubu oluşturmaktadır. Yaş gruplarının beklenen oranda dağılıp dağılmadığını anlamak için Ki-Kare Homojenlik testi yapılmıştır. Grupların homojen olarak dağıldığı görülmüştür. (Ki-Kare =76.7, df=4,P<0.05).

Tablo 28. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımları

Öğrenim Durumu	Sayı	Oran(%)
Okur yazar olmayan	10	2,6
Okur yazar	22	5,8
İlköğretim	263	69,2
Lise ve dengi	60	15,8
Yüksek okul- Üniversite	25	6,6
Toplam	380	100

Yukarıda görüldüğü üzere orman köylülerinin % 69.2'si ilköğretim mezunudur. Bu durum orman köyleri için olağan bir durum olup birçok araştırma da bu durumu desteklemektedir. Deneklerin % 15.8'i lise ve dengi okul mezunu, % 6,6'sı yüksekokul-üniversite mezunu, % 5.8'i okur yazar ve % 2.6'sı ise okur yazar olduğu belirtilmiştir. Orman köylülerinin öğrenim durumlarının anlamlı olup olmadığına bakılacak olursa (P<0.05) anlamlılık düzeyinde(df=4 ve Ki-Kare=593,4) bulunmuştur. Bu verilere göre her öğrenim durumunun anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 29. Katılımcıların Gelir Gruplarına Göre Dağılımı

Yıllık Gelir	Sayı	Oran(%)
3000 TL'den az	42	11.1
3001- 7000 TL	103	27.1
7001- 11000 TL	125	32.8
11001- 15000 TL	61	16.1
15001 TL' dan fazla	49	12.9
Toplam	380	100

31. madde orman köylülerinin hane başına yıllık gelir dağılımına bakılacak olursa en fazla oranla % 32.8 ile 7001- 11000 TL yer alırken bunu % 27.1 ile 3001-7000 TL gelir grubu izlemekte, 11001- 15000 TL arasındakiler % 16.1 olarak kalmakta, 15001

TL'dan fazla gelire sahip olanlar % 12.9' u oluşturmakta ve 3000 TL'nin altında yıllık gelire sahip olanlar ise % 11.1 olarak kalmaktadır.

Tablo 30. Oturma Süreleri ile Dikili Satışın Bilinmesi Arasındaki İlişki

Köyde Bulunma	Dikili Satış Bilenler		Dikili Satış Bilmeyenler		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yıl boyu	206	78.6	56	21.4	262	68.9
6 ay	31	72.1	12	27.9	43	11.3
Yaz dönemi	31	58.5	22	41.4	53	13.9
Ürün hasadı	1	100	-	-	1	0.3
Gezmek	14	66.7	7	33.3	21	5.5
Toplam	283	74.5	97	25.5	380	100

Köyde bulunma süresi ile dikili satışın bilinmesi arasındaki ilişki Ki-kare bağımsızlık analizi ile incelendiğinde köyde bulunma süresi ile dikili satışın bilinmesi arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. (Ki- kare=10.6, df=4, P<0.05). Analize göre köyde devamlı bulunanların köyde daha az bulunanlara göre dikili satışı daha çok bildiği söylenebilir.

Tablo 31. Ormancılıktan Gelir Elde Edenlerin Dağılımı

Ormancılık faaliyetlerinde bulunma	Sayı	Oran(%)
Evet	183	48.2
Hayır	197	51.8
Toplam	380	100

Yukarıdaki tablo ışığında, ormancılık faaliyetleriyle uğraşanlar toplam katılımcıların % 48.2'sini oluştururken, % 51.8'i ormancılık faaliyetleriyle uğraşmayıp farklı alanlardan gelir elde etmektedirler.

Tablo 32. Orman Köylüsünün Ormancılık Faaliyetlerine Göre Dağılımı

Ormancılık Faaliyetleri	Sayı	Oran(%)
Üretim İşçiliği	65	35.6
Dikili Satış	66	36.1
Üretim işçiliği- Dikili Satış	32	17.5
Ağaçlandırma	8	4.3
Nakliyat	4	2.2
Dikili Satış- Ağaçlandırma	6	3.2
Dikili Satış- Nakliyat	2	1.1
Toplam	183	100

Tablodaki bilgilere göre, katılımcıların % 36.1' dikili satışta çalışmakta, % 35.6'sı ise üretim işçiliğinde çalışmakta olup, % 17.5'i ise hem dikili satışta hem de üretim işçiliğinde çalışmaktadır.

3.2.2. Dikili Ağaç Satışına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında dikili ağaç satışının bilinmesi, dikili ağaç satışına başvuru, dikili ağaç satışının ne amaçla alındığı, orman köylülerine fayda sağlamakta mı ve ormanların özel kişiler tarafından işletilmesine orman köylülerinin bakış açıları yer almaktadır.

Tablo 33. Dikili Ağaç Satışının Orman Köylülerince Bilinmesi

Dikili satışın bilinmesi	Sayı	Oran(%)
Bilenler	283	74.5
Bilmeyenler	97	25.5
Toplam	380	100

Yukarıdaki verilere göre katılımcıların % 74.5'i dikili ağaç satışının ne olduğunu kabaca da olsa bilmekte ve dilleri döndüğünce anlatmaya çalışmışlardır. Geri kalan % 25.5'lik kısım ise dikili ağaç satışı tabirini ya hiç duymamış ya da dikili ağaç satışı tabirini duymuş ama ne olduğu hakkında en küçük bir fikri olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 34. Başkasının Yaptığı Dikili Ağaç Satışından Ürün Alınması

Ürün alınması	Sayı	Oran(%)
Evet	60	21.2
Hayır	223	78.8
Toplam	283	100

Başkasının yaptığı dikili ağaç satışından ürün alanlar % 21.2 gibi bir oranı oluştururken, % 78.8'i ise çevresindeki kişilerden ürün almamış olduğunu belirtmiştir.

Tablo 35. Dikili Satışa Başvuru Yapılması – Gelir İlişkisi

GELİR	Dikili satışa başvurular		Dikili satışa başvurmayanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
3000 TL'den az	5	19.2	21	80.8	26	9.2
3001- 7000 TL	24	32.9	49	67.1	73	25.8
7001- 11000 TL	34	36.2	60	63.8	94	33.2
11001- 15000 TL	20	40.8	29	59.2	49	17.3
15001 TL' dan fazla	19	46.3	22	53.7	41	14.5
Toplam	102	36	181	64	283	100

Yukarıdaki tablo verileri ışığında katılımcıların % 64 dikili satışı almamış, % 36'sı ise dikili satışı almış olduklarını belirtmişlerdir. Gelir- Dikili satışa başvurma arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Ki-kare testi yapılmıştır. Analiz sonucunda gelir- dikili satışa başvurma arasında istatistiksel anlamda bir ilişki yoktur. (Ki-kare=13.1, df=8, P>0.05).

Tablo 36. Dikili Ağaç Satışının Orman Köylülerinin Gelirlerine Etkisi

Orman köylülerinin gelirlerini etkileme durumu	Sayı	%
Artırır	139	49.1
Artırmaz	144	50.9
Toplam	283	100

Orman köylülerine dikili ağaç satışının gelirlerini artırıp artırmadığı sorulunca, katılımcıların % 50.9'u dikili satışın gelirlerini artırmayacağı, % 49.1'i ise gelirlerini artıracığını ifade etmişlerdir.

Tablo 37. Dikili Ağaç Satışına Başvurma Amacı

Dikili Satışa Başvurma Amacı	Sayı	Oran(%)
Gelir elde etmek	41	40.2
Yakacak ihtiyacı karşılamak	6	5.9
Yapacak ihtiyacı karşılamak	4	3.9
Daha ucuza ürün elde etmek	-	-
Gelir- Yakacak ihtiyaç	23	22.6
Gelir- Yapacak ihtiyaç	5	4.9
Yakacak- Yapacak ihtiyaç	19	18.6
Gelir- ucuza ürün elde etmek	4	3.9
Toplam	102	100

Tablodan da görüleceği üzere, orman köylülerine ne amaçla dikili ağaç satışı aldınız sorusuna % 40.2 oran payı ile sadece gelir elde etmek için, ikinci olarak % 22.5'ü gelir elde etme- yakacak ihtiyaç derken, % 18.6'ü ise yakacak – yapacak ihtiyaç için dikili ağaç satışı aldığını belirtmiştir.

Tablo 38. Köy Mülki Hudutları İçerisinde Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Dikili Ağaç Satışı Yapmasına Orman Köylülerinin Bakışı

Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Dikili Ağaç Satışı Üretimini Yapması	Sayı	Oran(%)
Evet, isterim	54	14.2
Kararsızım	12	3.2
Hayır, İstemem	300	78.9
Fark etmez	14	3.7
Toplam	380	100

Tabloda görüldüğü üzere, orman köylülerinin özel şahıslar hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, orman köylülerinin % 78.9'u özel şahısların köylerinde üretim yapmalarını istememektedir. % 14.2'si ise özel şahısların köylerinde bulunabileceğini ifade etmektedirler.

3.3. Kooperatiflere Yönelik Anket Bulguları

Araştırma kapsamında Trabzon, Rize ve Gümüşhane'de bulunan 17 Kooperatifin yönetici kadrosundan birer kişiye anket uygulanmıştır. Anketin bulguları aşağıda verilmiştir. Anketlerin % 70.6'sı Trabzon'da % 23.5'i Gümüşhane'de ve %5.9'u ise Rize'de yapılmıştır. Kooperatiflerle ilgili olarak hazırlanan ankette, kooperatiflerin dikili satışa başvuru yapması, dikili satışı tercih edip etmediği, dikili satışlarda karşılaşılan sorunlar, ürünlerin pazarlanması ve OKÜİ'in köy mülki hudutlarında dikili satış yapmaları hakkındaki sorular yer almaktadır.

3.3.1. Kooperatiflerin Dikili Ağaç Satışına Bakış Açıları

Kooperatiflerin % 82.3'ü ormancılık dışında bir geliri olmadığını belirtirken, % 17.7'si ormancılık dışı tarımsal ürünlerden gelir elde ettiğini aktarmışlardır.

Tablo 39. Dikili Ağaç Satışına Başvuru Yapması

Dikili satışa başvuru yapanlar	Sayı	Oran (%)
Evet	7	41.2
Hayır	10	58.8
Toplam	17	100

Katılımcıların % 41.2'si dikili satışı aldığını belirtirken, % 58.8'i ise dikili satışı almadığını belirtmiştir. Dikili satışı tercih ediyor musunuz sorusuna katılımcıların % 17.7'si dikili satışı tercih ettiklerini, kooperatif ortaklarının bundan fayda sağladıklarını belirtirken, % 82.3 'ü dikili satışı tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 40. Dikili Ağaç Satışının Kooperatiflerce Tercih Edilmeme Nedenleri

Dikili ağaç satışının tercih edilmeme nedenleri	Sayı	Oran(%)
Normal üretimin %25 daha avantajlı olması	6	42.9
Normal üretimde pazarlama sorunu olmaması	3	21.4
Nakit Sıkıntısı	3	21.4
Teknik ekipman yetersizliği	-	-
Diğer	2	14.3
Toplam	14	100

Katılımcıların neden dikili satışı tercih etmedikleri sorusu yöneltince verilen cevapların % 42.9'u "Normal üretim % 25 daha avantajlı" görüşünü oluştururken, % 21.4'ü " Nakit sıkıntısına bağlamakta", % 21.4'ü ise "Normal üretimde pazarlama sorunuyla uğraşılmamakta" görüşü oluşturmakta ve % 14.3'ü diğer nedenleri oluşturmaktadır. Diğer nedenler olarak, kooperatiflerin gözünde dikili satışın karlı olmaması nedeniyle dikili satışları tercih etmediklerini ifade etmişlerdir.

Normal üretimde yer alan % 25 avantaj durumu dikili satışa yansıtıldığında, dikili satışa olan görüşlerinizde ne gibi bir değişim olur? sorusuna verilen cevapların % 35.3'ü iyi olacağını, % 23.5'i aynı bir oranla çok iyi olacağını ve kararsız olduklarını, % 17.7'si ise görüşlerinde bir değişiklik olmayacağını beyan etmişlerdir.

Tablo 41. Kooperatiflerin Dikili Ağaç Satışında Karşılaştıkları Sorunlar

Sorunlar	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dikili Ağaç Satışında teknik donanım yetersizliğiyle karşılaşıyor mu	3	42.9	4	57.1	-	-	7	100
Dikili Ağaç Satışında çalıştırılacak orman işçisi eksikliği yaşanıyor mu	-	-	5	71.4	2	28.6	7	100
Yolların taşımaya uygun olmaması sorunuyla karşılaşıyor mu?	1	14.3	2	28.6	4	57.1	7	100
Üretim-pazarlama periyodunda süre yeterli oluyor mu?	3	42.8	2	28.6	2	28.6	7	100
Dikili Satış için hesaplanan verim yüzdesinden memnun musunuz?	2	28.6	3	42.8	2	28.6	7	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, katılımcıların teknik donanım yetersizliğiyle ilgili soruna % 57.1 oran ile katılmadıkları görülmüştür. Katılımcıların % 71.4'ü orman işçisi eksikliğini yaşanmadığını belirtmişlerdir. Ankete katılanların % 57.1'i yolların kısmen taşımaya elverişli olmadığını ifade etmiştir. Üretim- pazarlama periyodu süresinin yeterli olup olmadığı sorusuna, katılımcıların % 42.8'i sürenin yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 42. Kooperatiflerin Verim Yüzdesi Hakkındaki Görüşleri

Verim Yüzdesi	Sayı	%
Evet	2	28.6
Hayır	2	28.6
Kısmen	3	42.8
Toplam	7	100

Verim yüzdesinden memnun musunuz sorusuna katılımcıların % 42.8'i kısmen memnun olduklarını, % 28.6'sı ise ortak bir oranla hem memnun olduklarını hem de memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Verim yüzdesinden neden memnun olmadıkları sorulunca, katılımcıların Seçilen ağaçların verim yüzdesini yansıtmaması görüşünü ifade etmişlerdir.

Tablo 43. Kooperatiflerin Ürünleri Kimlere Pazarladıkları

Ürünlerin Pazarlanması	Sayı	%
Keresteci	2	28.6
Marangoz	1	14.3
Müteahhit	1	14.3
Diğer	3	42.8
Toplam	7	100

“Dikili Ağaç Satışıyla ürettiğiniz ürünleri çoğunlukla kimlere pazarlıyorsunuz” sorusuna katılımcıların % 28.6’sı keresteciye, % 14.3 aynı oranıyla marangozlara, müteahhitlere ve % 42.8 ile diğer (keresteci- müteahhit ikilisi ve orman köylüsü) olarak belirtilen kişilere pazarladıklarını ifade etmişlerdir.

Dikili ağaç satışı, uygulayıcılarına maddi bir fayda sağlıyor mu sorusuna, katılımcıların % 28.6’sı (2) aynı bir oranla kesinlikle faydası olduğunu ve faydası olduğunu söylemekte, % 14.3’ü (1) ise aynı bir oranla kısmen faydası olduğunu, az faydası olduğunu ve faydası olmadığını ifade etmişlerdir.

3.4. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerine İlişkin Bulgular

Çalışma alanında yapılan 42 anket odun kökenli ürün işleyicilerine (OKÜİ) uygulanmıştır. 42 anketin % 64.3’ü Trabzon’da, %19’u Gümüşhane’de ve % 16.7’si ise Rize’de yapılmıştır. Çalışma alanındaki katılımcıların % 73.8’i keresteci, % 26.2’si ise marangoz mesleği ile uğraşmaktadır.

3.4.1. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Kişisel Bilgileri

Bu başlık altında özel şahısların yaşı, eğitim durumu, geliri, odun hammaddesini nereden temin ettiği soruları yer almaktadır.

Tablo 44. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Yaş Gruplarına Dağılımı

Yaş	Sayı	Oran(%)
20- 29	6	14.3
30- 39	12	28.6
40- 49	10	23.8
50- 59	9	21.4
60+	5	11.9
Toplam	42	100

Tabloda görüldüğü üzere, katılımcıların % 28.6’sı 30-39 yaş grubu arasında, %23.8’i 40-49 yaş grubu arasında, % 21.4’ü 50-59 yaş grubu arasında, % 14.3’ü 20-29 yaş grubu arasında ve % 11.9’u ise 60 yaşının üzerindedir.

Tablo 45. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumları	Sayı	%
İlköğretim	20	47.6
Lise ve dengi	16	38.1
Yüksek okul- Üniversite	6	14.3
Toplam	42	100

Katılımcıların % 47.6'sı ilköğretimden mezun olup, % 38.1'i lise ve dengi okullardan, % 14.3'ü yüksek okul veya üniversite mezunudur. Ankete katılanların % 97.6'sı (41) ormancılıkla ilgili eğitim almadığını belirtirken, % 2.4'ü (1) ise orman endüstri mühendisliği bölümü mezunudur.

Tablo 46. Katılımcıların Gelir Durumları

Gelir Durumu	Sayı	Oran(%)
20 000 TL'den az	5	12
20 001- 60 000 TL	19	45.2
60 001- 100 000 TL	3	7.1
100 001- 140 000 TL	1	2.4
140 001 TL'dan fazla	14	33.3
Toplam	42	100

Tablodaki veriler, ay olarak alınan gelirlerin 12 ile çarpılması sonucu bulunmuştur. Katılımcıların % 45.2'si 20 001- 60 000 TL yıllık gelir elde etmekte, % 33.3'ünün geliri 140 001 TL'dan fazla olmakta, % 12'sinin geliri 20 001 TL'dan az olmakta, % 7.1 'i ise 60 001- 100 000 TL arasında gelir elde etmektedir.

Tablo 47. Odun Hammaddesinin Nereden ve Ne Miktarda Temin Edildiği

Nereden Temin Edildiği	Sayı	%	Ne Miktarda Temin Edildiği	M ³	%
Devlet Orman İşletmeleri (DOİ)	4	9.5	DOİ	47150	41.8
Dikili Satış	5	12	Tapulu Kesim	350	0.3
İthalat	3	7.1	Dikili Satış	25170	22.3
DOİ- Dikili Satış	15	35.7	İthalat	36850	32.7
DOİ- İthalat	1	2.4	Kooperatif	3300	2.9
DOİ-Dikilisatış-Tapulu kesim	2	4.8	Toplam	112 820	100
DOİ-Dikili satış- İthalat	9	21.4			
DOİ-Dikilisatış-Kooperatif	3	7.1			
Toplam	42	100			

Tabloda görüldüğü üzere, Odun hammaddesinin nereden temin edildiğine yönelik soruya, katılımcıların % 35.7 ile en fazla DOİ- Dikili satış ikilisini tercih etmekte, % 21.4'ü DOİ-Dikili satış- İthalat üçlüsünü tercih etmekte, % 12'si dikili satışı ve % 9.5'i DOİ'nden tercih ettikleri görülmüştür.

Tablo 48. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Başkasının Yaptığı Dikili Ağaç Satışından Ürün Alması

Ürün Alınması	Sayı	%
Evet	26	61.9
Hayır	16	38.1
Toplam	42	100

Katılımcılara Başkasının yaptığı dikili satıştan odun hammaddesi aldınız mı sorusuna verilen cevapların % 61.9 'u başkasından ürün aldığını, % 38.1'i ise başkasından ürün almadığını belirtmiştir.

Tablo 49. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Kimlerden Ürün Aldıkları

Kimlerden Ürün Alındığı	Sayı	%
Orman köylüsü	11	42.3
Orman köylüsü-Kooperatif	8	30.8
Kooperatif	6	23.1
Kooperatif- Müteahhit	1	3.8
Toplam	26	100

Başkasından odun hammaddesi aldığını söyleyen katılımcıların % 42.3'ü orman köylüsünün yapmış olduğu dikili satıştan odun hammaddesi aldığını belirtmiş, % 30.8'i Kooperatif- Orman Köylüsünden aldığını belirterek, % 23'ü sadece kooperatiflerden, % 3.8'i ise Kooperatif- müteahhitlerden odun hammaddesi aldığını bilgi olarak vermiştir.

Tablo 50. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Dikili Ağaç Satışı İhalesini Almaları

İhalenin Alınması	Sayı	%
Alanlar	24	57.1
Almayanlar	18	42.9
Toplam	42	100

Dikili Satış ihalesine başvuru yaptınız mı sorusuna katılımcıların % 57.1'i ihaleye katıldığını, % 42.9'u ise ihaleye katılmadığını belirtmiştir.

Tablo 51. Odun Kökenli Ürün İşleyicisi – Yer İlişkisi

Oturdukları yer	Sayı	%
Köyde oturmakta	11	45.9
İhaleyi aldığı şehirde oturmakta	8	33.3
Farklı bir şehirde oturmakta	5	20.8
Toplam	24	100

Dikili satışı alan Odun kökenli ürün işleyicisi- yer ilişkisi sorgulanınca, 24 katılımcının % 45.8'i dikili satışı aldığı köyde ikamet etmekte, % 33.3'ü ihaleyi aldığı şehirde ikamet etmekte, % 20.8'i ise farklı bir şehirde ikamet ettiğini söylemişlerdir.

Dikili satışın sağladığınız gelirin içerisindeki oranı nedir sorusuna, 24 katılımcının % 37.5'i toplam gelirleri içerisinde dikili satışın oranı % 5 olduğunu, katılımcıların % 29.1'i % 25 olduğunu, ve yine katılımcıların %12.5 ise ortak bir oranla % 50 ve % 75 olduğunu ifade etmişlerdir.

3.4.2. Odun Kökenli Ürün İşleyicilerinin Dikili Ağaç Satışına Bakış Açıları

Bu başlık altında odun kökenli ürün işleyicilerin dikili satışa başvurma nedenleri, dikili satışta karşılaşılan sorunlar, çalışacak iş gücü ve ormanların işletilmesi ile ilgili sorularak, dikili satışa bakış açıları araştırılmak istenmiştir.

Tablo 52. Dikili Ağaç Satışına Başvurma Nedenleri

Dikili Ağaç satışına başvurma nedenlerinden <u>her bir</u> değişkeni değerlendirir misiniz? Değerlendirmede; 1=Tam katılım, 2=Kısmen Katılım, 3= Kararsızım, 4=Kısmen katılmıyorum 5= Tam Red											
Değişkenler	Değerlendirme										
	1		2		3		4		5		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kendi köyümün üretime açılmış ormanlarını yine kendimin değerlendirme isteği	11	45.8	2	8.3	-	-	-	-	11	45.8	24
Piyasaya istenilen ebatta ve kalitede ürün satma isteği	12	50	5	20.8	3	12.5	-	-	4	16.7	24
Kendi işyerimde kullanmak üzere ucuz ürün elde etme isteği	11	45.8	6	25	1	4.2	2	8.3	4	16.7	24

Tabloya göre “Kendi köyümün üretime açılmış ormanlarını yine kendimin değerlendirme isteği” sorusuna, katılımcıların % 45.8’i ortak bir oran ile hem tam katıldıklarını hem de reddettiklerini ifade etmişlerdir. Geri kalan % 8.3’lük kısım ise bu görüşe kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. “Piyasaya istenilen ebatta ve kalitede ürün satma isteği” sorusuna katılımcıların %50’si bu görüşe tam katıldıklarını, %20.8’i kısmen katıldığını, %16.7’si ise bu görüşe karşı çıkmakta ve % 12.5’i ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

“Kendi işyerimde kullanmak üzere ucuz ürün elde etme isteği” sorusuna katılımcıların % 45.8’i bu görüşe tam katıldıklarını, %25’i kısmen katıldığını, % 16.7’si ise bu görüşe asla katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 53. Dikili Satışta Çalışacak İşgücünün Nereden ve Nasıl Temin Edildiği

Çalışacak İşgücü	Sayı	%
Kendi işçilerimi kullanıyorum	10	41.6
Çalışmanın yapılacağı köyden temin ediyorum	12	50
Farklı köylerden işçi temin ediyorum	1	4.2
Farklı şehirlerden işçi getiriyorum	1	4.2
Toplam	24	100

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların % 50’si üretimde çalıştıracağı işçilerini çalışmanın yapılacağı köyden temin ederken, % 41.7’si ise kendi işçilerini kullanmakta, % 4.2 aynı oranıyla katılımcıların hem farklı köylerden işçi temin ettiklerini hem de farklı şehirlerden işçi getirdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 54. Dikili Ağaç Satışında Karşılaşılan Sorunlar

Dikili satış uygulamasında aşağıdaki sorunlarla ne derece karşılaştığınızı her bir değişkeni değerlendirerek cevaplandırır mısınız? (Size uygun gelen kutucuğa (×) işareti koyunuz)											
Değerlendirmede; 1= Her zaman , 2= Genellikle, 3=Bazen, 4= Seyrek, 5= Asla											
Değişkenler	Değerlendirme										Toplam
	1		2		3		4		5		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Köylülerin yapılan üretime karşı olumsuz tavırları	8	33.3	3	12.5	4	16.7	1	4.2	8	33.3	24
Teknik donanım yetersizliği	3	12.5	3	12.5	1	4.2	2	8.3	15	62.5	24
Yol yoğunluğunun yetersizliği / Yolların taşımaya uygun olmaması	1	4.2	4	16.7	8	33.3	3	12.5	8	33.3	24
Üretim – pazarlama periyodunda sürenin yetersiz oluşu	6	25	5	20.8	5	20.8	2	8.3	6	25	24

Tablo 54’te verilen önermelerden birincisi, “Köylülerin yapılan üretime karşı olumsuz tavırları” sorusuna katılımcıların % 33.3 aynı oranıyla hem her zaman karşılaştıklarını hem de asla karşılaşmadıklarını, % 16.7’si bu sorunla bazen karşılaştıklarını, % 12.5’i ise genellikle bu sorun ile karşılaştıklarını belirtmiştir.

“Teknik ekipman yetersizliği” sorusuna katılımcıların % 62.5’i bu sorunla asla karşılaşmadıklarını, % 12.5 aynı oranıyla hem her zaman ve genellikle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

“Yol yoğunluğunun yetersizliği / Yolların taşımaya uygun olmaması” sorusuna katılımcıların % 33.3 aynı oranıyla hem bazen karşılaştıklarını hem de asla karşılaşmadıklarını belirtmiş, % 16.7’si genellikle karşılaştığını, % 12.5’i ise seyrek olarak karşılaştığı değerlendirilmesini yapmıştır.

“Üretim – pazarlama periyodunda sürenin yetersiz oluşu” sorusuna katılımcıların %25 aynı oranıyla hem her zaman süre sorunu yaşandığını belirtmekte hem de asla sorun yaşanmadığını söylemekte, % 20.8 aynı oranıyla katılımcıların genellikle ve bazen sorun çıktığını, % 8.3’ü ise seyrek olarak sorun çıktığını belirtmiştir.

Tablo 55. Dikili Ağaç Satışı İçin Hesaplanan Verim Yüzdesine İlişkin Görüşler

Verim Yüzdesi	Sayı	Oran(%)
Çok memnunum	-	-
Memnunum	6	25
Memnun değilim	15	62.5
Hiç memnun değilim	3	12.5
Toplam	24	100

Katılımcıların % 62.5'i verim yüzdesinde memnun olmadığını ifade etmekte, % 25'i ise memnun olduğunu belirtmekte, % 12.5'i ise hiç memnun değilim ifadesini kullanmaktadır. Üstteki soruya verim yüzdesinden memnun değilim ve hiç memnun değilim ifadesini kullananlara neden verim yüzdesinden memnun olmadıkları sorulduğunda katılımcıların % 33.3'ü (6) "Orman işletmesi verim yüzdesini doğru hesap edememekte" ifadesini kullanırken, % 44.8'i (8) "Seçilen ağaçların verim yüzdesini yansıtmamakta" değerlendirmesini yaparken, % 11.1'i (2) "Üretim işlerinde çalışan işçilerin uzmanlaşmamış olduğundan " görüşünü belirtirken, %11.1'i (2) "Arazi şartları sebebiyle, bölmeçiğin genel değer kaybının dikkate alınmamakta" değerlendirmelerinde bulunmuştur.

Tablo 56. Ormanların Odun Kökenli Ürün İşleyicileri Tarafından İşletilmesi

Ormanların İşletilmesi	Sayı	Oran(%)
Evet	7	16.7
Hayır	35	83.3
Toplam	42	100

Tabloda görüldüğü üzere odun kökenli ürün işleyicilerin ormanların özel sektör tarafından işletilmesi görüşüne % 83.3 ile karşı gelmekte ve % 16.7 ile kabul etmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği ÷lkelerinin dağılması ve G÷mr÷k Birliği Antlaşmasının sonucunda, orman ürünlerinin pazarlanmasında sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Kıyı ve sınır ticareti ile ÷lkemize bol miktarda ve ucuz orman ürünleri girmeye başlamıştır. Orman Genel Müdürlüğü ise gelişen bu durum karşısında, vergi ve birçok tahsis yükümlülüğü taşıyan ürünlerini, piyasaya satmakta zorlanır hale gelmiştir. Üretim maliyetlerinin fazla olması, orman depolarında bekleyen ürünün kalitesinde düşüklük meydana gelmesi ve orman ürünlerinin pazarlanmasında zorluk çekilmesi gibi nedenlerle, önce alivrelili satışlar yapılmış, ardından da dikili ağaç satışı yürürlüğe konmuştur.

Bu araştırmada orman işletme yöneticileri, orman köylüleri ve odun kökenli ürün işleyicileri olmak üzere, üç farklı gruba anket yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre, ormancılık örgütü yöneticileri, dikili ağaç satışlarının ortaya çıkmasının nedenini ağırlıklı olarak % 77.8 ile “Ürünlerin orman depolarında beklemesinden doğan olumsuz koşulların önlenmesi” fikrini öne sürmektedirler. % 72.2'si “Devlet Orman İşletmelerinin üretim maliyetlerini azaltması” görüşünü belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler ve OGM' nin yayınları da anket sonuçlarını destekler niteliktedir. Orman ürünü olan odun hammaddesinin kesimiyle işlenmesi arasındaki sürede, bekleme nedeniyle bozulmasına, değer kaybetmesine meydan vermeden ürünlerin tüketim merkezlerine kısa sürede, kaliteli ve taze olarak ulaşmaları sağlanmaktadır. Bu durum ile ürünlerin satış istif yerlerinde beklemesiyle oluşan çatlama, çürüme, esmerleşme gibi olumsuzlukların ortadan kaldırılmasını sağlamıştır. Ayrıca, orman işletmelerini ikinci bir külfete sokan satış depolarında tekrarlanan depolama, yükleme, boşaltma, istif ve tasnif işlerinin ortadan kalkması sağlanmaktadır. Bunları takiben son yıllarda ekonomik gerekçelerle azaltılmasına gidilen orman depolarının daha da azaltılacağı görülmektedir.

Ormancılık örgütü yöneticilerinin % 55.6'sı tam katılım ve % 27.8'i kısmi katılımı ile dikili ağaç satışının “Piyasa isteklerine uygun taze mal arzı sağlamak” olduğu görüşünü beyan ederlerken, odun kökenli ürün işleyicilerine “Piyasaya istenilen ebatta ve kalitede ürün arzı sağlama” sorusu sorulduğunda, katılımcıların % 50'si bu görüşe tam katıldıklarını, % 20.8'i ise kısmen katıldığını belirtmiştir. Bu anket sonuçlarından ormancılık örgütü ile odun kökenli ürün işleyicilerinin görüşlerinin örtüştüğü söylenebilir.

Şöyle ki, dikili satışla piyasa taleplerine uygun orman ürünlerinin cinsi, boyutu ve görünüş özellikleri bakımından alıcıların isteklerine uygun olarak istenilen boy ve ebatla ürün elde edilmektedir.

“Sosyal baskılı sahalarda üretimi verilmesi” yargısına katılımcıların % 25’i tam katılım, % 36.1’i ise kısmen katılmaktadır. Bunun nedeni, Çalışma bölgesinin faaliyet gösterdiği ormanlık alanın toplamı 523 523 ha olup bunun 220 080 ha’ ında (% 42) sosyal baskı (Mazlum ve ark., 1997) söz konusudur. Her ne kadar 6521 sayılı dikili ağaç satışı tamiminde “sosyal probleme konu olabilecek sahalarda dikili ağaç satışı yapılmasından kaçınılacaktır” diye yazılmışsa da Orman Genel Müdürlüğü’nün 2008 yılında Orman Bölge Müdürlüklerine gönderdiği yazıda “ Gerek açık artırmalı gerekse tahsisen yapılan dikili ağaç satışlarına önem ve hız verilecek, bu yolla tüm üretim ödeneklerinden tasarruf sağlanacaktır” denilmektedir.

“Odun kökenli ürün işleyicilerinin ormanlardan yararlanma isteği” yargısına katılımcıların % 13.9’u “tam katılım” göstermekte, % 19.4’ü ise “kısmi katılım” göstermektedir. Ancak, büyük miktarlarda üretim işlerinin sayılı kişiler tarafından yapılıyor olması ormancılık açısından düşündürücüdür. Çalışılan birim (orman işletme müdürü, müdür yardımcısı ve işletme şefi) açısından sorulara verilen cevaplara istatistikî olarak bakıldığında; Tablo 6, 7, 8, 9, 10’da verilen çalışılan birim bazında görüşlerde önemli bir farklılık göze çarpmamaktadır.

Araştırma alanı olan Trabzon Orman Bölge Müdürlüğündeki 31. madde orman köylülerine 380 adet anket uygulanmıştır. Orman köylülerinin genel bilgilerine bakıldığında, anket yapılan katılımcıların şehir, yaş ve öğrenim düzeylerinin homojen dağılıp dağılmadığına bakmak için Ki-Kare homojenlik testi yapılmış ve verilerin homojen bir şekilde dağıldıkları görülmüştür. Orman köylülerinin gelirleri ülke ortalamasının oldukça altındadır. Araştırma alanında yapılan çalışmalar sonucunda orman köylülerinin gelirleri çoğunlukla hane başına yıllık 3000 TL-11000 TL arasında yığılma olmaktadır. Bu köylülerin % 68.9’u yılın her zamanı köyde ikamet etmektedir. Yapılan ormancılık faaliyetlerinden herhangi birinde çalışanlar % 48.2 olmaktadır. Ormancılık faaliyeti olarak en çok % 36.1 ile dikili satış yapılmakta, % 35.6 ile üretim işçiliği, % 17.5 ile üretim işçiliği- dikili satış yapılmaktadır. Görüldüğü üzere, orman köylülerinin % 17.5’i hem devletin işinde çalışırken, hem de kendi işinde çalışmaktadır.

Orman köylülerinin % 74.5’i dikili satışın ne olduğunu farklı bakış açısıyla da olsa bilmektedir. % 25.5’lik kısım ise dikili satışı ya hiç duymamış ya da duymuş ama ne

olduğunu bilmemektedir. Geçmişte çıkan yasa, tamimlerden orman köylülerinin haberi olmamaktaydı. Günümüzde ormanla ilgili düzenlemelerin orman köylülerince bilinmesi olumlu bir gelişmedir. Orman köylülerine dikili satışın ne olduğunu anlatır mısınız sorusuna köylülerin verdikleri cevaplar aktarılacak olursa, Akçaabat'taki bir köylü "Çeşitli sebeplerle kurumuş, kırılmış ağaçların köylünün ihtiyacına göre damgalanmasıdır" sözü orman köylülerine verilen ağaçların genellikle böcek tahribatı görmüş, kalitesiz ağaçlar olduğu anlaşılmaktadır. Maçka'da bir köylü ise "bir köylünün yararlandığı, fakat diğer köylülerin yararlanamadığı bir üretim şeklidir" , Torul'da bir köylü ise "zenginlerin alıp satabildiği bir üretim şeklidir" sözü orman köylülerinin gelirleriyle alakalı olmaktadır. Şalpazarı'nda bir köylü "Devletin kendi yaptığı işi üzerinden atıp, köylüye vermesidir" başka bir köylü ise "köylünün devlet tarafından dolandırılmasıdır" sözleri dikili satışın farklı yorumları olmaktadır.

Çalışma alanındaki 380 orman köylüsünün % 36'sı dikili satışı almıştır. Başvurma amaçları da % 40.2 oranıyla gelir elde etmek olmaktadır. Bu beklenen bir durumdur. % 22.5'i hem gelir elde etmek hem de yakacak ihtiyacı karşılamak amacıyla almıştır. % 18.6'sı ise hem yakacak hem de yapacak ihtiyacı karşılamak amacıyla dikili satışı almıştır. Gelir ile dikili satışa başvurma arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Ki-kare testi yapılmıştır. Analiz sonucunda gelir ile dikili satışa başvurma arasında istatistiksel anlamda bir ilişki yoktur. Köyde bulunma süresi ile dikili satış arasındaki ilişki Ki-kare Bağımsızlık analizi ile incelendiğinde köyde bulunma süresi ile dikili satışın bilinmesi arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Analize göre köyde devamlı bulunanların köyde daha az bulunanlara göre dikili satışı daha çok bildiği söylenebilir. Yıl boyunca köyde kalmayanlar dikili satışı almada zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Tahsisli dikili satışı alacak olan gerçek kişi köyde oturan ve o köy nüfusuna kayıtlı olanlara verilmektedir. Köyde iş imkanları az olduğu için ilçe veya il'e göç eden aile köye gittiğinde dikili satışı almada problemlerle karşılaşmaktadır. Bu nedenle de yıl boyunca köyde oturmayanların tahsisli dikili satışa başvuruları az olmaktadır.

Araştırmanın anket sonuçlarına göre, ormancılık örgütü yöneticilerinin, orman işletmelerinin karşılaştıkları sorunlarda "Odun kökenli ürün işleyicilerin / Köylü/ Kooperatiflerin zamanında ormandan çıkamaması" sorunu % 8.3 ile asla yaşanmadığını ifade etmekte, geri kalan % 91.7'lik kısım ise sıklık derecesine göre bu sorunla karşılaşmaktadır. Odun kökenli ürün işleyicilerinin % 25'i zamanın kısa olması sorunuyla asla karşılaşmadıklarını, geri kalan % 75'lik kısım ise sıklık derecesine göre bu sorunla

karşılaşmaktadırlar. Kooperatiflerin % 42.8'i dikili satışta zamanın kısa olduğunu ifade etmektedir. Üç anket grubunun verdikleri cevap karşılaştırıldığında dikili satışlarda kesme-sürütme- bölmelendirme, taşıma ve özellikle pazarlama periyodunda zamanın kısa olması görüşü ormancılık örgütü, odun kökenli orman ürünü işleyicileri ve kooperatifler için ortak görüştür. Bu ortak görüşte, Doğu Karadeniz Bölgesinin coğrafi yapısı, hava şartları nedeniyle her gün arazide çalışılmasının güç olması etken olduğu söylenebilir. Üç grubunda bundan sıkıntılı olması tamimde süre ile değişiklik yapılmasını göz önüne getirmektedir.

Ormancılık örgütü yöneticilerinin “Verim yüzdesinin yüksek hesaplanması” sorusuna % 19.4 ile asla böyle bir sorunla karşılaşmadıklarını, % 50'si seyrek olarak bu sorunla karşılaşmaktadır. Odun kökenli ürün işleyicilerin % 62.5'i verim yüzdesinden memnun olmadıklarını, % 12.5'i ise verim yüzdesinden hiç memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Neden memnun olmadıkları sorulunca, odun kökenli ürün işleyicilerin % 44.8'i “ Seçilen ağaçlar verim yüzdesini yansıtmamakta” derken, % 33.3'ü “Orman işletmesi verim yüzdesini doğru hesap edememekte” demektedir. Kooperatif yöneticilerinin ise % 42.8'i verim yüzdesinde memnun olmadıklarını, bu sorun ise “seçilen ağaçlar verim yüzdesini yansıtmamakta” ve “Arazi şartları nedeniyle bölmeçiğin genel değer kaybı dikkate alınmamakta” ifadesini kullanmışlardır.

Anket yapılan grupların verim yüzdesiyle ilgili verdikleri cevaplara bakılırsa, ormancılık örgütü ile diğer gruplar arasında bir zıtlık söz konusudur. Ormancılık örgütünün olumlu, diğer grupların bu konuda olumsuz değerlendirme yapması, dikili satışların işletme müdürlüklerinde daha yeni uygulanıyor olması ile ilişkili olabilir. Bunu takiben, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olarak ormanlarda bulunan kırılmış, kurumuş vb. olağandışı üretime konu ağaçların ihalesi yapılırken ağacın içine bakılmadığı için verim yüzdesi yüksek hesaplanmış olabilir. Ayrıca verim yüzdesi ile bir başka sorun ise 6521 sayılı dikili ağaç satışı tamiminde üretime verilen alanlardan ” Elde edilen ürünlerin dikili satışa konu damgalı ağaçlardan elde edildiği, herhangi bir usulsüzlük olmadığı sonucuna varılırsa bu durum tutanakla tespit edilerek, ayrıca bedel talep edilmeksizin satın alan tarafından nakline izin verilmekte, aksi durumda suça konu emvale el konularak yasal gereği yapılacaktır” denilmektedir. Ancak, uygulama sırasında hesaplanandan az emval çıktığı zaman orman işletmesi bu açığı kapatmamaktadır. Bu nedenledir ki, odun kökenli ürün işleyicileri ve kooperatifler “ürün miktarı kadar para alınmıyor” demekten geri durmamaktadırlar. Uygulamanın böyle olması odun kökenli ürün işleyicileri ile orman

işletmesi arasındaki ilişkileri zedelemektedir. Verim yüzdesinin doğru hesaplanması bu açıdan çok önemli olup, hiçbir tarafı mağdur etmemelidir.

Anket verilerine göre, “Sigortanın ödenmesinde zorluklar yaşanmakta mıdır” sorusuna ormancılık örgütü yöneticilerinin % 14.4’ü asla, % 22.2’si seyrek, % 19.4’ü her zaman, % 30.6’sı genellikle değerlendirmesini yapmışlardır. Bu sonuçlara göre orman işletmesi yöneticileri sigorta sorunu ile karşılaşmaktadır. Odun kökenli ürün işleyicilerine soru açık uçlu olarak sorulmuştur. Odun kökenli ürün işleyicileri çalıştırdıkları orman işçilerini çalışma günü kadar sigortalı yapmak zorunluluğu vardır. Doğu Karadeniz Bölgesinin coğrafi yapısı ve hava şartları nedeniyle orman işçilerinin her gün çalışması mümkün olmamaktadır. Bir aylık dönemde orman işçileri ara ara çalışabilmektedir. Haftalık sigorta yapmak odun kökenli ürün işleyicileri açısından zor olduğundan üretim bitip, alan kapanacağı zaman sigortadan teminat alamamaktadırlar. Orman köylüleri sigorta ile uğraşmak istememektedir. Bunlardan farklı olarak istihdamdaki sigorta durumunu bakacak olursak, açık artırmalı dikili satışlarda ve tahsisli dikili satışlarda üretimde çalışacak olan orman köylüsü sigorta edilmektedir. Kooperatiflerin tahsisli dikili satışlarında üretim işçiliğinin kooperatif üyelerince yapılacağına duyurulması halinde sorumlulukları kendilerine ait olmak üzere, Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirimde bulunulmayacağını dikili ağaç satışı tamimi açıklamaktadır.

“Üretimin köylüler arasında paylaştırılmasında” sorunlarla karşılaşılıyor mu sorusuna ormancılık örgütü yöneticilerinin % 41.7’si “seyrek” ve % 13.9’u “bazen” köylüler arasında üretimin paylaştırılmasında sorun çıkabilmekte demektedirler. 6521 sayılı dikili satış tamiminde iş gücü miktarı göz önüne alınarak kura ile tespit edilecek ifadesi yer almaktadır. Orman işletmeleri talebin çok, üretime verilecek alanın az olması durumunda, üretim alanı köy muhtarına vermektedir. Köy muhtarları da köylülerin talebi varsa üretim alanını, çoğunlukla köylüler arasında paylaşırma yoluna gitmektedirler. Ancak, köylüler bu durumu her zaman aynı anlayışla karşılamamaktadırlar. Köylüler “Dikili satış hep muhtarlara veriliyor, üretimi yapıp kar ediyorlar” demekten geri durmamaktadırlar.

“Dikili ağaç satışında teknik donanım yetersizliğiyle karşılaşılıyor mu” sorusuna kooperatiflerin % 42.9’u teknik donanım yetersizliğiyle karşılaştıklarını belirtirken, % 57.1’i ise bu sorun ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Odun kökenli ürün işleyicilerinin % 62.5’i asla bu sorunla karşılaşmadıklarını ifade etmektedirler. Odun kökenli ürün işleyicilerinin belli bir alt yapılarının olduğu bu cevaptan anlaşılabilir.

Kooperatifler üretimi yapıp bitirdikleri zaman orman işletmelerinden gerekli teknik donanım için yardım almaktadırlar. Orman işletmelerinin sınırlı kaynaklarına talep fazla olunca kooperatif ve köylüler üretimlerini bitirip, ürünlerin nakillerini yapmak için sıkıntı yaşamakta ve üretim alanının orman işletmesine geri teslimi konusunda gecikebilmektedirler.

Anket sonuçlarına göre dikili ağaç satışı “İş yoğunluğunu azaltmakta” önermesine orman işletme yöneticilerinin % 44.3’ü “tam katılım” göstermekte, % 38.9’u ise “kısmen katılım” göstermektedir. İş yoğunluğunun azalmasından kasıt, üretim işleriyle ilgili kesme-sürütme- bölmelendirme- taşıma işlerinin başkasının sorumluluğu altına girmesi nedeniyledir. Üretimi alan kişinin niyeti ormanların korunmasında dikili satışlarda çok önemli olmaktadır. Farklı bölmelerde üretilen ürünler ve üretimin yapıldığı alan kontrol edildikten sonra ürünler için nakliye tezkeresi kesilmektedir. Bu nedenle farklı bölmelerde aynı anda nakliye tezkeresi kesmesi gereken muhafaza memuruna olan ihtiyaç daha da artmaktadır.

Anket çalışmasına göre dikili ağaç satışlarında “Pazarlama sorunu çözümlenmekte” yargısına ormancılık örgütü yöneticilerinin % 55.6’sı “tam katılım” göstermektedirler. 6521 sayılı dikili ağaç satışı tamiminde de bu görüşe yer verilmiştir. Yapılan görüşmelerde çoğu kişi pazarlama sorunu çözümlenmekte görüşünü bildirmişlerdir. Orman Genel Müdürlüğü’nün geleneksel üretim metodunda vergi, fon ve birçok tahsis taşıyan kamu kurumu olması nedeniyle birçok sorunlarla karşılaşırken, dikili satışta bu sorunlar ortadan kalmaktadır. Şöyle ki, geleneksel üretim metodunda önce üretim yapıp sonra pazarlanmaktadır. Odun hammaddesi pazarlanıncaya kadar da kalite kayıplarına uğramakta, istenilen fiyattan satılamamaktadır. Dikili satışlarda odun hammaddesine önce alıcı bulunmakta, sonra alıcı tarafından üretim yapılmaktadır. Ayrıca, Dikili satışla üretim-pazarlama periyodu kısalmaktadır.

Orman köylüsü açısından bakıldığında, orman köylüleri pazarlama konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü’nde çoğunlukla üretime verilen ağaçların kurumuş, kırılmış vb. olağandışı üretime konu olması ve orman köylüsünün pazarlama becerisi olmaması nedeniyledir. Kalite ve kantite bakımından düşük odun hammaddesine, piyasada alıcı kitlesi bulmakta zorlanmaktadır. Odun kökenli ürün işleyicileri açısından bakıldığında ise, bu kişiler ya kendi atölye, fabrikasında ürünleri kullanmakta ya da ürünleri nihai tüketicilere pazarlamaktadırlar. Bir başka sorun ise, odun kökenli ürün işleyicilerinin orman köylülerinden yakınmasıdır. Şöyle ki, Orman köylüleri

tahsisli dikili satışta ürettikleri ürünleri piyasaya odun kökenli ürün işleyicilerin satacağı fiyattan daha düşük bir fiyattan satmaktadırlar. Bu nedenle, odun kökenli ürün işleyicileri orman köylülerinin piyasadaki rekabet ortamını engelledikleri görüşündedirler. Sosyal baskılı alanlarda ise pazarlamadan ziyade orman emvali köyün içinde değerlendirilmekte, artan kısım varsa şehirdeki keresteci, marangoz ve odunculara satılmaktadır. Kooperatifler ürettiği odun hammaddesini kerestecilere, marangozlara, müteahhitlere ve orman köylülerine pazarlamaktadırlar. Kooperatifler dikili satışı almadan önce alıcısını bulmaya çalışmakta sonra dikili satışa başvuru yapmaktadırlar.

Araştırma alanında “Dikili ağaç satışı uygulaması ile orman köylülerine yeni iş imkânları açılmaktadır” önermesine, ormancılık örgütü yöneticilerinin % 30’u “tam katılım”, % 25’i “kısmen katıldığını” ifade etmiştir. Ormancılık örgütü yöneticilerinin görüşleri arasında ağırlıklı bir oran bulunmamasına rağmen, bir kısmı da olsa dikili satışın, dikili satışı alan orman köylülerine yeni bir iş alanı açmış olduğuna inanmaktadır. Şöyle ki, Köyde çalışmadan oturan insanlar için bir gelir kapısı olabilecektir. Tahsisli dikili satışı alan orman köylüsü üretimde komşusundan yardım isteyecek, komşusunun araç gerecini kullanacak bir şekilde gelir yine köy içinde kalacaktır. Odun kökenli ürün işleyicilerin yapması durumunda ise kimi zaman kendi işçilerini getirerek, kendi araç gerecini kullanacaktır. Bunun orman köylüsüne hiçbir faydası olmayacaktır. Çalışılan birimce bu görüş istatistikî olarak değerlendirildiğinde, orman işletme müdürü, müdür yardımcısı ve şefin görüşlerinde farklılık görülmektedir. Bu farklılık ise istatistikî olarak bakıldığında işletme müdürü ve müdür yardımcısının görüşlerinden kaynaklanmaktadır. İşletme müdürleri bu görüş için kararsız kalmakta, müdür yardımcıları ise bu görüşü reddetmektedirler.

Dikili satış, orman köylülerinin gelirlerini artırır mı sorusuna köylülerin % 49.1’i artırır, % 50.9’u artırmaz demektedirler. Orman köylülerinin % 36’sı dikili satışa başvurmuş, % 64’ü ise başvuruda bulunmamıştır. Başkasının yaptığı dikili satıştan ürün alanlar % 21.2 olmakta, ürün almayanlar ise % 78.8 olmaktadır. Bu verilere bakınca, dikili satışın orman köylülerinin gelirlerini artırma konusunda net bir değerlendirme yapılması doğru olmayacaktır. Ancak, dikili satışa başvuru yapmayanların bir kısmının da dikili satışın orman köylülerinin gelirlerini artırdığını söylediğini görebiliriz. Bu soruya bir açıklık getirebilmek için üretim metotlarını birbiriyle mukayese etmek en doğru olacaktır. Çalışma alanında elde edilen bilgilere göre, orman köylülerinin dikili satış hakkındaki ağırlıklı görüşü “işçiliğinden kazanmaktayız” olmaktadır. Ayrıca, dikili satışta bireysel

çalışıldığı için bu satış hakkında bir genelleme yapılması zordur. Şöyle ki, Dikili satışı alan orman köylüsü/ kooperatif/ odun kökenli ürün işleyicileri ağacın tamamını satın almakta, ağacın tamamını istediği şekilde kullanabilme hakkına sahip olmaktadır. Diğer köylüler bu üretim alanından ancak alıcısı izin verirse yarar sağlayabilmektedir. Dikili satış odun kökenli ürün işleyicilerine verildiğinde ise, birkaç orman işçisiyle kimi zaman da kendi işçileriyle, kendi teknik ekipmanı ile üretim yapmaktadırlar. Orman işçisinin köyden alınması dışında köye hiçbir katkı sağlamamaktadır. Oysa geleneksel üretim metodunda orman işletmeleri 10–15 tane orman işçisini çalıştırmakta, ağacın üretim artıklarını da orman köylüsü sahiplenmektedir. Orman köylülerinin ortak olduğu fikir ise dikili satışı kim yapıyorsa onun gelirlerini artırmaktadır.

Bu konuya başka bir açıdan bakıldığında ise, orman köylüsü, dikili satışı üretimini almak istediğinde nakit sıkıntısı yaşamaktadır. Bu durum orman köylülerini farklı alanlar içine sürüklemektedir. Tam bu evrede keresteci, marangoz, müteahhit ve oduncular devreye girmektedir. Bu şahıslar, orman köylülerine gerekli olan parayı vermekte, orman köylüleri de üretim işi bitince hazırladığı orman ürünlerini para aldığı kişiye teslim etmektedir. Bu durum sonucunda orman köylüsü odun kökenli ürün işleyicilerinin eline bırakılmaktadır.

Anket verilerine göre “İşletmelerce yapılan üretim daha karlıdır” sorusuna orman işletmesi yöneticilerinin % 77.9’u bu görüşe katılmadıklarını, “Dikili satışla yapılan üretim daha karlıdır” önermesine katılımcıların % 72.3’ü bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir. Rize ve Sürmene orman işletme müdürlüğü 2004 yılında dikili satışa geçmiş ve yıllık bütün üretimini dikili satış ile yapmaya başlamıştır. Rize ve Sürmene işletme müdürlükleri 2007 yılı gelir- gider tablosuna bakıldığında, iki işletme müdürlüğünün de gelirlerinin arttığı görülmektedir. Orman Genel Müdürlüğü verilerine bakıldığında ise 2003- 2008 yılları arasında gelir- gider dağılımında gelirlerin nispeten daha yüksek olduğu görülebilir.

Ormancılık örgütü yöneticilerinin % 72’si dikili satış uygulamasının devam ettirilmesi görüşündedir. Dikili satış hakkında ormancılık örgütü yöneticilerinin tavrı genellikle olumlu yöndedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, OGM’ nin “ Her işletme müdürlüğünde dikili satışların artırılmasına önem ve hız verilecek” yazısının da bunda etkisi olabilmektedir. Çalışılan birime göre bu görüş istatistikî olarak değerlendirildiğinde, müdür, müdür yardımcısı ve şefin görüşlerinde bir farklılık görülmemektedir. Katılımcıların % 19.4’ünün dikili satış yönteminin orman işletmeleri açısından sakıncalı olduğunu, % 36.1’i ise kısmen sakıncalı olduğu görüşündedir. Şöyle ki, sosyal baskılı

alanlarda üretimin yapılıp yapılmaması, dikili satışın işletmelerde yeni uygulanmaya başlaması ve uygulamanın nasıl yürütüleceği konusundaki tedirginlikler, aynı zamanda, ormanların korunması ve denetlenmesinde zorlukların yaşanabileceği, dikili satışların orman işletmeleri açısından olumsuzluklar ortaya çıkarması olasıdır. Ormancılık örgütü yöneticilerinin % 55.6'sı dikili satış tamiminde değişiklik yapılmasını istemektedirler. Yöneticilerin değişiklik önerisi, odun kökenli ürün işleyicileri, kooperatif ve orman köylülerinin yaptıkları dikili satışın üretim süresi ile ilgili olmaktadır. Çoğunluk, sürenin Doğu Karadeniz Bölgesinde yetersiz olduğu görüşündedir. Aynı zamanda, kurumuş, kırılmış olağandışı üretimlerin olduğu alanlarda dikili satışa verilme süresi uzun olmaktadır.

Orman köylülerinin % 78.9'u köylerinde odun kökenli ürün işleyicilerinin üretim yapmasını istememekte, % 14.2'si köylerinde odun kökenli ürün işleyicilerinin üretim yapabileceğini ifade etmiştir. Neden üretim yapmasını istemedikleri üç başlık altında toplanabilir. Birincisi, orman köylüleri oturdukları yerlerin kullanım haklarının onların olduğunu ifade etmektedirler. Düzköy'de bir orman köylüsünün söylediği gibi “ 150–200 yıldır buralarda yaşıyoruz. Koruduğumuz yerler orman oluyor. Yabancılar gelecek ormanı kesecek. Biz buna müsaade etmeyiz”, Düzköy'lü başka bir dede ise “Ninem ormanlarımıza yabancı birinin girdiğini görseydi, bizi sopayla kovalardı” söylemleri daha çok sosyal baskılı alanlarda yaygın olmaktadır. İkinci olarak ise, özel şahısların ormanları tahrip edeceğine inanılmaktadır. Orman köylüleri çoğu zaman ” Yasal olmayan kesim yaparsan gelirini artırırın” olmaktadır. Bu görüş kimi zaman doğru olabilmektedir. Kimi zaman da orman köylülerinin çekememezliğinden kaynaklanmaktadır. Üçüncü olarak ise, odun kökenli ürün işleyicilerinin gelirlerini ve yaşamlarını etkileyeceklerine inanılmaktadır. Tonya'daki bir köylü “Odun kökenli ürün işleyicisi gelse bize iş kalmaz” derken, Düzköy'lü başka bir köylü ise ”Kapının önündeki ormana yabancı insanlar gelirse, ben nasıl yaşamımı devam ettirebilirim” demektedir.

Orman köylüsünün kendi köyünden veya civar köylerden açık artırmalı dikili satış alanlarla, şehirden veya farklı bir yerden gelen kişilere (tez kapsamında hepsi odun kökenli ürün işleyicisi olmakta) tepkileri farklı olmaktadır. Odun kökenli ürün işleyicilere köylülerin yaptığınız üretime karşı olumsuz tavırları olmakta mıdır sorusuna katılımcıların % 33.3'ü “asla” olmadığını, % 33.3'ü “her zaman” olduğunu, % 16.7'si “bazen” ve % 12.5 ise “genellikle” bu sorunla karşılaştığını ifade etmektedirler. Odun kökenli ürün işleyicilerinin % 45.8'i dikili satış aldığı köyde ikamet etmekte, % 33.3'ü ihaleyi aldığı

şehirde ikamet etmekte, % 20.8'i ise farklı bir şehirde ikamet etmektedirler. Anket verilerinden kesin bir değerlendirme yapılamamasına rağmen, orman köylülerinin odun kökenli ürün işleyicilerini kendi köylerinden, çevre köylerden veya şehirden olmalarına göre farklı değerlendirebilmektedirler.

Çalışma alanının toplam ormanlık alanının % 42'sini sosyal baskılı alanlar oluşturmaktadır (Mazlum ve ark, 1997). “Sınır ihtilaflarının olduğu yerlerde dikili satışı kimler almakta” sorusuna orman işletmesi yöneticilerinin % 38.9'u odun kökenli ürün işleyicileri almakta, % 33.3'ünde ise üretim yapılmamakta, % 19.4'ünde köy tüzel kişilikleri almaktadır. Köy içindeki ihtilaflarda ise % 30.6'sını köy tüzel kişiliği almakta, % 25'inde üretim yapılmamakta, % 19.4'ünde kooperatif ve % 19.4'ünde ise odun kökenli ürün işleyicileri almaktadır. İhtilafli sahalarda odun kökenli ürün işleyicilerin, köylülerin ve kooperatiflerin dikili satış üretiminde bulunması, sosyal baskılı alanların çözümlenmesine bir ışık oluşturabilmektedir. Araştırma alanı içerisinde bazı köylerde daha önce hiç üretim yapılamazken, dikili satıştan sonra giderek bu alanlar üretime verilmeye başlanmıştır. Şöyle ki, Trabzon'da sosyal baskılı ormanların bulunduğu bir belde, işletme şefi ormanlardaki böcek tahribatını neden göstererek ormanlarda üretim yapılmazsa “böcekler ormanları bitirecek” diye muhtarlardan birini ikna etmiştir. Muhtar, hem çeşitli sebeplerle kurumuş, kırılmış ağaçların ortadan kalkması hem de köylülerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla dikili satışa talip olmaktadır. Köylüye çevre köye yakın ormanlardan bir üretim alanı gösterilir. Çevre köyün muhtarı da olanları duyunca, köylüsünü ikna ederek diğer köyün yakınlarındaki ormandan bir üretim alanı da kendi köylüsü verilir. Daha sonra muhtarlar bir araya gelerek kendi köylerine yakın yerlerdeki ormanlardan üretim alanı istediklerini işletme şefliğine bildirirler. Böylelikle, bu olay köylerin etrafında kalan ormanların, köylülerce sınırlarının belli olmasıyla köyler arasındaki sınır tartışmaları bitmiştir.. Yalnız, burada “böcek tahribatının” etkisi göz ardı edilmemelidir. Bu köylerde dikili satış köylünün ihtiyacı için alınmaktadır. Köyün ve köylünün ihtiyaçları karşılandıktan sonra arta kalan ürünler Trabzon'da odunculara satılmaktadır. Başka bir örnek vermek gerekirse, Kastamonu ilinin bir beldesinde, 40-50 yıldır üretim yapılmayan bir alanda, işletme şefi ağaçların idare sürelerinin doldurduklarını ve kesilmesinin gerekli olduğu konusunda köylüleri ikna etmiş ve alan açık artırmalı dikili satış yöntemi ile üretime verilmiştir. Bu gelişmelerin orman-halk açısından olumlu gelişmeler olduğu söylenebilir.

Ormancılık örgütü yöneticileri anketine göre, orman köylülerinin % 63.9'u dikili satışın üretim işçiliğini kendileri yapmak istemekte, % 11.1'i dikili satışın üretim işçiliğinin kimin yaptığını önemsememekte ve % 13.9'u ormanlarında dikili satışı istememektedir. Veriler göstermektedir ki, orman köylüleri ormanlardan faydalanmak istemektedirler. Dikili satış üretimini istemeyen az sayıda kişi vardır. Odun kökenli ürün işleyicilerinin dikili satışta çalıştıracak işgücününün % 50'sini çalışmanın yapılacağı köyden temin ederken, % 41.7'si kendi işçilerini kullandığını söylemektedirler. Yukarıdaki verilerden, orman köylülerinin üretimden kazandıkları işçilik gelirleri azalmakta olduğu görülebilir.

Ormancılık örgütü yöneticilerininin % 47.2'si "Dikili ağaç satışının, orman varlığı üzerindeki baskısını azaltmakta, dolayısıyla orman suçlarını da azaltmaktadır" görüşünderken, % 41.7'si ise dikili satışların orman suçları üzerinde etkisi olmadığı cevabını vermiştir. Trabzon Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı işletme şefliklerinin suç zabıt defterlerine bakıldığında, 1998 - 2007 yılları arasında orman suçlarında sürekli bir azalma görülmektedir. Ancak burada olan azalma, orman suçlarında azalma olduğu anlamına gelmemektedir. Anket verilerinde katılımcıların % 47.2'si dikili satışlar ile orman suçlarında azalma olduğunu söylemektedirler. Yetkililer suçlarda azalma olduğunu söylemesine rağmen, suçlardaki bu azalma sadece resmi evraklara işlenen suçların azaldığından ibarettir. Orman suçlarının azalmasında orman köylerinde dışa göç veya suçların yeterince takip edilmemesi, orman suçlarını azaltıcı etkisi olmaktadır. Katılımcıların % 41.7'si ise dikili satışların orman suçları üzerinde etkisi olmadığı görüşündedir. Bu görüş ile orman suçlarıyla dikili satışın bir ilişkisi olmadığı söylenebilir.

Orman işletmesi ile orman köylüsü arasındaki ilişkiler açısından bakıldığında, ormancılık örgütü yöneticilerininin % 33.3'ü orman köylüsü ile orman işletmesi arasındaki ilişkilerde iyileşme olmadığını söylemektedirler. Ormancılık örgütü çalışanlarının bir kısmının verdiği bu cevap beklenen bir durumdur. Bu durum her işletme açısından değişmektedir. Orman işletmeleri ile orman köylüsü ilişkilerinin birden değişmesi söz konusu değildir. % 27.8'i aradaki ilişkilerde iyileşme olduğunu, % 16.7'si ise iki grup arasındaki ilişkilerde oldukça iyileşme olduğunu ifade etmektedirler. Geleneksel üretim metodunda orman işletme şefleri ormanda çalışacak orman işçilerini kendileri bulmak zorundaydılar. Orman köylüsü dikili satışlardan bu yana şefliklere giderek dikili satışı kendisinin yapmasını istemektedir. Ayrıca, üretim işini aldığı bölmeyi hem kendi köylülerinden hem de diğer köylerden korumaktadır. Böylece, orman köylüsünün

ormanlarına daha çok sahip çıkması sağlanmaktadır. Orman işletme şefleri de, ormanları dikili satışı alan orman köylüsünden korumaktadır. Bu satış şekli, orman işletmesinin üretim işlerini de kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle, ormancılık örgütü yöneticilerinin % 27.8'i ilişkilerde iyileşme olduğu ve % 16.7'si de orman köylü ve orman işletmesi arasındaki ilişkilerde oldukça iyileşme olduğunu ifade etmişlerdir. Orman işletmeleri yöneticilerinin çalıştıkları birime göre dikili ağaç satışın orman köylüleri üzerinde etkisine istatistiksel anlamda bakıldığında bir ilişki bulunamamıştır. Orman işletme müdürü, müdür yardımcısı ve şefin görüşlerinde bir farklılık bulunmamaktadır.

Ormancılık örgütü yöneticileri dikili satışı yapma tercihinin % 55.6 ile orman köylülerini, % 30.6 ile odun kökenli ürün işleyicileri ve % 11.1 ile kooperatiflerin yapmasını istemektedirler. Orman işletmesi yöneticilerinin dikili satışı orman köylülerinin yapmasını isteme nedenleri özetlenirse, tahsisli dikili satışın orman işletmesi ile orman köylüleri arasındaki ilişkinin düzenlenmesine yardımcı olması, orman köylüsünün ormandan faydalanmasını ve usulsüzlüklerin önüne geçilmesi, orman köylülerinin ormanlarına daha iyi sahip çıkarak orman yangınları, usulsüz faydalanma ve kaçakçılığa karşı ormanları (OGM, 1998) daha iyi koruyacakları, her zaman orman köylüsünün ekonomik durumunun düzeltilmesi ve ormanı koruma isteklerinin artırılması, kendilerinin üretimi yapmalarıyla bu durum en üst seviyede olmaktadır. Orman işletmesinin dikili satışın odun kökenli ürün işleyicileri tarafından yapılma istemleri özetlenirse, özel şahısların para, personel, araç-gereç, pazarlama, işi takip etme yeterliliği ve sorunlara çözüm yönüyle eğilimlerinin olumlu oluşundan dolayı odun kökenli ürün işleyicileri tercih edilmektedir. Orman işletmelerinin dikili satışları kooperatiflerce yapılma istemleri özetlenirse, orman işletmeleri, tüzel kişilik olan kooperatiflerle resmi işlemleri daha rahat ve kısa sürede çözmektedir. Kooperatifler, hem özel şahıslar gibi titiz çalışmakta, hem de orman köylüsünü işin dışında bırakmamaktadır.

Ormancılık örgütü yöneticilerinin, işletmeleri açısından dikili satış yöntemlerinin % 44.4'ü hem tahsisli hem de açık artırmalı yöntemin iyi olduğunu, % 30.6'sı açık artırmalı dikili satışın iyi olduğunu, % 16.7'si tahsisli dikili satışın iyi olduğunu, % 8.3'ü ise hiçbirinin iyi olmadığını ifade etmiştir. Nedenleri sorulduğunda, % 44.4 ile bir yöntemin uygulanmadığı yerde diğer yöntem kullanılarak birbirinin tamamlayıcısı olduğu görüşündedirler. Şöyle ki, blok sahalarda ve makineli çalışma gerektiren sahalarda açık artırmalı dikili satış uygun olup, damga miktarının az olduğu, sosyal problemlerli sahalarda tahsisli dikili satış tercih edilmesi uygun olmaktadır. Açık artırmalı dikili satışa katılım

sağlandığında emvalin değeri daha gerçeğe yakın oluşabildiğinden, üretim işinde önceliklerinin ortadan kalkması, işletme açısından daha faydalı olabilmektedir. Orman köylüsü ise üretim - pazarlama periyodunda para, donanım ve pazarlama eksikliği nedeniyle idareden yardım istemektedir.

Ormanların işletilmesine ilişkin verilere bakıldığında, ormancılık örgütü yöneticilerinin % 38.9'u dikili satışın yeterli bir uygulama olduğunu, ilerisinin şimdilik düşünülmeceğini ifade ederken, % 27.8'i denetim ve planlamanın orman idaresi tarafından yapılıp süreli olarak ormanların özel sektör tarafından işletilebileceğini, % 13.9'u dikili satışın ormanlara zarar verici bir üretim yöntem olduğundan, normal depo üretim yöntemi devam ettirilmeli fikrini savunmakta, % 11.1'i ise sadece denetlemenin orman idaresinde kalması suretiyle ormanların süreli olarak özel sektör tarafından amenajman planları yapılarak işletilmesi fikrini savunmaktadırlar. Odun kökenli ürün işleyicilerinin % 83.3'ü ormanların kendileri veya başkaları tarafından işletilmesini istemezken, % 16.7'si ise kendilerinin veya başkalarının ormanları işletebileceği görüşüne olumlu yaklaşmaktadır.

Ormancılığımızda bugün yol planları, amenajman planlarının bir kısmı özel kişilerce yapılmaktadır. Dikili Ağaç satışı uygulaması, ormancılığımızda üretim işlerinin özelleştirilmesi olarak düşünülebilir. Katılımcıların "dikili satışların ilerisi düşünülmemelidir" derken, ormancılıkta özelleştirmeyi kastetmektedirler. Rize'de bir odun kökenli ürün işleyicisinin ormanların kısa veya uzun sürelerde işletilmesiyle ilgili olarak "Devlet ormanları denetleyecekse, bizde ormanları işleteceksek anlayamayız" sözlerini söylerken, Trabzon'da orman ürünleri ticarethane sahibi ise "Bize kalsa ormanları sıradan kesip getirin" demektedirler. Bu ve buna benzer görüşler odun kökenli ürün işleyicilerinin uzun veya kısa dönemlerde ormanları işletilmesiyle ilgili görüşlerini ortaya koymaktadır. Gerek ülkemizde ve gerekse dünyada özel sektör kamu sektörüne oranla daha verimli çalışmaktadır. Yakın bir gelecekte, ormancılık sektörüne de şans tanınarak ormancılık firmalarının ülkemiz ormancılık çalışmalarında kaynak israfını önleme ve verimlilikte sağlayacakları artışları özelleştirme çabalarının bir sonucu olarak görmek mümkün olacaktır. Bu noktadan hareketle ormancılık hizmetlerinin özelleştirilmesi uygulamaları genişletilerek devam (Toksoy, 1994) edilmelidir.

Araştırma kapsamında bulunan 17 kooperatif yöneticisiyle görüşme yapılmıştır. Katılımcıların % 41.2'si dikili satışı almakta, % 58.8'i ise almamıştır. Dikili satışı % 17.7'si tercih etmekte, % 82.3'ü tercih etmemektedir. Görüldüğü üzere, dikili satışı alıp,

memnun olmayanların bir kısmı dikili satışı tercih etmediklerini ifade etmektedirler. Katılımcıların % 42.9'u normal üretimin daha avantajlı olması nedeniyle dikili satışı tercih etmemektedir. Orman kanununun 40. maddesi gereği; üretimde çalışan orman kooperatif ve köylülerinin birim fiyat usulüyle yaptıkları üretim- taşıma işleri sonucu 34. madde ile baltalıklardan maliyet bedeliyle yakacak odun satışı, kooperatiflere % 25 tomruk ve sanayi odunu satışı (% 25'ini düşük fiyatla, maliyet bedeli ile veya açık artırmalı satış ortalamasının % 20 altında fiyata) satın alabilme hakları veya bedel farkı ile kooperatif ve köylülere % 10 istihkak fazlalığı (Kaplan, 2005) hakları verilmektedir. Dikili satış uygulamasında bu haklar verilmemektedir. Katılımcıların % 21.4'ü nakit bulmakta sıkıntı çekmekte ve yine % 21.4'ü geleneksel üretim yönteminde pazarlama sorunu ile uğraşılmaması nedeniyle dikili satışı tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

Bölge kooperatifleri dikili satış uygulamasının yaygınlaştırma çalışmalarını endişe ile karşılamaktadır. Zira, kooperatiflerin ihaleye katılmak için teminat göstermede sorunları vardır. Ayrıca, ödeyecek peşin para temininde kaynak bulunamamaktadır. Diğer bir sorun da, elde edilecek ürünlerin pazarlaması konusudur. Kooperatif yöneticilerin çoğu "devlet ürününü satamıyor biz nasıl satabiliriz ki" şeklinde endişelerini dile getirmektedir. Dikili satışın kooperatif dışındakilere yapılması halinde, üretimde çalışma hakkı ortadan kalkmaktadır. Bu durum da kooperatiflerde sızlanmaya neden olmaktadır (Gümüş ve ark, 2002). Katılımcıların normal üretimde yer alan % 25 avantajlı durumunun dikili satışa aktarıldığında % 35.3'ü iyi olacağını, % 23.5'i ise çok iyi olacağı cevabını vermişlerdir. Kooperatiflerin % 25 hakkı bedellerinin ve ödenecek sigorta primlerinin dikili ağaç satışı muhammen bedelleri hesaplanırken de dikkate (Ünal ve Karakaya, 2002) alınmalıdır.

Odun kökenli ürün işleyicilerin yıllık gelirleri % 45.2 ile 20 001–60000 TL gelir içerisinde yer almakta, % 33.3'ü ise 140 000 TL'dan fazla gelire sahip olmaktadır. Anket yapılan kişilerin % 73'ü küçük ve büyük ölçekli keresteci, % 26.2'si marangozdur. Odun kökenli ürün işleyicileri odun hammaddesinin % 35.7 ile DOİ- dikili satış ikilisinden, % 21.4'ü DOİ-dikili satış- ithalat üçlüsünden, % 11.9'u dikili satışlardan, % 9.5'i Devlet Orman İşletmelerinin yaptığı ürünlerden sağlamaktadır. Katılımcıların aldıkları ürün miktarlarına bakılacak olursa 47150 m³ ile en fazla ürünü Devlet Orman İşletmelerinden, 36 850 m³ ile ithalat yoluyla, 25170 m³ ile dikili satışlardan elde etmişlerdir. Verilere bakıldığında, katılımcılarının çoğunun devlet orman işletmelerinden ürün aldıkları görülmektedir. Dikili satışlardan alınan ürün miktarı neredeyse, devlet orman işletmelerinde alınan ürünlerin yarısı kadar olmaktadır.

Katılımcılara “Başkasının yaptığı dikili satış uygulamasından odun hammaddesi aldınız mı” sorusuna verilen cevapların % 61.9 ‘u başkasından ürün aldığını, % 38.1’i ise başkasından ürün almadığını belirtmiştir. Başkasından odun hammaddesi aldığını söyleyen 26 kişinin % 42.3’ü orman köylüsünün yapmış olduğu dikili satıştan odun hammaddesi aldığını belirtmiş, % 30.8’i kooperatif- orman köylüsünden aldığını belirterek, % 23’ü sadece kooperatiflerden, % 3.8’i ise kooperatif- müteahhitlerden odun hammaddesi aldığını bilgi olarak vermiştir. Odun kökenli ürün işleyicilerinin köylü ve kooperatiflerden alma sebebi, Devlet Orman İşletmeleri depolarından odun hammaddesi aldığınız zaman vergi, fon masrafı da ödemek zorunda kalıyorken, dikili satışta orman köylüsü ve kooperatiflerden alınan odun hammaddesi orman işletmelerinkinden daha makul bir fiyatta olmaktadır. Ayrıca, bazı orman köylerinin kendi ormanlarında odun kökenli ürün işleyicisini istememesi ve köylülerin odun kökenli ürün işleyicisi ile anlaşıp üretimi yapıp odun kökenli ürün işleyicilerine vermeleri dolayısıyladır. Verilere bakıldığında, Kooperatifler, işletme ile odun kökenli ürün işleyicileri arasında aracı bir kurum olarak köprü görevi görmektedir.

Dikili Satış ihalesine başvuru yaptınız mı sorusuna 24 katılımcının % 57.1’i ihaleye katıldığını, % 42.9’u ise ihaleye katılmadığını belirtmiştir. Neden ihaleye katılmadıkları sorulunca ise, dikili ağaç satışı şartlarının iyi olmadığını, işçi tutmak, sigorta ödemek, gerekli donanımın bulunmaması ve en önemlisi sosyal baskılı sahalarda köylülerle anlaşmazlık yaşanır diye dikili satış ihalesine başvurulmamıştır.

5. ÖNERİLER

Ülkemizde 1996 yılında yürürlüğe giren dikili ağaç satışının bugün itibariyle gelinen durumuna ilişkin bilgiler daha önceki bölümlerde verilmiştir. Seçilen araştırma bölgesinden elde edilen bulgulara dayalı olarak dikili ağaç satışı hakkındaki öneriler aşağıda verilmiştir.

- Kooperatif ve orman köylülerinin mevcut gelir seviyelerinin üstünde bir duruma gelmeleri bakımından yapılacak dikili satışın özendirilmesi amaçlanmalıdır. Kooperatifleri dikili satışa özendirmek amacıyla, açık artırmalı satışlardan ve açık artırmalı dikili satışlardan, köy tüzel kişiliğine ya da orman köyleri kalkındırma kooperatiflerine belirli oranlarda pay verilmesi dikili satışların yaygınlaşmasında olumlu etkisi olacaktır.
- Orman köylülerinin ülkede en düşük gelir grubuna dahil olmaları sebebiyle, dikili satışı almalarına kolaylıklar sağlanmalıdır. Dikili ağaç satışından orman köylülerinin çoğunun yararlanması ve yine orman köylülerinin oduncu, keresteci, müteahhit, marangoz gibi şahıslara bağımlı kalmamaları için, küçük partiler halinde odun hammaddesinin üretimi kendilerine verilmelidir. Böylelikle, orman köylerindeki çoğunluk dikili satışlardan yararlanıp, ister ticaret amaçlı isterse yapacak ve yakacak amaçlı odun hammaddesinden faydalanabilecektir.
- Farklı sahalarda aynı anda devam eden üretimde ölçü, kayıt, takip, kontrol işleri için memur, işçi görevlendirmede sorunları yaşanmaktadır. Dikili satışların sonucunda, odun hammaddesinin üretimi aşamasında yoğun bir kontrol gerekmektedir. Dikili satış yöntemi ile üretilen endüstriyel odun hammaddesi, orman işletmelerince yapılan kontroller sonucunda, nakliye tezkerelerine bağlanarak, istenilen bölgelere nakli sağlanmaktadır. Bu işlemlerin yapılabilmesi için yeterli sayıda orman muhafaza memuruna ihtiyaç olacaktır. Ayrıca, işletme şefliklerinin toplu olarak buldukları yerlerde her işletme şefliğinin tahsisli ve açık artırmalı dikili satış yaptığı düşünülürse, işletme müdürlüğünün muhasebe servislerinde dikili satış evraklarını tamamlamada zorluk çekebilmektedirler. Bu nedenle, orman işletmelerinde yeterli sayıda muhasebe görevlisinin mevcut olması gerekmektedir.

- Dikili satışlarda alandan çıkan ürün miktarı kooperatif ve odun kökenli ürün işleyicisi açısından sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Verim yüzdesinin tespiti, işletme müdür yardımcısı'nın başkanlığında ilgili orman işletme Şefi ve lme kesim görevlisi tarafından ihaleye konu bölme ve blmeikler için ayrı ayrı tespit edilmekte ve hesap Şekli bir tutanakla belgelenmektedir. Bu durum, alıcı ve satıcıyı zarar ettirebileceği gibi, karda ettirebilir. Verim yüzdesinin tespiti ve hesaplanmasında görevlilerin daha güvenilir ölçümler yapmaya dikkat edilmelidir.
- Dikili ağaç satışı tamiminde üretime 60 günlük süre verilmekte ve bunun uzatımı için 30 gün Orman İşletme Müdürlüğünce, 30 günde Orman Bölge Müdürlüğünce olmak üzere iki ay ek süre ile birlikte toplam süre 4 aya çıkmaktadır. Bunun yerine, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi yapısı ve hava Şartları da dikkate alınmak suretiyle dikili kabuklu gövde hacmi ile orantılı olarak, dikili satışta kesme-sürütme- taşıma ve pazarlamada sreler konusunda belli kriterler oluşturulmalıdır.
- Alıcılara yapabileceklerinden veya satabileceklerinden fazla üretim işi verilmemelidir. Bir alıcıya her alışında 500 m³'ten fazla üretim işi verilmemelidir. Rant oluşmaması açısından, büyük miktarlarda üretim işleri aynı kişilere verilmemelidir.
- Dikili satışların devamlı artırılması yanında, açık artırmalı depo satışları devam ettirilmelidir. Şöyle ki, odun kökenli ürün işleyicilerinin dikili satışı yapmadıkları takdirde ürün elde edebilmesine imkan tanınması açısından açık artırmalı satışlara devam edilmelidir.
- Büyük miktarda üretim işini alan odun kökenli ürün işleyicileri üretimini yapacağı ağaçların ücretini orman işletmesine ödediği ve üretim artıklarını orman köylüsüne verme zorunluluğu olmadığı için ormanda atıl olarak kalan üretim artıklarının değerlendirilmesi açısından lif yonga tesisleri kurulması teşvik edilmelidir.
- Doğu Karadeniz bölgesinde yaygın olan olağandışı eta alanlarının üretime verilmesinde ilan süreleri uzun olmaktadır. İlan süreleri daha da kısaltılarak üretime geçilmesi sağlanmalıdır.
- Açık artırmalı dikili satış ihalesine girecek olanların hepsinin Orman Mühendisleri odasından sertifika aldırılarak, dikili satışa katılacak bütün odun kökenli ürün işleyicilerinin bir çatı altında toplanması sağlanabilir.

6. KAYNAKLAR

- Anonim, 1998. Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı, Tahsisli Dikili Ağaç Satışı, Tamim No: 6057, Tasnif No: 1728, Ankara
- Anonim, 2007. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Dikili Ağaç Satışı Tamimi, Tamim No:6521, Ankara
- Anonim, 2008/a. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü, İşletme ve Pazarlama Şube Müdürlüğü Matbu Kayıtları, Trabzon
- Anonim, 2008/b. Çevre ve Orman Bakanlığı, OGM, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü, Suç Zabıt Kayıtları, Trabzon
- Anonim, 2008/c. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, İşletme Pazarlama Kayıtları, Ankara, www.ogm.gov.tr
- Anonim, 2009. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Asli Orman Ürünlerinin Satış Esasları, Tebliğ No:279, Ankara
- Anonim, 2010. Trabzon'un Dikili Satış Hedefi % 80, www.trabzon.obm.ogm.gov.tr.17.02.2021
- Alkan, S., Trabzon İli Orman Köylerinde Kadın ve Orman Kaynakları İlişkisi, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2007, Trabzon
- Alkan, S. ve Toksoy, D.2006. Doğu Karadeniz Bölgesinde Yerel Halkın Ormanların İşletilmesine Karşı Çıkma Nedenlerinin Değerlendirilmesi, Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 26-28 Mayıs 2006, Iğaz, Bildiriler Kitabı
- Ayaz, H., Türkiye Ormancılığında 4785 Sayılı Yasanın Uygulanması ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma, Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği, Doktora Tezi, Trabzon, 2004
- Ayyıldız, H. ve Toksoy, D., 2006. Türkiye'de Devlet Orman İşletmelerinde Pazarlama Anlayışını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Cilt:6 No:2, Gazi Üniversitesi,Orman Fakültesi Dergisi-Kastamonu
- Baş, T. ., 2008. Anket nasıl hazırlanır? Nasıl uygulanır? Nasıl değerlendirilir? Seçkin Yayıncılık, Ankara,
- Bingöl, H. İ., 1990. Geçmişten Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız, Cilt 1, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı, Yayın No:3, Matbaa teknisyenleri Basımevi, İstanbul

- Bozkurt A.Y. ve Göker Y., 1996. Orman Ürünlerinden Faydalanma Ders Kitabı, 2. Baskı, Üniversite Yayın No:3946, Orman Fak. Yayın No:437, İstanbul
- Cin,H., 1978. Tanzimat'tan Sonra Türkiye'de Ormanların Hukuki Rejimi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara
- Counsell, S.,2006. Forest Governance In The Democratic Republic of Congo, http://www.fern.org/media/documents/document_3663_3664.pdf
- Çağlar, Y., 1979. Türkiye'de Ormanlık Politikası (dün), Çağ matbaası,Ankara
- Görecelioğlu, E., 1993. Ord. Prof. Dr. Franz Heske'nin Gözüyle 45 Yıl Önceki Türkiye Ormancılığının Ulusal ve Uluslararası Bakımından Görünüşü, İ.Ü.Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Sayı:3-4, İstanbul
- Daşdemir, İ.,2003 Asli Orman ürünlerinde Fiyat Analizi, Zonguldak Orman Bölge Örneği, ZKÜ Orman Fakültesi, Yayın No 26/12, Bartın
- Diker, M., 1947. Türkiye'de Ormanlık, Dün- Bugün- Yarın, Tarım Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Sayı: 61, Akın Matbaası, Ankara
- Dykstra, D. P., and Heinrich, R., 1997. XXI. Yüzyıla Doğru Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ormanlık Orman Üretimi ve Taşımacılığı; Eski Sorunlar, Yeni Çözümler, XI. Dünya Ormanlık Kongresi Bildirileri, Cilt 3, Antalya
- Erol, S.,1999. Kamu hizmetlerinin Görülmesinde İmtiyaz Yöntemi ve Türkiye Uygulaması, DPT:2487, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Hukuki Tedbirler ve Kurumsal Düzenlemeler Dairesi, Ankara
- Eler, Ü.,2009. Ülkemizde Tarihsel Süreçte Halk-Orman İlişkilerinin Durumu, II.Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, Isparta
- Halinen, M., 2003. Wood Measurement In Finland, www.iagre.org.files.,FEG, Symposium, 2 nd september,2003, Finland
- İnaç, S. ve Eker, Ö., 2005. Amerika, İngiltere ve Türkiye'de Dikili Ağaç Satışının Üretim, Yaban Hayatı ve Koruma Açısından Düşündürdükleri, Orman Mühendisliği Odası, Ankara
- Gaizutis, A., Gaining a Position For Lithuanian Small-Scale Forestry Through Creation Of Marketing, Network For Wood Trade And Services, Lithuania, 2005, <http://www.fao.org>
- Gülen, İ. ve Özdönmez, M.,1981. Türkiye'de Orman ve Ormanlık, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,Seri B, İstanbul
- Günay, T., 2003. Ormancılığımızın Tarihçesine Kısa Bir Bakış,Tarım Orkam-Sen Yayını, Ankara

- Gümüş, C., 2004. Ormancılık politikası, Cilt 1, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon
- Gümüş ve ark., 2002. Trabzon Orman Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Yasal ve Yönetimsel Sorunları, Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu Kastamonu
- Kaplan, E., 2005. Orman Ürünlerinin Değerlendirilmesinde Dikili Ağaç Satışı, 1.Çevre ve Ormancılık Şurası, Cilt 3, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları Antalya
- Karakaya, A., 2006. Dikili Ağaç Satış Yönteminin Değerlendirilmesi, Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kasım, Ankara
- Koç, B., 2005. 1870 Orman Nizamnamesi 'nin Osmanlı Ormancılığına Katkısı Üzerine Bazı Notlar, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/33/269>, Cilt:24 Sayı:37, Ankara
- Mazlum ve ark., 1997. Doğu Karadeniz Bölgesindeki Sosyal Baskılı Ormanlar, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Orman Genel Müdürlüğü, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü, Trabzon
- Miraboğlu, M., 1982. Ormancılığımız, Problemleri ve Çözüm Yolları, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 32, Sayı 1, İstanbul
- Özdamar, K., 1997. SPSS ile Biyoistatistik, Kaan Kitabevi, Eskişehir
- Puwein, W., 2007. Wood Market in Poland Towards Stabilisation “Price Setting Systems in Austria” Poznan, 4th December 2007
- Sağkaya, A., 2006. Koltuk Savaşı, Bürokrat- İş Adamı- Siyasetçi Üçgeni, Ormancılık ve Tabiatı Koruma Vakfı Yayınları
- Ünal, S., Karakaya, A., 2002. Orman Ürünlerinin Üretiminde Dikili Ağaç Satışı ve Uygulamada Kooperatiflerin Yeri, I.Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Kastamonu
- Türker, M. F., 2000. Orman İşletmeciliği Ders Notu, 2. Baskı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Ders Notları 59, Trabzon
- Türker, M. F., 1997. Güz Yarıyılı Seminerleri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Seminer serisi No:3, Trabzon
- Toksoy, D., 1994. Türkiye’de Orman ve Ormancılık Faaliyetlerinin Özelleştirme İmkanları Üzerine Bir Araştırma Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- URL-1, www.tarimziraat.com/tarim_sözlüğü, Tarım ve Ziraat Bilgi Bankası, 2009

URL- 2, Hasan Alkan, orman web.sdu.edu.tr/halkan/ol_pazarlama/pazarlama_sun_u_4.

URL-3, <http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/laatu/roundwood-lithuania.htm>, Roundwood Prices in Lithuania, 21 Ağustos 2009

URL- 4, <http://www.greenpeace.org/usa/assets/binaries/lessons-learned-from-cameroon>
15 February 2007 Forest reform in the DRC: How The World Bank is Failing
To Learn The lessons from Cameroon

URL- 5, [http://tr.wikipedia.org/wiki/ Türkiye'nin coğrafi bölgeleri](http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye'nin_coğrafi_bölgeleri), 16 Aralık 2009

URL- 6, [www.ogm.gov.tr/bilgi/orman_01 htm](http://www.ogm.gov.tr/bilgi/orman_01.htm), 2004 OGM verilerine göre, 2006

URL- 7, [www.tuik.gov.tr/ altkategori/nufus](http://www.tuik.gov.tr/altkategori/nufus). 2008

EK-1: ORMANCILIK ÖRGÜTÜ ÇALIŞANLARINA YÖNELİK ANKET SORULARI

Bu anket formundaki sorulara verdiğiniz cevaplar, KTÜ, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan "Devlet Ormanlarında Yapılan Dikili Ağaç Satışının Paydaşlar Açısından İrdelenmesi" adlı Yüksek Lisans çalışmasına bilgi sağlamak amacıyla kullanılacaktır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar, Yüksek Lisans çalışmasının başarısında etkili olacaktır. Katıldığınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1: GENEL BİLGİLER

1) Anketin Yapıldığı Orman İşletme Müdürlüğü .....

2) Çalıştığınız birim?

A) Orman İşletme Müdürü B) Orman İşletme Müdür yardımcısı C) Orman İşletme şefi

3) Mesleki deneyiminiz .....yıl

BÖLÜM 2: DİKİLİ SATIŞI ALGILAMA VE DİKİLİ SATIŞA BAKIŞ AÇISI

1) Dikili ağaç satışından ne amaçlanmak istendiğini <u>her bir değişkeni</u> tek tek değerlendirerek, size uygun gelenlere (×) işareti koyar mısınız? Değerlendirmede; 1= Tam katılım, 2= Kısmen Katılım, 3= Kararsızım, 4= Kısmen katılmıyorum 5= Tam Red						
No	Değişkenler	Değerlendirme				
		1	2	3	4	5
1)	Devlet Orman İşletmelerinin üretim maliyetlerini azaltması					
2)	İhtilaflı sahalardan veya hiç üretim yapılamayan sahalardan üretime sokulması					
3)	Ürünlerin orman depolarında beklemesinden doğan olumsuz koşulların önlenmesi					
4)	Piyasa isteklerine uygun taze mal arzı sağlamak					
5)	Özel şahısların ormanlardan yararlanmak isteği					
6)	Diğer (Belirtiniz).....					

2) Dikili ağaç satışında aşağıdaki sorunlarla ne derece karşılaştığınızı <u>her bir</u> değişkeni tek tek değerlendirir misiniz? (Size uygun gelen kutucuğa (×) işareti koyunuz) Değerlendirmede; 1= Her zaman, 2= Sıklıkla, 3= Bazen, 4= Seyrek, 5= Asla					
Değişkenler	Değerlendirme				
	1	2	3	4	5
1) Odun kökenli ürün işleyicileri / Köylülerin zamanında ormandan çıkamaması					
2) Odun kökenli ürün işleyicilerin bedel taksitlerinin zamanında yatırmaması					
3) Verim yüzdesinin yüksek hesaplanması					
4) Sigortanın ödenmesinde zorluklar					
5) Üretimin köylüler arasında paylaşılması					
6) Diğer (Belirtiniz).....					

3) Odun üretimini hem işletmelerce hem de dikili ağaç satışıyla üretirseniz bu iki üretim şekli arasındaki kar durumu ne olur?		
Yargılar	Evet	Hayır
1) İşletmelerce yapılan üretim daha karlıdır.		
2) Dikili ağaç satışıyla yapılan üretim daha karlıdır.		
3) Diğer (Belirtiniz)		

4) Dikili satışın işletmeniz açısından ını <u>her bir</u> değişkeni tek tek değerlendirir misiniz? (Size uygun gelen kutucuğa (×) işareti koyunuz) Değerlendirmede; 1=Tam katılım, 2=Kısmen Katılım, 3= Kararsızım, 4=Kısmen katılmıyorum 5= Tam Red					
Değişkenler	Değerlendirme				
	1	2	3	4	5
1) İş yoğunluğunu azaltması					
2) Pazarlama sorununun çözümlenmesi					
3) Orman köylülerine yeni iş imkanları açılmaktadır					
4) Üretime verilmesinde problem yaşanan (Kuru, devrik vb.) alanlarda meydana gelen sorunların ortadan kaldırılması					

5) Uygulanan Dikili Ağaç Satışı yönteminin Orman İşletmesine sağladığı avantaj / dezavantajlarla ilgili <u>her bir</u> yargıyı tek tek değerlendirerek, size uygun gelen kutucuğa(×) işareti koyar mısınız?				
no	Yargılar	Evet	Hayır	Kısmen
1	Sizce, Dikili Satış uygulaması devam ettirilmeli midir?			
2	Orman işletmesi açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmış mıdır?			
3	Uygulamada bulunan "Tamim "den memnun musunuz?			
4	Uygulamada bulunan "Tamim "üzerinde değişiklik yapılmalı mıdır?			

Üstteki soruda “Uygulamada bulunan Tamim üzerinde değişiklik yapılmalıdır” önermesine cevabınız **evet** ise “Tamimde” ne tür değişiklikler yapılmalıdır

BÖLÜM 3: DİKİLİ AĞAÇ SATIŞININ ORMANLAR VE ORMAN KÖYLÜLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ

1) Dikili Ağaç satışı uygulaması orman suçları üzerinde;

- A) Orman varlığı üzerindeki baskısını azaltmakta, dolayısıyla orman suçlarını da azaltmaktadır( )
- B) Ormanları tahrip edenlere özel imkânlar sunması nedeniyle tahriplerin artmasına neden olmaktadır( )
- C) Suçlar üzerinde kayda değer bir etkisi yoktur( )
- D) Diğer (Belirtiniz)

2) Dikili Ağaç satışı uygulaması yürürlüğe konulduğundan bu yana orman köylüleri ile orman işletmeleri arasındaki ilişkiler nasıldır?

- A) Orman köylüsü ile orman işletmesi arasındaki ilişkilerde oldukça iyileşme vardır.( )
- B) Orman köylüsü ile orman işletmesi arasındaki ilişkilerde iyileşme vardır.( )
- C) Orman köylüsü ile orman işletmesi arasındaki ilişkilerde az iyileşme vardır.( )
- D) Orman köylüsü ile orman işletmesi arasındaki ilişkilerde iyileşme yoktur.( )
- E) Kararsızım

3) Dikili satışlarda istihdam (işçi çalıştırılması) açısından yörenizdeki işçilerden ne ölçüde faydalanılıyor?

- A) İşçilerin çok azı köyden temin ediliyor( )
- B) İşçilerin yarısı köyden temin ediliyor( )
- C) İşçilerin tamamı köyden temin ediliyor( )
- D) İşçiler farklı yerlerden getiriliyor( )

4) Dikili Ağaç satış uygulamasının yapılacağı yerdeki orman köylüleri ;

- A) Dikili Satış uygulamasının üretim işçiliğini kendileri yapmak istemekte ( )
- B) Dikili Satış uygulamasında üretim işçiliğini kimin yaptığını önemsememekteler( )
- C) Ormanlarında Dikili Satış uygulamasının yapılmasını istememekteler( )
- D) Diğer(Yazınız)

BÖLÜM 4: DİKİLİ SATIŞ YÖNTEMİNİN UYGULAYICILARI

1) Yörenizde Dikili Ağaç satışı uygulamasına en çok talep kimlerden gelmektedir?

- A)Köylüler( )   B)Müteahhitler( )   C)Kooperatifler( )   D)Diğer(Yazınız)

2) Sınır İhtilaflarının olduğu yerlerde Dikili Ağaç Satışı kime verilmektedir?

- A)Köy tüzel kişiliğine( )   B)Kooperatif( )   C) Müteahhitlere( )   D)Üretim Yapılmamakta ( )
E)Diğer(Yazınız)

3)Köy içindeki ihtilaflarda Dikili Ağaç Satışı üretimi kime verilmektedir?

- A)Köy tüzel kişiliğine( )   B)Kooperatif( )   C) Müteahhitlere( )   D)Üretim Yapılmamakta ( )
E)Diğer(Yazınız)

4) Sizce, İşletmeniz açısından Dikili Ağaç Satışı yöntemlerinden hangisi daha iyidir?

- A)Tahsisli Dikili Satış   B)Açık artırmalı Dikili Satış   C) Her ikisi de   D) Hiçbiri

Neden?.....

5) Dikili Ağaç Satışı üretim işini daha çok kimin yapmasını isterdiniz?

- A)Orman köylüleri( )   B)Kooperatifler( )   C)Müteahhitler( )   D)Diğer(Yazınız)

Neden?.....

6) Aşağıdaki önermelerden hangisine katılırsınız?

- A) ormanlar devlet denetiminde süreli (10-50 yıl) olarak özel sektör tarafından amenejman planları yapılarak işletilmesi daha iyi olur.( )
B) Denetim ve planlamanın orman idaresi tarafından yapılması suretiyle, ormanları işletmenin(10-50 yıl) süreli olarak özel sektör tarafından işletilmesi daha iyi olur.( )
C) Dikili Satış yeterli bir uygulama olduğundan daha ilerisi şimdilik düşünülmemelidir.( )
D) Dikili Satış ormanların tahribine neden olduğu için üretimin Devletçe yapılması daha iyi olur.( )
E) Diğer(belirtiniz)

6) Çalışmaya ekleyebileceğiniz bir katkınız/ öneriniz var mı?

EK-2: ORMAN KÖYLÜLERİNE YÖNELİK HAZIRLANAN ANKET SORULARI

Bu anket formundaki sorulara verdiğiniz cevaplar, KTÜ, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan "Devlet Ormanlarında Yapılan Dikili Ağaç Satışının Paydaşlar Açısından İrdelenmesi" adlı Yüksek Lisans çalışmasına bilgi sağlamak amacıyla kullanılacaktır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar, Yüksek Lisans çalışmasının başarısında etkili olacaktır. Katıldığınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1:KİŞİSEL BİLGİLER

1)Bulduğunuz şehrin adı.....

2)Yaşınız?

A)( )16-25   B)( )27-37   C)( )38-48   D)( )49-59   E)60+

3) Öğrenim durumunuz nedir?

A)( )Okur yazar değil   B)( )Okur yazar   C)( )İlköğretim
D)( )Lise ve dengi   E)Yüksek okul-Üniversite ( )

4)Ailenize en fazla gelir sağlayan "3 ana geçim kaynağı" nedir?(Önem sırasına göre numaralandırınız)

A)( )Tarım   B)( ) Hayvancılık   C)( )Ormancılık   D)( ) Ticaret
E)( )Emekli maaşı   F)( )Serbest meslek   G)( ) Diğer (Lütfen belirtiniz)

5)Yıllık toplam gelirin ne kadardır?.....YTL

6)Ne sıklıkla köyde kalmaktasınız?

A)( )Yıl boyunca aynı köyde yaşamaktayım.
B)( )6 aydan fazla köyde kalmaktayım.
C)( )Yaz dönemini köyde geçirmekteyim.
D)( )Ürün hasadı için köye gitmekteyim.
E)( )Gezmek amaçlı olarak birkaç günlüğüne köye gitmekteyim.

7)Ormancılık faaliyetlerinde çalışmakta mısınız?

A)( )Evet, çalışmaktayım   B)( )Hayır, çalışmamaktayım

8)Üstteki soruya cevabınız "evet" ise ; hangi ormancılık alanından gelir sağlamaktasınız?

A)( ) Üretim işçiliği   B)( )Dikili satış   C)( )Ağaçlandırma   D)Diğer(Lütfen belirtiniz)

BÖLÜM 2:DİKİLİ AĞAÇ SATIŞINI ALGILAMA VE DİKİLİ SATIŞA BAKIŞ AÇISI

1)Dikili Ağaç Satışı nedir? Hiç duydunuz mu?

A)( )Evet, duydum   B)( )Hayır, duymadım

Dikili satışın ne olduğunu bilmiyorsanız 6. soruya geçiniz.

Dikili satışın ne olduğunu biliyorsanız kısaca yazar mısınız.....

2)Birey olarak, Dikili Ağaç Satışından hiç ürün satın aldınız mı?

A)( )Evet, satın aldım   B)( )Hayır,satın almadım

3)Birey olarak, Dikili Ağaç Satışına hiç başvuru yaptınız mı?

A)( )Evet, başvuru yaptım   B)( )Hayır, başvuru yapmadım

4)Üstteki soruya cevabınız “evet” ise Dikili ağaç satışına ne maksatla başvuru yaptınız?

(En fazla 2 tane işaretlenebilir)

- A)( ) Gelir elde etmek amacıyla
B)( )Yakacak ihtiyacımı karşılamak amacıyla
C)( )Yapacak ihtiyacımı karşılamak amacıyla
D)( )Daha ucuza ürün elde etme isteği

5)Sizce, Dikili Satış Orman köylülerinin gelirlerini artırır mı?

- A)( )Evet B)( )Hayır

6) Köyünüz mülki hudutlarında özel şahısların çalışmasını ister misiniz?

- A)( )Evet,isterim B)( )Kararsızım C)( )Hayır,istemem D)( )Fark etmez

Üstteki soruya cevabınız “hayır” ise neden özel şahısları istemiyorsunuz?

Neden.....

7)Çalışmaya eklemek istediğiniz bir öneriniz var mı?

EK -3: ODUN KÖKENLİ ÜRÜN İŞLEYİCİLERİNE YÖNELİK ANKET SORULARI

Bu anket formundaki sorulara verdiğiniz cevaplar, KTÜ, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan “Devlet Ormanlarında Yapılan Dikili Ağaç Satışının Paydaşlar Açısından İrdelenmesi” adlı Yüksek Lisans çalışmasına bilgi sağlamak amacıyla kullanılacaktır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar, Yüksek Lisans çalışmasının başarısında etkili olacaktır. Katıldığınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1: GENEL BİLGİLER

1) Mesleğiniz?.....

2) Yaşınız?.....

3) Öğrenim durumunuz nedir?

A)Okur yazar( ) B)İlköğretim( ) C)Lise ve dengi( ) D)Yüksek okul-Üniversite( )

4) Ormanlıkla ilgili eğitiminiz var mı? A)Evet B)Hayır

5) Cevabınız “evet” ise ormanlıkla ilgili hangi eğitimi aldınız?

A)Orman Mühendisi B)Orman Endüstri Mühendisi C)Ağaç İşleri D)Diğer(belirtiniz)

6) Aylık geliriniz ne kadardır.....YTL

7) Gerekli odun hammaddesini (kereste,tomruk vs.) nereden ve ne miktarda temin ettiğinizi belirtebilir misiniz? (Her bir değişkeni tek tek değerlendiriniz.)					
Değişkenler	Ürün miktarı(m3)			Oran(%)	
1) Devlet Orman işletmelerinden					
2) Tapulu kesim yapan özel şahıslardan					
3) Dikili satışlardan					
4) İthalat yoluyla					
5) Kooperatiflerden					
6) Diğer(Belirtiniz).....					
TOPLAM					

BÖLÜM 2: DİKİLİ AĞAÇ SATIŞIYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1) Dikili ağaç satışından hiç ürün satın aldınız mı? A)Evet ( ) B)Hayır ( )

2) Üstteki soruya cevabınız “evet” ise kimlerden (dikili ağaç satışı) ürün satın aldınız?

A)Kooperatifler( ) B)Orman köylüsü( ) C)Köy muhtarı( ) D)Müteahhit( ) E)Diğer (Lütfen yazınız)

3) Dikili ağaç satışı ihalesine hiç başvuru yaptınız mı? A)Evet( ) B)Hayır( )

4) Üstteki soruya cevabınız “hayır” ise niye dikili ağaç satışına başvuru yapmadınız?

Neden?.....

Dikili ağaç satışı ihalesine hiç başvuru yapmadıysanız 3. Bölüm 7. Soruya geçiniz.

5) Dikili ağaç satışından sağladığınız gelirin, toplam gelirleriniz içinde oranı nedir?

A)%5 B)%25 C)%50 D)%75 E)%100

6) Dikili ağaç satışı alan odun kökenli ürün işleyicisi ile yer ilişkisi ;

- A)( )Dikili Satış İhalesini aldığım köyde ikamet etmekteyim,
 B)( ) Dikili Satış İhalesini aldığım köyün dışında, farklı bir köyde ikamet etmekteyim,
 C)( ) İhaleyi aldığım şehirde ikamet etmekteyim,
 D)( )Farklı bir şehirde ikamet etmekteyim
 E)Diğer(Lütfen yazınız)

BÖLÜM 3: ODUN KÖKENLİ ÜRÜN İŞLEYİCİLERİNİN DİKİLİ AĞAÇ SATIŞINA BAKIŞ AÇILARI

1) Dikili Ağaç satışına başvurma nedenlerinden <u>her bir</u> değişkeni değerlendirir misiniz? (Size uygun gelen kutucuğa (×) işareti koyunuz) Değerlendirmede; 1= Tam katılım, 2= Kısmen Katılım, 3= Kararsızım, 4= Kısmen katılmıyorum 5= Tam Red						
No	Değişkenler	Değerlendirme				
		1	2	3	4	5
1)	Kendi köyümün üretime açılmış ormanlarını yine kendimin değerlendirme isteği					
2)	Piyasaya istenilen ebatta ve kalitede ürün satma isteği					
3)	Kendi işyerimde kullanmak üzere ucuz ürün elde etme isteği					
4)	Diğer(Lütfen yazınız).....					

2) Dikili satış uygulamasında aşağıdaki sorunlarla ne derece karşılaştığınızı <u>her bir</u> değişkeni değerlendirerek cevaplandırır mısınız? (Size uygun gelen kutucuğa (×) işareti koyunuz) Değerlendirmede; 1= Her zaman , 2= Genellikle, 3=Bazen, 4= Seyrek, 5= Asla						
	Değişkenler	Değerlendirme				
		1	2	3	4	5
1)	Köylülerin yapılan üretime karşı olumsuz tavırları					
2)	Teknik donanım yetersizliği					
3)	Yol yoğunluğunun yetersizliği / Yolların taşımaya uygun olmaması					
4)	Üretim – pazarlama periyodunda sürenin yetersiz oluşu					
5)	Diğer(Lütfen Yazınız),					

3) Dikili Ağaç Satışı üretiminde çalışacak işgücünü nereden ve nasıl temin ediyorsunuz?

- A) Kendi işçilerimi kullanıyorum( )
 B) Çalışmanın yapılacağı köyden temin ediyorum( )
 C) Farklı köylerden işçi temin ediyorum( )
 D) Farklı şehirlerden işçi getiriyorum( )

4) Dikili satış için hesaplanan verim yüzdesinden;

- A) ( ) Çok memnunum B) ( ) Memnunum C) ( ) Memnun değilim D) ( ) Hiç memnun değilim

5) Üstteki soruya “C” veya “D” cevabını vermişseniz, sizce bu sorun neden kaynaklanmaktadır?

- A) ( ) Orman işletmesi verim yüzdesini doğru hesap edememesi( )
 B) ( ) Seçilen ağaçların verim yüzdesini yansıtmaması( )
 C) ( ) Üretim işlerinde çalışan işçilerin uzmanlaşmamış olduğundan ( )
 D) ( ) Arazi şartları sebebiyle, bölmeceğin genel değer kaybının dikkate alınmaması( )
 E) Diğer(Lütfen Yazınız)

6) Dikili Ağaç Satışı uygulamasında Sosyal Güvenliğin (sigorta) sizin açınızdan zorlukları var mıdır?

Yazar mısınız?.....

7) Dikili satışla alakalı olarak Orman işletmesinin uygulamaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

8) Ormanların süreli (10-20) olarak özel sektör tarafından işletilmesini ister misiniz?

- A) ( ) Evet B) ( ) Hayır

Neden? .....

9) Dikili Ağaç satışı ihalesi ile ilgili değişmesini istediğiniz veya eklemek istediğiniz bir öneriniz var mı?

EK – 4: KOOPERATİFLERE YÖNELİK HAZIRLANAN ANKET SORULARI

Bu anket formundaki sorulara verdiğiniz cevaplar, KTÜ, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan “Devlet Ormanlarında Yapılan Dikili Ağaç Satışının Paydaşlar Açısından İrdelenmesi” adlı Yüksek Lisans çalışmasına bilgi sağlamak amacıyla kullanılacaktır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar, Yüksek Lisans çalışmasının başarısında etkili olacaktır. Katıldığınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1: GENEL BİLGİLER

- 1) Kooperatifin bulunduğu il.....
- 2) Kooperatifin çalışan üye sayısı.....
- 3) Kaç yıllık kooperatiftiniz?.....yıl
- 4) Ormancılık dışı ürünlerden (süt,yağ,bal,balık vb.) gelir elde ediyor mu? A)Evet B)Hayır

BÖLÜM 2: KOOPERATİFLERİN DİKİLİ AĞAÇ SATIŞINA BAKIŞ AÇILARI

- 1)Dikili Ağaç Satışına başvuru yaptınız mı? A)Evet ( ) B) Hayır ( )
- 2)Dikili satışı tercih ediyor musunuz? A)Evet( ) B)Hayır( )
- 3) Üstteki soruya cevabınız “hayır “ ise neden dikili satışı tercih etmiyorsunuz?
  - A) Normal üretim %25 daha avantajlı ( )
  - B) Normal üretimde pazarlama sorunuyla uğraşılmamakta( )
  - C) Nakit sıkıntısı nedeniyle( )
  - D)Teknik ekipman yetersizliğinden dolayı( )
  - E)Diğer (Lütfen yazınız)
- 4) Normal üretimde yer alan %25 avantajı dikili satışa yansıtıldığında, dikili satışa olan görüşlerinizde ne gibi bir değişim olur?
  - A)Çok iyi olur( ) B)İyi olur( ) C)Kötü olur( ) D)Kararsızım( ) E)Değişme olmaz( )

Dikili satışa başvuru yapmadıysanız 12. soruya geçiniz.
- 5) Dikili Ağaç Satışı uygulamasında teknik donanım yetersizliğiyle karşılaşılıyor mu? A)Evet B) Hayır C)Bazen
- 6) Dikili Ağaç Satışı uygulamasında çalıştırılacak orman işçisi eksikliği yaşıyor mu? A)Evet B)Hayır C)Bazen
- 7)Yolların taşımaya uygun olmaması sorunuyla karşılaşılıyor mu? A)Evet B)Hayır C)Bazen
- 8) Üretim-pazarlama periyodunda süre yeterli oluyor mu? A)Evet B)Hayır C)Bazen
- 9)Dikili Satış için hesaplanan verim yüzdesinden memnun musunuz? A)Evet B)Hayır C)Bazen
- 10)Üstteki soruya cevabınız “hayır” ise sizce bu sorun neden kaynaklanmaktadır?
.....
- 11) Dikili Satışla ürettiğiniz ürünleri çoğunlukla kimlere pazarlıyorsunuz?
  - A)Keresteci( ) B)Marangoz( ) C)Müteahhit( ) D)Oduncu( ) E)Diğer( )
- 12) Dikili satış üretimini yapanlara maddi anlamda bir fayda sağlıyor mu?
  - A)Kesinlikle faydası var( ) B) Faydası var( ) D)Az faydası var( ) E)Hiç yok( )
- 13) Köyünüz mülki hudutları içerisinde özel şahısların Dikili Ağaç Satışı üretimi yapması konusunda düşünceleriniz nelerdir?.....
- 14) Çalışmaya eklemek istediğiniz bir katkınız/ öneriniz var mı?.....

Ek 5: Çalışma kapsamında örneklenen köy, nüfus ve kişi sayıları

İL	İLÇE	KÖY	2000 YILI NÜFUS	Kişi	6831 SAYILI YASA DURUMU	
RİZE	Çayeli	Çataldere	330	6	31	
		Şenyuva	124	6	31	
	Çamlıhemşin	Topluca	1498	6	31	
		Diktaş	105	9	31	
	İkizdere	Gökyayla	132	4	31	
		Tozköy	308	8	31	
Elceğiz		249	12	31		
GÜMÜŞHANE	Çayra	Günyüzü	958	11	31	
		Kırgeliş	479	8	31	
		Taşlıca	832	9	31	
		Güvenli	204	13	31	
	Torul	Herek	209	10	31	
		Köstere	485	10	31	
		Zigana	971	11	31	
		Yıldız	267	12	31	
		Yeşilköy	121	9	31	
	TRABZON	Akçaabat	Acısu	945	10	31
			Kuruçam	668	10	31
		Araklı	Aytaş	1075	6	31
Erikli			246	5	31	
Çarşıbaşı		Şahinli	527	9	31	
		Yeniköy	535	7	31	
Düzköy		Alazlı	1090	6	31	
		Taşocağı	740	10	31	
Çaykara		Çambaşı	783	3	31	
		Çamlıbel	163	3	31	
		Uzuntarla	482	4	31	
Maçka		Akarsu	550	10	31	
		Bakımlı	157	10	31	
		Yazlık	724	10	31	
		Gürgenağaç	478	10	31	
		Anayurt	230	10	31	
		Yaylabaşı	424	6	31	
		Yerlice	109	10	31	
		Ormanüstü	287	10	31	
		Sukenarı	304	5	31	
		Yukarıköy	366	4	31	
Ocaklı		Ocaklı	667	8	31	
		Kuzuluk	626	5	31	
Şalpazarı		Sinlice	355	10	31	
		Kalınçam	1265	13	31	
Tonya		Karaağaçlı	1127	5	31	
	Ballı	1045	13	31		
Vakfikebir	Deregözü	1998	10	31		
	Hamzalı	677	14	31		
	Toplam		25915	380		

EK- 6 : DİKİLİ AĞAÇ SATIŞI TAMİMİ

T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı

A N K A R A
22 / 06 /2007

KONU: Dikili Ağaç Satışı

BÜTÜN TEŞKİLATA**TAMİM NO: 6521**

Üretim, taşıma, depolama ve pazarlama süreçlerinin uygulanmakta olan geleneksel sistemde uzun olması kalite ve vasıf düşüklüğüne neden olmakta, diğer yandan rampa ve satış depolarında tekrarlanan mükerrer yükleme, boşaltma, istif ve tasnif işleri zaman kaybı ve maliyet artışına sebep olmaktadır. Bu şekilde üretim ve pazarlama faaliyetlerinin uzun bir zaman dilimine yayılması ve ortaya çıkan maliyet artışı ekonomiklik ve verimliliğin arzu edilen düzeye çıkarılmasını engellemektedir.

Alıcıların isteklerine uygun olarak orman ürünlerinin istenilen standartta üretilerek en uygun kullanım alanlarına kısa sürede kaliteli ve taze olarak ulaştırılması, ekonomik olmayan kesim, sürütme, istifleme, taşıma ve depolama işlemlerinden kaynaklanan yüksek maliyetin önlenerek, idaremizce yapılan üretim masraflarından tasarruf edilmesi, ürünlerin satış istif yerlerinde beklemesiyle oluşan çatlama, çürüme, esmerleşme gibi olumsuzlukların ortadan kaldırılması ve istiflemeye gerek kalmadan üretim-pazarlama periyodunun kısaltılmasına imkan vermesi gibi çok yönlü faydalarından dolayı, üretim-taşıma işleri alıcıya ait olmak üzere, ormandan çıkarılacak ağaçların dikili halde satışı rasyonel ve çağdaş orman işletmeciliğine önemli katkılar sağlayacaktır.

Böylece bir yandan üretim ve pazarlama faaliyetleri daha ekonomik ve rasyonel hale gelecek diğer yandan da standardizasyon, ölçümleme hataları konusunda karşılaşılan sorunlar ortadan kalkacaktır.

Yukarıda özetlendiği gibi birçok avantaja sahip olan ve yaygınlaştırılmasına karar verilen DİKİLİ AĞAÇ SATIŞI iş ve işlemleri aşağıdaki esaslar dâhilinde yapılacaktır.

A- GENEL ESASLAR

1- Satış partileri bir bölmeyi kapsayabileceği gibi, bölmeler bölmeciklere ayrılarak da, talebe göre satış partileri düzenlenebilecektir. Dikili satışların takip ve denetimi için satış partisi bölme veya bölmecik bazında yapılacaktır. Prensip olarak birden fazla bölme birleştirilerek satış partisi oluşturulmayacaktır. Ancak bölmedeki dikili satış miktarının az ve bölmelerin benzer olduğu, tesbit, kontrol ve kayıtlara alınmada hiçbir sorunun olmayacağı anlaşılan zorunlu durumlarda birden fazla bölme birleştirilerek satış partisi oluşturulabilecektir.

2- Dikili ağaç satışında, dikili ağacın m3 satış bedeli, satışa konu bölme veya bölmecikte pazarlama imkanları da göz önüne alınarak üretilmesi öngörülen emvale göre her ağaç türü için verim yüzdelerinin tespit edilmesi ve bu yüzdelerle göre çıkması gereken ürünlerin fiyatlandırılması yapılarak belirlenmektedir. Verim yüzdeleri gerçeğe ne kadar

yakın belirlenirse alıcı ve satıcı yönünden doğru sonuca ulaşılacak ve dikili satışın yaygınlaşmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Verim yüzdesi tespitinde ayrıca alt tabakadaki fertler ile süceyrat odununun dikili damgaya ve verim yüzdesine dahil etmede özellikle dikkatli olunarak, deneme ağaçları seçilirken objektif kriterler ve aşağıdaki hususlara uyulacaktır.

2.1 - Deneme ağacı seçim esasları

2.1.1- Satışa konu bölme veya bölmecikteki ağaçların D.K.G.H ve çap kademelerine dağılımı göz önüne alınarak DENEME AĞACI HACİM BÜYÜKLÜĞÜ tespit edilir. Hacim büyüklüğü satışa konu ağaçların temsiline imkan verecek şekilde 1, 3, 5, 8..... M3 gibi belirlenecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus D.K.G.H miktarı arttıkça ve ağırlıklı çap grubu kalınlaştıkça daha iyi temsil için deneme ağacı hacim büyüklüğünün artması gerekmektedir.

2.1.2- Deneme ağacı hacim büyüklüğü belirlendikten sonra bölmeyi temsil edecek çap kademelerine göre deneme ağaçlarının seçiminde; ağaçların kalite özellikleri, bonited farklılıkları göz önüne alınarak bölme veya bölmecikte en iyi örneklemeyi sağlayacak fertlerin seçimi sağlanmalıdır. Mesela ağaçların çürüklük, kovukluk v.s. özellikleriyle bölmenin etek, orta, sırt kısmında bulunması gibi faktörler göz önüne alınmalıdır.

2.2- Deneme ağacı sayısının tespiti

2.2.1- Fiilen yapılan damganın ağaç türleri itibariyle çap kademelerine (a) dağılımından (b,c), toplam hacimdeki (d) yüzdeleri bulunarak (e,f), her çap kademesinin deneme ağacı hacim büyüklüğündeki miktarları bulunacak (g,h), bu miktar o çap kademesindeki bir ağacın D.K.G.H.'ne (i,j) bölünmesiyle her çap kademesine isabet eden deneme ağacı sayıları (k,l) tespit edilecektir.

2.2.2- Örnek olarak, genelde ince çap kademelerinin toplam hacim içerisindeki ağırlığının fazla olduğu bir bölmede 500 M3'lük damganın 350 M3 çam ve 150 M3'nün kayın olduğu ve 5 M3'lük bir deneme ağacı hacim büyüklüğüne karar verildiğini farz edelim.

Çap Kademe (cm)	D.K.G.H. (m3)			Toplam Hacimdeki %		Deneme Ağacı Mik. (M3)		Bir Ağacın D.K.G.H. (M3)		Deneme Ağacı Sayısı	
	Çam	Kayın	Toplam	Çam	Kayın	Çam	Kayın	Çam	Kayın	Çam	Kayın
A	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l
12-15,9	20	30	50	4	6	0,2	0,3	0,079	0,076	2	4
16-19,9	25	50	75	5	10	0,25	0,5	0,156	0,148	2	3
20-23,9	50	100	150	10	20	0,5	1,0	0,272	0,260	2	4
24-27,9	40	160	200	8	32	0,4	1,6	0,426	0,413	1	4
28-31,9	-	10	10	-	2	-	0,1	-	0,590	-	-
32-35,9	15	-	15	3	-	0,15	-	0,843	-	-	-
TOPLAM	150	350	500	30	70	1,5	3,5	-	-	7	15

Örnek cetveldeki (a) sütunu fiilen damga yapılan çap kademesini, (b,c) sütunları ağaç türleri itibariyle yapılan damga miktarlarını (d) sütunu toplam damgayı, (e,f) sütunları damganın ağaç türlerine göre toplam hacimdeki yüzdeleri, (g,h) sütunları deneme ağacı hacim büyüklüğü içindeki miktarları, (i,j) sütunları ilgili amenajman planındaki hacim tablolarından ağaç türleri itibariyle çap kademelerindeki 1 adet ağacın D.K.G.H. ve (k,l) sütunları her ağaç türü itibariyle çap kademelerinden alınacak deneme ağacı sayısını göstermektedir.

2.3- Belirlenen çap kademelerindeki deneme ağaçları, kalite özellikleri ve bonited farklılıkları gözetilerek bölme veya bölmeciğin tamamını temsil edecek şekilde dağıtılarak kesim yapıp, standardizasyon esaslarına göre boylanarak her ürün cins ve nev'i itibariyle verim yüzdeleri tespit edilir. Verim yüzdeleri İşletme Müdür Yardımcısı, ilgili Orman İşletme Şefi ve ölçü-kesim görevlisi tarafından müştereken yukarıdaki şekilde tespitle Ek-1 no'lu örneğe göre tutanağa bağlanır

2.4- Dikili satışa konu bölme ve bölmeciğindeki verim yüzdesinin tesbiti için gerekli iş ve işlemlere ait işçilik giderleri 730/1000 ölçme ve diğer giderler hesabından karşılanacaktır.

2.5- Deneme Ağacı ve Verim Yüzdesi Tesbit Tutanağı alıcıları bilgilendirmek açısından satış dosyasına konulacak, ancak bunun satış sonrası çıkacak emval için hiçbir şekilde bağlayıcı olmadığı belirtilecektir.

3- Tarife bedeli; Her yıl Orman Genel Müdürlüğüne belirlenen dikili ağaç tarife bedeline göre dikili kabuklu gövde hacmi üzerinden tahakkuk ettirilecektir.

4- Alıcı dilediği boyutlarda ve şekilde ürün elde etmekte serbesttir. Elde edilen ürünü şekil, ebat ve vasıf olarak belirleyecek şekilde ölçü, tesbit ve damgalama yapılarak nakliye tezkereleri bu ölçü ve kayıtlar ile "Orman Ürünlerinin Naklinde Verilecek Tezkerelere Ait Yönetmelik" hükümlerine göre düzenlenecektir.

5- Alıcı elde ettiği ürünleri nakletmek istediğinde Orman İşletme Şefliğinin ölçü ve tesbitine göre nakline izin verilecektir.

Peyderpey satış veya parçalı ölçüm yapılması halinde; satışı yapılan dikili gövde hacminden çıkabilecek ürün miktarı gözetilerek toplam dikili miktarın % 75'ne kadarının nakline izin verilecektir.

Dikili miktarın % 25'inden az olmamak üzere kalan miktar öncekilerle birlikte işletme şefliğince değerlendirilerek dikili kabuklu gövde hacminden veya yüzde yüzün üzerinde verim yüzdesi tesbiti yapılmış ise bu miktardan az olması durumunda işletme şefliğince nakline müsaade edilecektir.

Dikili satış işleminin her aşaması idarece kontrol edilerek, tüm ölçü tesbit tutanaklarının birer nüshası İşletme Müdürlüğüne gönderilecektir.

Elde edilen toplam ürün miktarı; dikili kabuklu gövde hacminden veya yüzde yüzün üzerinde verim yüzdesi tesbiti yapılmış ise bundan fazla olması durumunda, son % 25'lik kısma ait bölüm nakledilmeden durum İşletme Müdürlüğüne Bölge Müdürlüğüne bildirilir. Bölge Müdürlüğüne kurulacak komisyon marifetiyle alıcının da katılabileceği şekilde en geç bir hafta içerisinde durum incelenerek herhangi bir usulsüzlük olup olmadığını tesbitle işletmesine bildirilecektir. Usulsüzlük yoksa ürünün nakline izin verilecek olup aksi durumda şartname hükümlerine göre işlem yapılır.

6- Dikili ağaç satış bedellerinin tahsili için Döner Sermayeli İşletmeler Tek Düzen Muhasebe Sistemindeki Hesap Planı'nda;

600.7 - Dikili Ağaç Satışları

- 600.7.01 - Maktalar
 600.7.01.01 - İbrelili Dikili Ağaçlar
 600.7.01.02 - Yapraklı Dikili Ağaçlar

Hesapları açıldığından, dikili ağaç bedellerinin tahsilinde bu hesaplar kullanılacaktır.

7- Dikili ağaç satışına konu sahanın ve etrafının idaremiz yetkili ve görevlileri ile alıcı tarafından kontrolü ve denetimi titizlikle yapılacak, satılan ağaçlar dışında ağaç kesilmesine meydan verilmemesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

8- TS 3626- Ormanların Kabuk Böceklerine Karşı Korunması Kuralları Standardı'na göre, kabuk böceklerinin Kasım-Mart döneminde hareketli olmadıkları dikkate alınarak bu dönemde üretilen ibrelili yapacak odunların, kabuklarının soyulup soyulmayacağı önceden kararlaştırılacak ve satış şartnamesinin ilgili maddesinde belirtilecektir.

9- Böcek tehlikesi olan yerlerde kabuğun soyulması, soyulan kabukların yakılması, ilaçlama yapılması ve bu gibi özel çalışma yapılması gerekli yerler dikili ağaç satışına konu edilirken çok iyi etüt edilecektir. Sağlıklı DKGH tespiti yapılamayan, kontrol, ölçü ve taşıma sorunu yaşanabilecek devrik, kırık, yeni yol inşaatlarının yol güzergahlarında, yolu mevcut olmayan ve personel azlığı v.s. ile yeterli kontrolün yapılamayacağı, koruma açısından güvenli olmayan yerlerde dikili ağaç satışı yapılmayacaktır.

10- Dikili satışta üretim (kesim, sürütme, taşıma) süresi teslim müteakip azami 60 gündür. Satış miktarına göre daha kısa bir süre belirlenebilecektir.

Dikili ağaç damgalarının yapılması, dikili satışla ilgili evrakın tamamlanması, satış ilanı için geçecek süre, tensil sahalarda çimlenme döneminden önce sahadan çıkılması, ölü örtü inceltmesi yapılacaksa bu iş için gerekecek süre vs. göz önünde bulundurulacak, satış öncesi gerekli hazırlıklar buna göre süratle yapılacak ve üretimin silvikültürel amaca uygun olarak gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Bunun için bölmeden çıkılma tarihi şartnamenin özel hükümler bölümünde belirtilecektir.

11- Satış ve üretimin, kışın yağışlı olduğu günlere rastlaması durumunda, yol durumu iyi olan ve taşıma imkanı bulunan sahalarda tercih edilecek, sahaya giden yolun bakımlı halde tutulması sağlanacak, aksi halde bu gibi yerlerde bu zamanda dikili ağaç satışı yapılmayarak, üretim süresinin uygun olduğu zamana kaydırılacaktır.

12- Komşu ülkelerle hudut boylarında güvenlik yönünden ilgili askeri birlikle mutabakata varıldıktan sonra satışa çıkılacaktır. Köyler arasında ihtilafli olan sahalarda, taraflar arasında mutabakat sağlandıktan sonra satış yapılacaktır. Sosyal probleme konu olabilecek sahalarda da dikili ağaç satışı yapılmasından kaçınılacaktır. Dikili ağaç satışının yapılmasından sonra üretimin yapılmasını imkansız hale getiren ve önceden öngörülmemiş olağanüstü durumların ortaya çıkması halinde üretime başlanmamış olması ve bu durumun bir rapora bağlanması kaydıyla alıcıya bildirilerek satış Bölge Müdürlüğüne iptal edilebilecektir.

13- Dikili ağaç satışına konu bölmede kar kırması ,rüzgar devriği, böcek arız olması veya yangın gibi olağanüstü bir afet sebebiyle bölmede dikili satışa konu miktarın %20'sinin üstünde hasar oluşmuş ve üretime başlanmamış ise;alıcıya bildirilip dikili satış iptal edilerek bölmenin damgası yeniden yapılır. Bu durumda alıcının teminatı iade edilir.

Üretime başlanmıssa satışa konu ağaçlarla ilgili şartname hükümleri devam eder, olağanüstü hasılat İdarece değerlendirilir.

Hasar %20'nin üstünde değilse aynı satış şartları ile alana teklif edilerek alıcının kabul etmesi halinde bu miktar satışa dahil edilip bu miktarın üretimi için makul bir ek süre verilir. Alıcının kabul etmemesi halinde oluşan hasar sonucu gerekli hale gelen üretim idarece yaptırılarak değerlendirilir.

14- Satışın yapılmasını müteakip, İşletme Müdürlüklerince satışın konusu, yeri ve mahiyeti hakkında ilgili Sosyal Sigortalar Kurumu'na bilgi verilecektir. Ancak Orman Kalkındırma Kooperatiflerinin tahsisli dikili ağaç satışlarında üretim işçiliği üyelerince yapılacağı yazılı beyan edilmesi halinde sigorta mevzuatı yönünden sorumlulukları kendilerine ait olmak üzere SSK'na bildirimde bulunulmayacaktır.

Dikili ağaç satış bedeli, geleneksel olarak satış depolarından satılan mal bedeline benzer nitelikte olup her iki satış usulünde de mal bedellerinin sigorta primine esas teşkil etmeyeceği, dikili ağaç satışını alanların üretim işlerini de üstlenmesi sebebiyle üretim işlerinde çalıştırdığı kişilere ödeyeceği üretim ücretleri (fili masraflar) yönünden S.S.K'ya muhatap olabilecekleri göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca, üretim birim fiyatlarının tamamı işçilik ücretinden ibaret olmayıp, içerisinde üretim iş kollarına göre değişen makine, araç-gereç ve malzeme birim maliyetleri de yer almaktadır.

Bu nedenlerle; makine, araç-gereç ve malzeme birim maliyetlerinin üretim birim maliyetlerinden çıkarılması ve salt işçilik tutarının sigorta primine esas alınması gerekmektedir.

Bu itibarla her satış için; kesme, sürütme ve yükleme işçi çalışma zamanları (İÇZ) 288 sayılı tebliğde belirtilen tablolar kullanılarak EK-2'de gösterilen hesap tarzına benzer şekilde asgari işçi çalışma zamanları hesap edilerek, sigortayla ilgili bilginin verilmesinde, bu hesap cetveli eklenerek Sosyal Sigortalar Kurumu'na gönderilecek, bir nüshada bilgi için alıcıya verilecektir.

15- Bu tamim bütün ağaç türlerinin dikili olarak satılmasını kapsar.

16- 6831 Sayılı Orman Kanununun 2896 Sayılı Kanunla değişik 30 uncu maddesinde; "Devlet ormanlarından elde edilen ürünlerin piyasa satışlarında açık artırma esastır. Açık artırmaya arz edilen orman ürünlerinin miktar ve vasıf itibarıyla mahalli ihtiyaçlara ve satış icaplarına uygun partiler halinde ayarlanması zorunludur.

Kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaçları ile lüzum ve fayda görülen veya acele olarak satış yapılmasını gerektiren hallerde, her türlü orman ürünü piyasa fiyatı üzerinden tahsisen satılabilir." denilmektedir.

Kanun maddesinde belirtildiği üzere dikili ağaç satışlarında açık artırma esas olup, gerekli hallerde tahsisen satış yapılabilir. Dikili ağaç satışı yapılacak yörede orman kooperatifleri ve köylülerin dikili satış talebi olup olmadığı yapılacak duyuru ile öncelikle tesbit edilerek talebe göre dikili ağaç satışları aşağıdaki usul ve esaslara göre yapılacaktır.

B-TAHSİSLİ DİKİLİ AĞAÇ SATIŞI

17- 6831 Sayılı Orman Kanununun 2896 sayılı kanunla değişik 30. maddesine dayanılarak çıkarılan "Orman Ürünlerinin Tahsisli Satışları Hakkında Esaslar" da değişiklik yapılmasına dair 99/13913 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile tahsisli satışlar kararnamesinin 4/n maddesinde; "Sınırları içinde Devlet Ormanı bulunan köylerde ve nüfusu 2.500 den aşağı olan kasabalarda, orman köylerini kalkındırma kooperatifleri, köy ve belediye tüzel kişilikleri ile köylerdeki gerçek kişilere amenajman ve silvikültür

planlarına göre ormanlardan çıkarılacak dikili ağaçların tahsisen satılabileceği” hükmü getirilmiştir.

Bu şekilde orman köylüleri ormanlara daha iyi sahip çıkarak orman yangınları, usulsüz faydalanma ve kaçakçılığa karşı ormanları daha iyi koruyacakları gibi, diğer yandan orman köylülerinin ormancılık sektöründen aldığı payın artırılması sağlanmış olacaktır.

Tahsisli dikili ağaç satışları bu tamimin 1-16 maddesindeki genel esaslar doğrultusunda aşağıda belirtilen hususlara göre yapılacaktır.

Dikili satış olacak miktarda yapılacak duyuru ile tahsisli satış talebi olup olmadığı, varsa talep sahipleri ve miktarları belirlenecektir. Tebligatlar ve talebe ilişkin hususlar dosyasında muhafaza edilecek, dikiliden tahsisli satış yapılmak üzere ayrılan DKGH’ nin dengeli şekilde dağıtımının yapılması sağlanacaktır. Satışa çıkarılacak DKGH talebe göre az ise tahsisli dikili satış yapılacak kooperatifler, belediye ve köy tüzel kişilikleri ile gerçek kişiler, iş gücü miktarları göz önüne alınarak kura ile tespit edilecek, haksızlığa meydan verilmeden adaletli bir bölüşüm sağlanacaktır.

Yangın görmüş sahalardaki dikili ağaçlar Orman Kanununun 17.Maddesi ve 279 Sayılı Tebliğ gereği tahsisli satışa konu edilmeyecektir.

17.1- Tahsisen satış yapılabilecek kooperatifler, gerçek ve tüzel kişilerde aranacak şartlar : Mülki hudutları içinde tahsisli satışın yapılacağı dikili ağaçların bulunduğu köylerde ve nüfusu 2500’den aşağı kasabalarda kurulu; orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine, köy ve belediye tüzel kişiliklerine veya köy nüfusuna kayıtlı ve o köyde oturan gerçek kişilere tahsisen satış yapılacaktır. Tahsisli dikili ağaç satışı yapılmasında, gerçek ve tüzel kişilerin iş gücü kapasiteleri ve işi yapabilirlik durumları göz önüne alınacak ve iş gücünü aşan miktarda satış yapılmayacaktır.

Tahsisli dikili ağaç satışı yapılan bu gerçek ve tüzel kişilerin üretim işini yapmaksızın aldıkları dikili ağaçları başkalarına devretmesine veya satmalarına müsaade edilmeyecektir.

17.2- Tahsis Bedel Tesbiti : Verim yüzdesine göre üretilecek ürün cins ve nevelerine ait işletmenin son iki aylık açık artırmalı satış ortalama fiyatları, bu mümkün değilse, Bölge Müdürlüğü dahilindeki benzer işletmelerin son iki aylık açık artırmalı satış ortalamaları, bu mümkün değilse komşu Bölge Müdürlüklerinin benzer işletmelerinin son iki aylık satış ortalamaları, bu da mümkün değilse Bölge Müdürlüğünün tahsis fiyatları baz alınarak satışa konu bölme veya bölmeceğin kesme-sürütme-yükleme-taşıma birim fiyatlarının toplamı ile bu toplamın % 10’u oranındaki istihkak fazlalıkları tutarı ve istif birim fiyatı ile sadece M3’lü ürünlerde bütçe ile verilen tasnif ve depolama giderleri düşülerek bulunacak fiyatlardan düşük olmamak üzere İşletme Müdürlüğü ihale komisyonu marifeti ile tahsis fiyatı Ek-3 örneğe göre tespit edilecektir. “Tahsisli Dikili Ağaç Satışı Bedel Tespit Tutanağı”; “Deneme Ağacı ve verim Yüzdesi Tespit Tutanağı”, “Açık Artırmalı Satış Ortalama Fiyatları ve Üretim Birim Fiyatlarını” gösterir cetvellerle birlikte Bölge Müdürlüğüne onaya gönderilecektir.

Özellikli gereği tahsisen satılan ve açık artırmaya konu olmayan ürünler için tahsis fiyatı, açık artırmalı satış ortalama fiyatı olarak kabul edilecek, ancak bu ürünlerden de açık artırma ile satılanlar var ise açık artırma fiyatları dikkate alınacaktır.

Açık artırmalı satış ortalama fiyatlarından düşülecek üretim birim fiyatları, Asli Orman Ürünlerinin Üretim İşlerine Ait 288 Sayılı Tebliğe göre tespit edilecek, ancak

üretim işleri erken üretim döneminde yapılıyor ise bu birim fiyatlara erken üretim primleri de ilave edilecektir.

17.3- Tahsisli Dikili Ağaç Satış Limitleri: Tahsisli dikili ağaç satışlarında İşletme Müdürlükleri; yıllık toplam 5.000 m³'e kadar doğrudan, 5.000 m³'ten fazla olan miktarlarda ise Orman Bölge Müdürlüğünün tahsisli dikili ağaç satış onayı ile satış yapacaklardır.

17.4- Özelliklerinden dolayı ekonomik değerlerinin yüksek olduğu ve tahsise kapalı olan depoların bağlı bulunduğu mıntika ormanlarında tahsisli dikili ağaç satış işlemi yapılmayacaktır.

17.5- Orman Kalkındırma Kooperatiflerine yapılan tahsisli dikili ağaç satışlarında; üretim işçiliğinin kooperatif üyelerince yapılacağını yazılı olarak beyan etmeleri halinde sigorta mevzuatı yönünden sorumlulukları kendilerine ait olmak üzere SSK' na bildirimde bulunulmayacaktır.

17.6- Tahsisen dikili ağaç satışlarında örneği ekli Ek-4 "Tahsisli Dikili Ağaç Satış Şartnamesi" kullanılacaktır.

C- AÇIK ARTIRMA İLE DİKİLİ AĞAÇ SATIŞ ESASLARI

18- Dikili ağaç satışının açık artırma ile yapılmasında 1-16 maddede belirlenen genel esaslar doğrultusunda işlemler yapılarak, açık artırmalı satışta kullanılacak muhammen bedelin tespiti ve ihale sonrası işlemler aşağıdaki şekilde yapılacaktır.

18.1- Maliyet bedeli; Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliğine göre muhammen bedelin belirlenmesinde esas alınacağından öncelikle maliyet bedeli hesaplanacaktır. Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliğinin 16. Maddesinden anlaşılacağı üzere, Dikili ağacın maliyet bedeli; tevzi masrafı, fiili masraf, tarife bedeli ve satış masrafı ile orman imar giderlerinden oluştuğundan "Ek-5"de belirtildiği şekilde hesaplanacaktır. Bu hesaplamada fiili masraf olarak sadece m³'lü emval için bütçede öngörülen ölçme ve diğer giderler esas alınacaktır. Sterli emvalde ölçme ve diğer giderler dikkate alınmayacaktır..

Muhammen bedel ise; Dikili ağaçların özel kalite durumu, üretimdeki güçlük kriterleri, tüketim merkezlerine uzaklığı, üretilecek emvalin bu tüketim merkezlerine ulaştırmadaki zorluk ve kolaylıklar, piyasa şartları ile son dikili ağaç satış ortalamaları gibi faktörler dikkate alınarak piyasada satılabilir en uygun fiyat olacak şekilde Ek-5' de hesaplanan en son dikili ağaç maliyet bedeli üzerinden gerekli indirim veya artış yapılarak belirlenecektir.

Daha önce hiç dikili ağaç satışı yapılmamış olması ve piyasa fiyatının takdir edilmesinde tereddüde düşülmesi halinde, diğer işletme ve bölge müdürlüklerince yapılan dikili ağaç satış sonuçları ile satışa konu dikili ağaçlardan elde edileceği ön görülen çeşitli ürünlerin cins ve nevilerine ait son satış ortalamalarından da faydalanılabilecektir.

Muhammen bedel tespitinde veya daha sonra yapılacak fiyat indirimlerinde, Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliğinin 16. maddesinde belirtilen yetki limitleri kullanılacak, ancak muhammen bedel tespit cetvelleri (% 50 limite kadar) Orman Bölge Müdürlüğünce onaylanacaktır. Orman İşletme Müdürlüğünce Bölge Müdürlüğüne onay için gönderilecek "Maliyet ve Muhammen Bedel Tespit Tutanağı" ekine "Deneme Ağacı ve Verim Yüzdesi Tespit Tutanağı" konulacaktır. Dikili ağaçların ilk ihalede

satılmaması durumunda ; pazarlığa bırakma, yeniden ihale etme veya üretimin işletmece yaptırılması gibi hususlarda idare yetkilidir.

18.2- Açık artırmalı dikili ağaç satışlarında örneği ekli Ek:6 “Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satış Şartnamesi” kullanılacaktır.

18-3- Yangın görmüş alanlarda dikili satış yapılmak istenmesi durumunda 6831 sayılı Orman Kanununun 17. Maddesi ve 279 sayılı Tebliğin 5. Bölüm 8. Madde hükümleri dikkate alınarak satış şartları buna göre düzenlenerek açık artırmalı satış yapılacaktır.

D- YÜRÜRLÜK

19- Dikili Ağaç satışlarıyla ilgili olarak daha önce gönderilen 06.04.2004 gün ve 6350 Sayılı tamim ile bu tamimle ilgili talimat ve ek düzenlemeler yürürlükten kaldırılmıştır. Bundan böyle Açık Artırmalı ve Tahsisli Dikili Ağaç Satışları bu Tamime göre yapılacaktır.

Gereğini önemle rica ederim.

Osman KAHVECİ
Genel Müdür V.

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Rize’de doğan Nurdan (KAKŞI) İSLAMOĞLU, ilk- orta ve lise öğrenimini Rize’de tamamlamıştır. 2001 yılında öğrenimine Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Bartın Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği bölümünde başlamıştır. 2002 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği bölümüne yatay geçiş yapmış ve 2005 yılında Orman Mühendisi unvanı ile mezun olmuştur. 2006-2007 Bahar yarı yılında KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başlayan İSLAMOĞLU, orta derecede İngilizce bilmekte olup evlidir.